د پوهنې وزارت

اسلامي ښوونه او روزنه

اووم ټولگی

Ketabton.com

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هـ . ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی — دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د تورې — هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی — د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو — د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، گوجر دي — پامیریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي — هم ایماق، هم پشه یان
دا هېواد به تل ځلېږي — لکه لمر پر شنه آسمان
په سینه کې د آسیا به — لکه زړه وي جاویدان
نوم د حق مو دی رهبر — وایو الله اکبر وایو الله اکبر

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

د پوهنې وزارت

اسلامي ښوونه او روزنه

اووم ټولګی

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هـ ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب ځانګړتیاوې

مضمون: اسلامي ښوونه او روزنه

مؤلفین: د تعلیمي نصاب د اسلامي ښوونې او روزنې دیپارتمنت د درسي کتابونو مؤلفین

اډیټ کوونکي: د پښتو ژبې د اډیټ دیپارتمنت غړي

ټولګی: اووم

د متن ژبه: پښتو

انکشاف ورکوونکی: د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تألیف لوی ریاست

خپروونکی: د پوهنې وزارت د اړیکو او عامه پوهاوي ریاست

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هجري شمسي

د چاپ ځای: کابل

چاپخونه:

برېښنالیک پته: curriculum@moe.gov.af

د درسي کتابونو د چاپ، وېش او پلورلو حق د افغانستان اسلامي جمهوریت د پوهنې وزارت سره محفوظ دی. په بازار کې یې پلورل او پېرودل منع دي. له سرغړوونکو سره قانوني چلند کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهنې د وزیر پیغام

اقرأ باسم ربک

د لوی او ښښونکي خدای ﷻ شکر په ځای کوو، چې موږ ته یې ژوند رابښلی، او د لوست او لیک له نعمت څخه یې برخمن کړي یو، او د الله تعالی پر وروستي پیغمبر محمد مصطفی ﷺ چې الهي لومړنی پیغام ورته (لوستل) و، درود وایو.

څرنګه چې ټولو ته ښکاره ده ۱۳۹۷ هجري لمریز کال د پوهنې د کال په نامه ونومول شو، له دې امله به د ګران هېواد ښوونیز نظام، د ژورو بدلونونو شاهد وي. ښوونکی، زده‌کوونکی، کتاب، ښوونځی، اداره او د والدینو شوراګانې د هېواد د پوهنیز نظام شپږګوني بنسټیز عناصر بلل کیږي، چې د هېواد د ښوونې او روزنې په پراختیا او پرمختیا کې مهم رول لري. په داسې مهم وخت کې د افغانستان د پوهنې وزارت د مشرتابه مقام، د هېواد په ښوونیز نظام کې د ودې او پراختیا په لور بنسټیزو بدلونونو ته ژمن دی.

له همدې امله د ښوونیز نصاب اصلاح او پراختیا، د پوهنې وزارت له مهمو لومړیتوبونو څخه دي. همدارنګه په ښوونځیو، مدرسو او ټولو دولتي او خصوصي ښوونیزو تأسیساتو کې، د درسي کتابونو محتوا، کیفیت او توزیع ته پاملرنه د پوهنې وزارت د چارو په سر کې ځای لري. موږ په دې باور یو، چې د باکیفیته درسي کتابونو له شتون پرته، د ښوونې او روزنې اساسي اهدافو ته رسېدلی نشو.

پورتنیو موخو ته د رسېدو او د اغېزناک ښوونیز نظام د رامنځته کولو لپاره، د راتلونکي نسل د روزونکو په توګه، د هېواد له ټولو زړه سواندو ښوونکو، استادانو او مسلکي مدیرانو څخه په درناوي هیله کوم، چې د هېواد بچیانو ته دې د درسي کتابونو په تدریس، او د محتوا په لېږدولو کې، هیڅ ډول هڅه او هاند ونه سپموي، او د یوه فعال او په دیني، ملي او انتقادي تفکر سمبال نسل په روزنه کې، زیار او کوښښ وکړي. هره ورځ د ژمنې په نوي کولو او د مسؤولیت په درک سره، په دې نیت لوست پیل کړي، چې د نن ورځې ګران زده‌کوونکي به سبا د یوه پرمختللي افغانستان معماران، او د ټولنې متمدن او ګټور اوسېدونکي وي.

همدا راز له خوږو زده کوونکو څخه، چې د هېواد ارزښتناکه پانګه ده، غوښتنه لرم، څو له هر فرصت څخه ګټه پورته کړي، او د زده کړې په پروسه کې د ځیرکو او فعالو ګډونوالو په توګه، او ښوونکو ته په درناوي سره، له تدریس څخه ښه او اغېزناکه استفاده وکړي.

په پای کې د ښوونې او روزنې له ټولو پوهانو او د ښوونیز نصاب له مسلکي همکارانو څخه، چې د دې کتاب په لیکلو او چمتو کولو کې یې نه ستړې کېدونکې هلې ځلې کړې دي، مننه کوم، او د لوی خدای ﷻ له دربار څخه دوی ته په دې سپیڅلي او انسان جوړوونکي هڅې کې بریا غواړم.

د معیاري او پرمختللي ښوونیز نظام او د داسې ودان افغانستان په هیله چې وګړي یې خپلواک، پوه او سوکاله وي.

د پوهنې وزیر

دکتور محمد میرویس بلخي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لوستونو شمېري

د درس شمیره	عنوان	مخ
لومړی لوست	د حدیث شریف د علم پیژندنه	۱
دویم لوست	د حدیث شریف تدوین	٤
دریم لوست	نیت او اخلاص	٦
څلورم لوست	خیر غوښتنه	۱۰
پنځم لوست	د مسلمان په وړاندې د مسلمان مسئوولیت	۱۲
شپږم لوست	نیک اخلاق	۱٦
اووم لوست	شفقت او مهرباني	۱۸
اتم لوست	طهارت (پاکوالی)	۲۰
نهم لوست	استنجا او نجاست	۲۲
لسم لوست	اودس	۲٤
یوولسم لوست	تیمم	۲۷
دولسم لوست	صلاة (لمونځ)	۳۰
دیارلسم لوست	آذان او اقامت	۳٤
څوارلسم لوست	د لمانځه شرطونه	۳۸
پنځلسم لوست	د لمانځه واجبات او سنتونه	٤۰
شپاړسم لوست	د لمانځه د ادا کولو طریقه	٤٤
اوولسم لوست	وتر او سنت لمونځونه	٤۸
اتلسم لوست	تراویح لمونځ او قضایي لمونځونه	٥۰
نولسم لوست	د لمانځه مفسدات او مکروهات	٥۲
شلم لوست	د لمانځه متفرقه مسایل	٥٤
یوویشتم لوست	د ناروغ او مسافر لمونځ	٥۸
دوه ویشتم لوست	د سیرت النبي ارزښت	٦۰
درویشتم لوست	نبوي سیرت او تاریخ	٦٤
څلورویشتم لوست	له اسلام څخه وړاندې د جزیره العرب حالت	٦۸
پنځه ویشتم لوست	له اسلام څخه د مخه د عربو حالت	۷۲
شپږویشتم لوست	د پیغمبر اکرم (صلی الله علیه وسلم) نسب	۷٦

(c) ketabton.com: The Digital Library

د درس شمېره	عنوان	مخ
اووه ویشتم لوست	د نبي کریم (صلی الله علیه وسلم) میلاد	۸۲
اته ویشتم لوست	محمد ﷺ د ځوانی په درشل کې	۸۵
نهه ویشتم لوست	د کعبې شریفې جوړول	۸۹
دېرشم لوست	د نبوت او رسالت په سیوري کې	۹۵
یودېرشم لوست	د وحي د نزول ادامه	۱۰۱
دوه دېرشم لوست	خدیجه (رضی الله عنها)	۱۰۳
دري دېرشم لوست	پټه بلنه(سري دعوت)	۱۰۵
څلور دېرشم لوست	دارالارقم (د رهبری مرکز)	۱۰۷
پنځه دېرشم لوست	ایمان او ثبات	۱۰۹
شپږ دېرشم لوست	د یتیم پالنه	۱۱۱
اووه دېرشم لوست	مرسته او کومک	۱۱۳
اته دېرشم لوست	د مسلمان پېژندنه	۱۱۷
نهه دېرشم لوست	د اسلام پنځه بناوې	۱۱۹
څلوېښتم لوست	حیاء	۱۲۳
یوڅلوېښتم لوست	نېشه يي توکي	۱۲۵
دوه څلوېښتم لوست	د جماعت لمونځ	۱۲۷
دري څلوېښتم لوست	د جمعې او اخترونو لمونځونه	۱۲۹
څلور څلوېښتم لوست	د کسوف ، خسوف او استسقاء لمونځونه	۱۳۳
پنځه څلوېښتم لوست	د جنازې احکام	۱۳۵
شپږ څلوېښتم لوست	د میت لمبول او وربانديې د جنازې لمونځ کول	۱۳۷
اووه څلوېښتم لوست	زکات	۱۴۱
اته څلوېښتم لوست	د څارویو زکات	۱۴۵
نهه څلوېښتم لوست	د فصلونو او میوو زکات	۱۴۹
پنځوسم لوست	حج	۱۵۳
یو پنځوسم لوست	د حج فرایض او واجبات	۱۵۶
دوه پنځوسم لوست	د حج ډولونه	۱۶۰
دري پنځوسم لوست	د حج متفرقه مسایل	۱۶۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی لوست

د حدیث شریف د علم پېژندنه

حدیث شریف چې د اسلامي شریعت دویم مصدر دی، نو پدې باید وپوهېږو چې کوم علم د پیغمبر ﷺ له سنتو څخه بحث کوي. هغې ته د حدیث شریف علم ویل کېږي.

د حدیثو د علم تعریف، موضوع او غرض

د حدیث د علم تعریف: (حدیث) په لغت کې: خبرو او هر نوي منځ ته راغلي شي ته وایي. او په اصطلاح کې له هغه علم څخه عبارت دی چې د پیغمبر ﷺ قول فعل، او تقریر د متن او سند له لحاظه څېړي.

د حدیث د علم موضوع: د پیغمبر ﷺ وینا، کړنه او تقریر دی.

د حدیث د علم غرض: د پیغمبر ﷺ ریښتنې پیروي ده چې په دواړو جهانونو کې د انسان د سعادت او نیکمرغۍ لامل ګرځي.

فعالیت

زده کوونکي دې په ډله ییزه توګه د ښوونکي په ملتیا د حدیث د علم د موضوع او غرض تر منځ د توپیر په اړه بحث او مباحثه وکړي.

د حدیث د علم له ځینو اصطلاحاتو سره اشنایي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- **تقریر**: له تقریر څخه مطلب دا دی چې یو یا څو تنو اصحابو یوکار سرته رسولی وي او یا یې کومه خبره کړې وي او پیغمبر ﷺ په هغه باندې له پوهیدلو وروسته د هغه په باره کې چوپتیا اختیار کړې وي.

۲- **صحابي هغه څوک دی** چې پیغمبر ﷺ یې لیدلی، ایمان یې پرې راوړی او د ایمان په حالت کې وفات شوی وي.

۳- **تابعي هغه څوک دی** چې د اسلام په حالت کې یې له صحابي سره ملاقات شوی وي او په همدې حالت کې وفات شوی وي.

حدیث شریف دوه برخې لري:

الف- متن: له هغو الفاظو څخه عبارت دی چې د پیغمبر ﷺ له ویناوو، کړنو او تقریر څخه حکایت کوي.

ب- سند: د حدیث راویانو د نومونو له لړۍ څخه عبارت دی.

فعالیت

- زده کوونکي دې په ډله ییز ډول د لوست د اصطلاحاتو په باره کې له یو بل څخه وپوښتي.

د حدیث شریف ډولونه

حدیث د راویانو د شمیر له مخې په درې ډوله دی:

متواتر، مشهور او آحاد.

۱- متواتر حدیث

هغه حدیث ته ویل کیږي چې د راویانو شمیر یې دومره زیات وي چې اتفاق کول یې په دروغو محال او غیر ممکن وي.

د متواتر حدیث شرطونه:

الف: د راویانو شمیر یې زیات وي.

ب: د راویانو اتفاق کول یې په دروغو محال وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ج: د راويانو شمير يې په ټولو طبقوکې د تواتر له اندازې کم نه وي.

۲-مشهور حديث

هغه حديث ته ويل کيږي چې د پيغمبر ﷺ په زمانه کې يې د راويانو شمېر کم وي خو د تابعينو په زمانه کې مشهور شوی وي او د راويانو شمير يې په ټولو طبقوکې د تواتر اندازې ته نه وي رسيدلی.

۳- آحاد

له هغه حديث څخه عبارت دی چې د راويانو شمير يې د مشهور اندازې ته نه وي رسيدلی او يا دا چې د مشهور حديث ټول شرطونه پکې پوره نه وي.

فعاليت

- زده کوونکي دې د متواتر حديث فرق له مشهور او آحاد سره په ډلييز ډول بيان کړي.

ارزونه

۱- د حديث د علم تعريف، موضوع او غرض بيان کړئ.

۲-متواتر حديث تعريف او شرطونه يې بيان کړئ.

۳- مشهور او آحاد حديث بيان کړئ.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د حديث لغوي او اصطلاحي تعريف په خپلو کتابچوکې وليکي او تکرار يې کړي او دا چې صحابي او تابعي څوک دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویم لوست

د حدیث شریف تدوین

په لومړي لوست کې مو د حدیث د علم او د هغه د اقسامو په اړه معلومات ترلاسه کړل، په دې لوست کې به د احادیثو د راټولولو او لیکلو په هکله خبرې وکړو.
آیا تاسو پوهیږئ چې څرنګه احادیث راټول شوي او لیکل شوي دي؟

لومړی مرحله

اصحابو کرامو به د پیغمبر ﷺ په ژوند کی هغه ټولې خبرې، کړنې او تقریرونه زده کول، عمل او استدلال به یې وربانديې کاوه او ځینې اصحابو سربیره پر دې لیکل هم.
خو د پیغمبر ﷺ له رحلت څخه وروسته ځینو اصحابو ته دا احساس پیدا شو چې نبوي احادیث باید ولیکل شي، ترڅو د احادیثو حفاظت او ساتنه وشي، په همدې خاطر د احادیثو د لیکلو لړۍ پیل شوه. د احادیثو د تدوین لومړی مرحله د اصحابو په دور کې د پیغمبر ﷺ له وفات څخه وروسته پیل شوه او همدا د احادیثو د لیکلو لومړی پړاو و.

فعالیت

- زده کونکي دې د تدوین د معنا او د احادیثو د تدوین د پیل په اړه په خپلو کې سره بحث وکړي.

په رسمي ډول د احادیثو د تدوین دویمه مرحله

کله چې حضرت عمر بن عبدالعزیز د هجرت په (۹۹) کال د مسلمانانو خلیفه شو؛ تصمیم یې ونیو ترڅو احادیث جمع او تدوین کړي او په دې کار کې یې دوه هدفونه په نظر کې وو چې په لاندې ډول دي:

۱. دا چې په نبوي احادیثو کې دروغ ګډ نه شي

کله چې اسلامي فتوحات زیات شول او د مختلفو ادیانو خلك د اسلام په دین مشرف شول د دې ویره پیدا شوه چې د اسلام دښمنې ډلې د پیغمبر ﷺ په احادیثو کې لاسوهنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ونه کړي او له ځانه جوړ شوي احاديث د پيغمبر ﷺ په احاديثو کې ورګډ نه کړي.

۲. دا چې نبوي احاديث ضايع نه شي

د وخت په تيريدو او د اصحابو د شهادت او وفات له کبله، د دې ويره وه چې نبوي احاديث به له منځه لاړ شي بناءً د مسلمانانو خليفه عمر بن عبدالعزيز خپلو واليانو ته، چې د هغوی له جملې څخه محمد بن عمروبن الحزم ته چې د مدينې منورې والي و، دنده ورکړه چې د وخت مشهور عالم محمد بن شهاب الزهری په مرسته نبوي احاديث راټول او د کتاب په شکل کې وليکي. دغه کار يواځې په مدينه منوره کې نه، بلکې ډېرو علماوو په مکه، عراق، بصره او کوفه کې د دې کار په سرته رسولو کې برخه واخيسته.

له دې وروسته د نبوي احاديثو د راټولولو او تدوين کار دوام وموند او ټول احاديث په خورا غټو کتابونو کې تاليف شول چې مشهور کتابونه يې په لاندې ډول دي:

شمېره	د کتاب نوم	د ليکونکي نوم او د تولد نېټه		د وفات نېټه
۱	صحيح البخاري	محمدبن اسماعيل بخاري (رح) ۱۹٤هـ		۲۵٦ هـ
۲	صحيح مسلم	مسلم بن حجاج نيشاپوري (رح)	۲۰٤ هـ	۲٦۱ هـ
۳	جامع ترمذي	محمد بن عيسی ترمذي (رح)	۲۰۹ هـ	۲۷۹ هـ
٤	سنن نسايي	سليمان بن اشعث سجستاني (رح)	۲۰۲ هـ	۲۷۵ هـ
۵	سنن ابن ماجه	محمد بن يزيد قزويني (رح)	۲۰۹ هـ	۲۷۳ هـ
٦	سنن ابوداوود	احمدبن شعيب نسايی (رح)	۲۱۵ هـ	۳۰۳ هـ
*دغه فقره اضافي معلومات دي، د زده کوونکو لپاره په امتحان کې شامل نه دي.				

ارزونه

۱- آيا د احاديثو تدوين د پيغمبر ﷺ په زمانه کې موجود و؟

۲- د کوم خليفه په وخت کې د احاديثو تدوين پيل شو؟

۳- د احاديثو د مشهورو کتابونو نومونه وليکئ.

کورنۍ دنده

د احاديثو د تدوين او د هغو د سترو علماوو په اړه خپل معلومات وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نيت او اخلاص

عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ (رَضِيَ اللهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: «إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ، وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى، فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللهِ وَرَسُولِهِ فَهِجْرَتُهُ إِلَى اللهِ وَرَسُولِهِ، وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ لِدُنْيَا يُصِيبُهَا أَوْ امْرَأَةٍ يَتَزَوَّجُهَا فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ». [متفق عليه]

د راوي پېژندنه

نوم مبارك يې عمر، د پلار نوم يې (خطّاب) كنيه يې (ابوحفص) او لقب يې (فاروق) دی. د مسلمانانو دويم خليفه دی. له بعثت څخه تقريباً (٣٠) كاله د مخه زيږيدلی، او د نبوت په شپږم كال په اسلام مشرف شوی او له بركته يې اسلام او مسلمانانو قوت وموند.

د ده د خلافت په دوران كې شام، مصر، فلسطين، بيت المقدس او عراق فتح شول، د هجرت په (٢٣) كال د يوه مجوسي غلام له خوا چې ابولؤلؤ نوميده، پداسې حال كې چې د سهار د لمانځه په امامت ولاړ و، په خنجر ووهل شو او د (٦٣) كلنۍ په عمر په شهادت ورسيد. وروسته د پيغمبر ﷺ او ابوبكر صديق رضي الله عنه تر څنګ خاورو ته وسپارل شو.

فعاليت

- زده كوونكي دې، د راشدو خلفاوو د نومونو او په ځانګړې توګه د حضرت عمر (رضی الله عنه) په باره كې، په ډله ييز ډول بحث او مباحثه وكړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کلمو معنا

١. النِّيَّاتِ: د (نیت) جمع ده، قصد او ارادې ته وايي.

٢. نَوَى: نیت يې وکړ.

٣. امْرَأَةٍ: ښځه.

٤. امْرِئٍ: کس (نر وي او که ښځه)

٥. يُصِيبُهَا: لاس ته يې راوړي.

٦. هَاجَرَ: هجرت يې وکړ.

د حدیث شریف معنا

له حضرت عمر رضي الله عنه څخه روایت دی، فرمايي: ما له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه واورېدل چې وېي فرمایل: ټول اعمال يواځې له نيت سره تړاو لري او بس.

هر چا ته به هغه څه وي چې نيت يې کړی وي. که يو چا د الله او د الله د رسول د رضا او خوښۍ لپاره هجرت وکړ؛ نو هجرت يې د الله تعالی او د الله د رسول لپاره دی، يعنی الله تعالی به ورته پرېي اجر او ثواب ورکوي.

او که يې هجرت د دنیا د لاس ته راوړلو لپاره کړی وي چې هغه لاس ته راوړي او يا يې هجرت له ښځې سره د نکاح په خاطر کړی وي چې نکاح ورسره وکړي نو په حقیقت کې يې هجرت د هماغه څه لپاره دی چې نیت يې ورته کړی وي.

د نيت معنا او هدف

(نیت) په لغت کې د زړه قصد او ارادې ته وايي. په پورتني حدیث شریف کې له نيت څخه مقصد هغه هدف دی چې ورته د رسېدلو په خاطر انسان کار کوي او نيت عبادت له عادت څخه جلا کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف حکمت

په کومه ټولنه کې چې وګړي د نیکو کارونو په سرته رسولو کې ریاکاري کوي او په باطن کې د هغو خلاف نیت لري، په دې سره د خلکو په منځ کې دوکه، چل، دروغ ویل، بې اعتمادي او نفاق پیدا کیږي.

خو د دې پر خلاف په کومه ټولنه کې چې وګړي د خدای ﷻ د رضا په خاطر نیک کارونه سرته رسوي، ریښتینولي، سپېڅلتیا، مینه او اعتماد رامنځ ته کیږي، نو لازمه ده چې مسلمانان د خدای تعالی د رضا د لاس ته راوړلو لپاره په ټولو کارونو کې د نیت پاکوالي ته پام وکړي او وهڅول شي.

فعالیت

- زده کوونکي دې، په ډله ییز ډول د ښوونکي په مرسته د ریا ضررونه او د اخلاص ګټې بیان کړي.

د حدیث شریف ګټې:

۱- د نیت اهمیت: الله تعالی ته یواځې هغه عمل قبول او د ارزښت وړ دی چې په ښه نیت یعنې یواځې د ده د رضا لپاره پیل شوی وي.

۲- د ریا ضرر: هر کار چې د ریا په خاطر تر سره شوی وي نه یواځې دا چې الله تعالی ته قبول نه دی، بلکې ګناه ګڼل کیږي.

۳-هجرت: له مکې مکرمې څخه مدینې منورې ته هجرت کول ډېر خطرناک او ګران کار و او د متعهد مسلمان یوه نښه وه، خو بیا هم ثواب او اجر یې په نیت پورې تړلی دی، که چیرې هجرت د الله تعالی د رضا د لاس ته راوړلو لپاره وي؛ ثواب لري او که چیرې د دنیوي کارونو په خاطر وي، اجر او ثواب نه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه

۱- د اعمالو ثواب په څه پورې اړه لري؟

۲- د حدیث معنا بیان کړئ.

۳- د ریا او ځان ښودنې زیانونه څه دي؟

کورنۍ دنده

۱- د دې لوست حدیث له ژباړې سره ولیکئ.

۲- د حدیث دغه عبارت (إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى) یاد کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خير غوښتنه

عن أبي حَمزَةَ أنسِ بنِ مالك رضي الله تعالى عنه خادِمِ رسولِ الله صلى الله عليه وسلم عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «لا يُؤمِنُ أحدُكُمْ حتَّى يُحِبَّ لأخيه ما يُحِبُّ لنفسه». [متفق عليه]

د راوي پېژندنه

نوم يې انس بن مالك، د انصارو له جملې څخه يو جليل القدر صحابي دی، پوره لس کاله يې د رسول الله په خدمت کې تېر کړي دي او د فقهاوو صحابه وو له جملې څخه دی. پيغمبر ﷺ ورته داسې دعا کړې ده چې عمر دې اوږد، په مال او اولاد کې دې برکت شه او جنت دې نصيب شه. نوموړی صحابي د هجرت په (۹۳) کال وفات شوی دی.

د کلمو معنا

لا يُؤمِنُ أحدُكُمْ:	نشي کېدای يو له تاسو پوره مؤمن
حتَّى يُحِبَّ لأخيه:	ترڅو خوښ کړي د خپل ورور لپاره.
ما يُحِبُّ لنفسه:	هغه څه چې ځان ته يې خوښوي.

د حديث شريف معنا

له حضرت انس (رضي الله عنه) څخه روايت دی چې پيغمبر ﷺ وفرمايل:
هيڅوک د پوره ايمان خاوند کېدای نشي ترڅو خپل مسلمان ورور ته هغه څه خوښ کړي، کوم چې ځان ته يې خوښوي.

د حديث شريف حکمت

د کومې ټولنې وګړي چې خير غوښتونکي او د خير رسونې په فکر کې وي او د داسې ژوند په هڅه کې وي چې يو له بل سره ښېګڼه وکړي، ټولنيزو ګټو ته پکې پاملرنه وشي او هيڅکله ټولنيزې ګټې د شخصي ګټو قرباني نه شي، نو له هر اړخه به يوه قوي او پياوړې ټولنه وي.

خو که وګړي يې ځان غوښتونکي وي، ځان ته د ګټې او نورو ته د ضرر رسولو په هڅه کې وي، په دې صورت کې به په دغه ټولنه کې دښمني، کينې او حسد ځای نيسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو په کار ده چې په مسلمانانو کې، نورو ته د خیر رسولو احساس را ژوندی او ټول دېته وهڅول شي. له منفعت طلبی، ځان غوښتنې او د شخصي ګټو لپاره د عامه ګټو له قرباني کولو څخه منعه کړای شي.

فعالیت

- زده کوونکي دې په ډله ییز ډول د خیر غوښتنې ګټې او د ځان غوښتنې ضررونه بیان کړي.

د حدیث شریف ګټې:

۱. له ځان غوښتنې څخه ډډه کول: هغه ځان غوښتونکی انسان چې خپلې ګټې د نورو په ضرر کې لټوي، کامل مسلمان نه دی.

۲. د ایمان کمال: د یو مسلمان ایمان هغه وخت پوره کېږي چې د نورو لپاره هم خیرغوښتونکی وي.

۳. مؤمن د مؤمن وررور دی: د یو مسلمان اړیکې له بل مسلمان سره له نسبي وروروګلوی څخه ډېرې پیاوړې وي.

٤. په خیر غوښتنې باندې ټینګار: پیغمبر ﷺ په دې حدیث شریف کې مسلمانان خیر غوښتنې ته رابللي او له ځان غوښتنې څخه یې منع کړي دي.

ارزونه

۱- د حدیث دګټو په اړه خپل معلومات وواياست.

۲- نورو ته له خیر غوښتنې څخه مقصد څه دی؟ له مثال سره یې بیان کړئ.

۳- د حدیث شریف معنا بیان کړئ.

کورنۍ دنده

۱- د خیر غوښتنې د اهمیت په باره کې، یوه مقاله ولیکئ چې له پنځو کرښو څخه کمه نه وي.

۲- پورتنی حدیث شریف حفظ کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مسلمان په وړاندې د مسلمان مسؤولیت

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يَخْذُلُهُ وَلَا يَحْقِرُهُ، التَّقْوَى هَاهُنَا (وَ يُشِيرُ إِلَى صَدْرِهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ) بِحَسْبِ امْرِئٍ مِن الشَّرِّ أَنْ يَحْقِرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ، كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ دَمُهُ وَمَالُهُ وَعِرْضُهُ». [رواه مسلم]

د راوي پېژندنه

نوم یې عبدالرحمن بن صخر الدوسي، لقب یې (ابوهریره) او د هجرت په اووم کال مسلمان شوی دی. ډېره موده یې د پیغمبر صلی الله علیه وسلم خدمت کړی، له همدې امله یې له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه ګڼ شمیر احادیث روایت کړي دي. دغه جلیل القدر صحابي په تقوی او پرهیزګارۍ مشهور او د لوړ ذکاوت خاوند و او د هجرت په (۵۸) کال کې وفات شوی دی.

د کلمو معنا

۱- لَا يَظْلِمُهُ:	پر هغه ظلم نه کوي.
۲- وَلَا يَخْذُلُهُ:	او هغه یې ملاتړ نه پرېږدي.
۳- وَلَا يَحْقِرُهُ:	او هغه نه سپکوي.
۴- التَّقْوَى:	پرهیزګاري.
۵- بِحَسْبِ امْرِئٍ:	بس ده یو انسان ته.
۶- عِرْض:	ناموس، عزت، آبرو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف معنا

له ابوهریره رضي الله عنه څخه روایت دی چې پیغمبر صلی الله علیه وسلم وفرمایل:

مسلمان د مسلمان ورور دی، نه په خپله وربانديې ظلم کوي او نه يې د مظلومیت پر مهال بې ملاتړه پرېږدي او نه هغه سپکوي. د حدیث راوي ابوهریره رضي الله عنه وايي چې په دې وخت کې پیغمبر صلی الله علیه وسلم خپلې سینې ته اشاره وکړه او درې ځلې يې وفرمایل: تقوی په دې ځای کې ده، د يو چا د بدوالي لپاره همدا کافي ده چې خپل مسلمان ورور سپک کړي او د هر مسلمان وینه، مال او آبرو پر بل مسلمان باندې حرام دي.

فعالیت

- زده کوونکي دې د دې حدیث شریف په اړه مباحثه وکړي.

د حدیث شریف حکمت

ورور ګلوي، مرسته، یو بل ته درناوی د نورو خلکو پر نفس، مال او آبرو له ظلم او تیري څخه ځان ساتل، له مظلوم څخه دفاع او له الله تعالی څخه وېره، د یوې سالمې ټولنې له اساساتو څخه دي او له دې پرته په ټولنه کې د نظم راوستل اصلاً ممکن نه دي. ځکه خو پیغمبر صلی الله علیه وسلم په خپلو (جوامع الکلم) عبارتونو کې، پورتني پراخه مفاهیم او مطالب بیان کړي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف گټې:

۱- اسلامي ورور ګلوي: یو مسلمان د بل مسلمان ورور دی، البته نارینه د نورو ورونړه اوښځینه د نورو خویندې ګڼل کیږي، کله چې ټول سره ورونړه او خویندې شول؛ نو لازمه ده هغه حقوق او وجایب چې ورونړه او خویندې یې یو د بل په وړاندې لري، د خپل توان په اندازه رعایت کړي.

۲- د ظلم حراموالی: ظلم د حق پایمالولو ته وایي، هر ډول تیري او ناحقه لاس وهنې په کې شاملیږي، ظلم که په هر رنګ او هره بهانه وي؛ حرام دی.

۳- له مظلوم څخه دفاع کول: مسلمان ته نه ښایي چې خپل مسلمان ورور د مظلومیت پر مهال یواځې پریږدي، بلکې ملاتړ یې ورباندې لازم دی.

٤- له سپکاوي څخه منع: د نورو سپکاوی او ذلیلول حرام دي.

۵-د نورو درناوی: مسلمان باید د نورو درناوی وکړي ترڅو هغوی یې هم درناوی وکړي.

٦- اصلي تقوا باطني تقوا ده: ځکه چې که چیرې په باطن کې له الله تعالی څخه ویره نه وي؛ د انسان ټول کارونه په ریا او نفاق بدلیږي.

۷- تر ټولو لوی شر: د مسلمان ورور سپکاوی دی.

۸- د نورو پر نفس تیری کول حرام دي: پر نفس باندې د تجاوز ټول ډولونه، لکه: وژل، تعذیبول، وهل او ټکول او له یو بل سره جنګ کول په اسلامي ټولنه کې حرام دي.

۹- د نورو پر مال تیری کول حرام دي: د نورو پر مال، حقونو او ګټو باندې هر ډول تیری کول په اسلامي ټولنه کې حرام دي.

۱۰- د نورو خلکو پر آبرو او عزت تیری کول حرام دي: په اسلامي ټولنه کې د انسانانو آبرو، عزت او عفت خوندي وي او هر ډول تیری ورباندې حرام او ناروا دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه

۱- مسلمانان په خپلو کې یو د بل پر وړاندې څه مسؤولیتونه لري؟
۲- لاندې عبارتونه تکمیل کړئ:
«اَلْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا .... وَلَا .... وَلَا يَحْقِرُهُ».
«كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ....... وَ......... وَعِرْضُهُ».

کورنۍ دنده

۱- د دې لوست حدیث له معنا سره ولیکئ.
۲- لاندې عبارتونه په یادو زده کړئ:
«اَلْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يَخْذُلُهُ وَلَا يَحْقِرُهُ».
«كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ دَمُهُ وَمَالُهُ وَعِرْضُهُ».

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیک اخلاق

عَن النَّوَّاس بْنِ سَمْعَان (رضى الله عنه) قَالَ: سَأَلْتُ رَسُول الله (صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَن الْبِرِّ وَالْإِثْمِ؟ قَالَ: «الْبِرّ حُسْن الْخُلُق، وَالْإِثْم مَا حَاكَ فِي نَفْسك، وَكَرِهْتَ أَنْ يَطَّلِع عَلَيْهِ النَّاس» [رواه مسلم]

د راوي پېژندنه

نوم يې نواس د سمعان زوی او له شامي راويانو څخه دی چې په مدينه منوره کې اوسېده. اووه لس (١٧) حديثونه يې له پيغمبر ﷺ څخه روايت کړي او د هجرت په (٥٠) کال کې وفات شوی دی.

د کلمو معنا

١- الْبِرّ: نېکي.

٢- حُسْن الْخُلُق: نېک اخلاق.

٣- الْإِثْم: ګناه.

٤- مَا حَاكَ فِي نَفْسك: هغه څه چې په زړه کې دې شک پيدا کړي.

٥- كَرِهْت: بد وګڼې.

٦- يَطَّلِع: خبر شي.

د حديث شريف معنا

حضرت نواس بن سمعان رضي الله عنه وايي چې ما له پيغمبر ﷺ څخه د نېک عمل او ګناه په اړه پوښتنه وکړه. حضرت محمد ﷺ وفرمايل: نېک عمل ښه خوی دی او ګناه هغه ده چې په زړه کې دې شک پيداکړي او دا نه خوښوې چې خلک پرې خبر شي.

فعاليت

- زده کوونکي دې د نېکو اخلاقو مثالونه په ډله ييز ډول بيان کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف حکمت

د اسلام د ستر پیغمبر ﷺ لارښوونې، د مسلمان تربیتي سطحه دومره لوړوي چې زړه یې کاملاً پاکېږي د هغه د ژوند هر حرکت نېک اخلاق تمثیلوي او ورو ورو په مسلمان کې داسې یو قوت پیدا کوي چې پرته له بهرني فشار څخه په خپله له بدو اعمالو څخه ډډه کوي او هېڅکله پدې هڅه کې نه وي چې څرنګه د قانون او نظام له منګولو څخه ځان وژغوري.

فعالیت

- زده کوونکي دې د ښو اخلاقو ګټې او د بدو اخلاقو د ضررونو په هکله بحث او خبرې وکړي.

د حدیث شریف ګټې:

۱- ښه اخلاق د ټولو نیکیو بنسټ دی، ځکه چې ښه اخلاق انسان نیکۍ او دوستۍ ته رابولي او له بدیو څخه یې منع کوي او بد اخلاق یې دښمنۍ او اختلاف ته را بولي.

۲- ګناه څه شی ده؟ هر هغه کار چې پاك نفس یې په کولو شرمېږي او نه غواړي چې خلك ورباندې خبر شي، ګناه بلل کېږي.

۳- ګناه فطرتاً مبغوض عمل دی: ګناه هغه ناوړه عمل دی چې حتی مرتکب یې هم نه غواړي چې خلك ورباندې خبر شي.

ارزونه

۱- د پورتني حدیث شریف معنا او د راوي پېژندنه بیان کړئ.

۲- لاندې کلمې معنا کړئ:

الْبِرّ:.........حُسْن الْخُلُق:..............الا ثم:................مَا حَاكَ فِي نَفْسك:............

۳- د ټولنې په اصلاح کولو کې نېك اخلاق څه رول لري؟

کورنۍ دنده

د دې لوست حدیث شریف له معنا سره ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شفقت او مهرباني

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «الرَّاحِمُونَ يَرْحَمُهُمُ الرَّحْمَنُ، ارْحَمُوا مَنْ فِي الأَرْضِ، يَرْحَمْكُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ».

[رواه ابوداود والترمذي]

دراوي پېژندنه

نوم يې عبدالله د پلار نوم يې عمرو و، زوی او پلار دواړه صحابه وو، خورا عالم او فاضل و، د قرآن عظيم الشان له مشهورو قاريانو څخه و، ډېر احاديث يې له پيغمبر (صلی الله عليه وسلم) څخه روايت کړي دي او د هجرت په (٦٥) کال وفات شوی دی.

د کلمو معنا

١- الرَّاحِمُونَ: رحم کوونکي.

٢- ارْحَمُوا: رحم وکړئ.

٣- يَرْحَمْكُمْ: پر تا سو به رحم وکړي.

٤- مَنْ فِي الأَرْضِ: څوک چې په ځمکه کې دي.

٥- مَنْ فِي السَّمَاءِ: هغه ذات چې له تاسو بردی.

د حديث شريف معنا

له حضرت عبدالله بن عمرو څخه روايت دی چې پيغمبر ﷺ وفرمايل: رحم کوونکو باندې الله تعالی رحم کوي، نو تاسې په ټولو هغو ژونديو چې پر ځمکه ژوند کوي، رحم وکړئ ترڅو هغه ذات چې بر دی، پر تاسو رحم وکړي.

د حديث شريف حکمت

مهرباني او زړه سوی چې د اخلاقو يوه مهمه ستن ده، يوه داسې رسۍ ده چې ټول موجودات يې سره تړلي او يو له بل سره يې مرستې او غمخوارۍ ته اړ کړي دي، د زړه له سختۍ، بې رحمۍ او د نورو په حق کې له تېري کولو څخه يې لرې ساتي.

له بل پلوه پر مخلوقاتو باندې په شفقت او ترحم سره، بنده د الله جَلَّ جَلَالُهُ له قهر او غضب څخه په امان کې وي چې په نتيجه کې ټول مخلوقات د آرامۍ او اطمينان په فضاء

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې خپل ژوند تېروي، بناءً که د يوې ټولنې وګړي يو پر بل مهربانه وي، کارونه به يې په آسانۍ سره مخ پر وړاندې ځي، ستونزې به يې حل وي او دښمني، د زړه بدوالی او کينې به يې په محبت او مينه بدلېږي.

د حديث شريف ګټې:

۱- رحمت او مهرباني: مهرباني د الله تعالی له خاصو صفتونو څخه يو صفت دی. هر څومره چې دا صفت د انسان په وجود کې وي؛ په همغه اندازه د الله تعالی د رحمت او مهربانۍ مستحق ګرځي.

۲- د ترحم د دايرې پراخوالی: د پيغمبر ﷺ په لارښوونو کې ترحم او زړه سوی دومره پراخه مفهوم لري چې ټول موجودات رانغاړي.

۳- ترحم او مهربانۍ ته هڅول: الله تعالی خپله مهرباني او ترحم، پر مخلوقاتو باندې د ترحم او مهربانۍ کولو پورې تړلې ده.

فعاليت

- زده کوونکي دې پرمخلوقاتو باندې د ترحم بېلګې ووايي په دې اړه دې بحث وکړي.

ارزونه

۱- د دې لوست حديث شريف معنا کړئ.

۲- لاندې کلمې معنا کړئ.

۱- الرَّاحِمُونَ:........ ۲-ارْحَمُوا:...... ۳-يَرْحَمْكُمْ:......٤-مَنْ فِي الأَرْضِ:......

کورنۍ دنده

۱- د ترحم او مهربانۍ په هکله يوه لنډه مقاله وليکئ.

۲- لاندې عبارات حفظ کړئ:

«الرَّاحِمُونَ، يَرْحَمُهُمُ الرَّحْمَنُ، ارْحَمُوا مَنْ فِي الأَرْضِ، يَرْحَمْكُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ.»

(c) ketabton.com: The Digital Library

طهارت (پاکوالی)

نن په نړۍ کې پاکوالي ته ځانګړې پاملرنه کېږي، پوهان ټل خلکو ته دا سپارښتنه کوي چې خپل ځان او چاپېریال پاک وساتي.

نو طهارت او پاکي په اسلام کې څنګه ده ؟ او څه اهمیت لري؟

۱. د طهارت تعریف

(طهارت) په لغت کې: پاکوالي ته وايي.

او د فقهاوو په اصطلاح کې: د بې اودسۍ او نجاست لرې کول، طهارت بلل کېږي.

فعالیت

- یو زده کوونکی دې د لمانځه د شرطونو نومونه واخلي.
- بل زده کوونکی دې د دې جملې نه هغه شرطونه په ګوته کړي چې له طهارت سره ارتباط لري.

۲. د طهارت مشروعیت: پیغمبر اکرم ﷺ وايي: (اَلطُّهُورُ شَطرُ الاِيمَانِ)[مسلم]

ژباړه: نظافت د ایمان جز دی.

د حدیث شریف مفهوم دا دی چې طهارت په اسلام کې دومره اهمیت لري چې مستقیما له ایمان سره رابطه لري، نو که څوک غواړي چې ایمان یې کامل شي باید د خپل ځان او چاپېریال نظافت ته ډېر پام وکړي.

۳. د طهارت یا پاکوالي ډولونه

طهارت یا پاکوالی په دوه ډوله دی:

الف - حکمي پاکوالی: له جنابت او وړې بې اودسۍ څخه پاکوالي ته، حکمي پاکوالی وايي.

ب - حقیقي پاکوالی: له نجاست څخه پاکوالي ته، حقیقي پاکوالی وايي.

۴. د پاکوالي طریقه: له حکمي نجاست څخه پاکوالی په غسل، اودس او تیمم سره راځي، خو له حقیقي نجاست څخه پاکوالی په پاکو او سوچه اوبو د هغه نجس ځای په مینځلو سره راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

- زده کوونکي دې، پورتني مطالب په ګروپي شکل په سوال او ځواب سره تکرار کړي.

۵. بيت الخلا ته د تللو آداب: هغه څوك چې بيت الخلا يا قضاى حاجت ته ځي، بايد لاندې آداب مراعات كړي:

۱- بايد د خلكو له سترګو پناه شي.

۲- بايد داسې ځاى غوره كړي چې د بولو (متيازو) څاڅكي ور وانه لوزي او ځان او لباس يې ككړ نه شي.

۳- بيت الخلاء ته له ننوتلو څخه د مخه بايد «اَللّهُمَّ إِنّي اَعُوذُ بِكَ مِنَ الخُبُثِ وَ الخَبَائِثِ» ووايي.

۴- د حشراتو په سوړو كې بايد بولې ونه كړي.

۵- بايد په لاره، هديره، سيوري او د خلكو د ناستې په ځايونو كې قضاى حاجت ونه شي.

۶- بايد د قضاى حاجت په وخت كې خبرې ونه شي.

۷- بايد قضاى حاجت د قبلې په لوري ونه شي.

۸- په ولاړو اوبو كې قضاى حاجت ونه كړي.

۹- استنجاء (اودس وچول) بايد په كيڼ لاس وشي.

فعالیت

- هر زده كوونكى دې، د يوه ادب د حكمت ياګټې په هكله خپل نظر ووايي.

ارزونه

لاندې پوښتنې ځواب كړئ:

۱. طهارت تعريف كړئ.

۲. د طهارت د مشروعيت دليل ووايئ.

۳. طهارت په څو ډوله دى؟

۴. د بيت الخلا آداب بيان كړئ.

كورنۍ دنده

د پورتنيو پوښتنو ځوابونه په خپلو كتابچو كې وليكئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

استنجاء او نجاست

۱. د استنجاء تعریف

استنجاء: له خپل مخصوص ځای څخه د نجاست پاکول، استنجاء بلل کېږي.

۲. د استنجاء وسایل

اوبه، لوټه، تیږه، د تشناب کاغذ(او هر هغه شی چې د دې ځای نیولی شي)، د استنجاء له وسایلو څخه شمېرل کېږي.

استنجاء په هډوکي، خوشایي، طعام، سکاره، شیشه، د لیکلو کاغذ، ویښتان، پنبه، ټوټه او د ښارویو په وښتو باندې مکروه ده.

۳. د استنجاء حکم:

۱. استنجاء په عادي حالاتو کې (هغه وخت چې نجاست له خپل ځای څخه تجاوز نه وي کړی) سنت مؤکد ده.

۲. خو کله چې نجاست له خپل ځای څخه لړ تجاوز وکړي؛ استنجاء واجبه ده او که شا او خوا ځایونه ککړ شوي وي؛ نو بیا یې وینځل فرض دي.

۴. د نجاست معنا

نجاست په لغت کې: پلیتی او ناپاکی ته وایي.

او د فقهاوو په اصطلاح: هر هغه شی چې شریعت پلیت بللی وي، نجاست ګڼل کېږي.

۵. د نجاست ډولونه

نجاست په دوه ډوله دی:

الف - حقیقي نجاست: هغه ګندګي ده چې لمونځ ورسره نه صحیح کېږي.

ب - حکمي نجاست: هغه دی چې د نجاست اثر او وجود څرګند نه وي، خو په حکمي او اعتباري ډول سره شریعت نجس ګڼلی وي.

۲. د حکمي نجاست ډولونه

حکمي نجاست په دوه ډوله دی:

۱- لویه بې اودسي: هغه حالت ته وایي چې په انسان باندې غسل واجب وي او لمونځ ورسره نه کېږي.

۲- کوچنۍ بې اودسي: هغه حالت ته وایي چې په انسان باندې یواځې اودس کول لازم وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷- د حقیقي نجاست ډولونه:

۱- غلیظ نجاست: هغه نجاست دی چې په قطعي دلیل سره ثابت شوی وي، لکه: وینه، خنزیر، د انسان بولې اوغایطه مواد، د مردارشوي حیوان غوښه او شراب.

۲- سپک (خفیف) نجاست: هغه دی چې نجاست یې په غیر قطعي دلیل سره ثابت شوی وي، لکه: د هغو حیواناتو بولې چې غوښه یې خوړل کېږي.

فعالیت

- زده کوونکي دې هغه شیان چې استنجاء کول پرې مکروه دي، ولیکي.

۸- د نجاست بښل شوې اندازه

- کله چې غلیظ یا جامد نجاست د یوې شرعي روپۍ له مقدار څخه لږه اندازه (۱۲۵، ۳ گرامه) جامو ته ورسېږي، لمونځ ورسره کېږي او که مایع وي له ورغوي څخه کمه اندازه (٦ سانتي) معاف ده.
- په خفیف (سپک) نجاست کې ښښل شوی مقدار، په جامو کې له څلورمې برخې نه کم باك نه لري او په بدن کې د غړي له څلورمې اندازې څخه کم معاف دی.
- خومسلمان باید تل کوښښ وکړي چې ځان او جامې یې پاکې وي، ځکه چې نظافت د ایمان جز دی. همدارنگه بې نظافتي انسان ته مختلفې صحي ستونزې پیدا کوي او په ټولنه کې خلك ورڅخه نفرت کوي.

فعالیت

- زده کوونکي دې، پورتني مطالب په ډله ییزه توگه د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي.

ارزونه

۱. لاندې اصطلاحات تعریف کړئ:
استنجاء، غلیظ نجاست، خفیف نجاست.
۲. لاندې شیانو ته مثال ووایاست:
غلیظ نجاست، خفیف نجاست.

کورنۍ دنده

د ارزونې د برخې پوښتنې په خپلو کتابچو کې له ځوابونو سره یو ځای ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اودس

۱- د اوداسه تعریف

د معینو اندامونو وینځلو او مسح کولو ته، اودس وایي.

فعالیت

- زده کوونکي دې د اودس د ګټو په هکله په ډله ییزه توګه بحث وکړئ.

۲- د اوداسه حکم

اودس کول د لمونځونو د اداکولو لپاره فرض دی.

۳- د اوداسه فرایض

د اوداسه فرایض څلور دي:

۱- د مخ وینځل: د سر له ویښتو نه د زنې تر لاندېنۍ برخې پورې او د یو غوږ له نرمۍ څخه د بل غوږ تر نرمۍ پورې.

۲- د لاسونو پرېمینځل له څنګلو سره.

۳- د سر دڅلورمې برخې مسحه کول.

٤- د پښو مینځل له ښنګرو سره.

۴- د اوداسه سنتونه:

۱- نیت کول.

۲- د اوداسه په پیل کې د "بسم الله الرحمن الرحيم" ویل.

۳- درې ځله د لاسونو مینځل تر مروندونو پورې.

٤- درې ځلې د خولې پرېمینځل (مضمضه).

٥- درې ځلې د پوزې پرېمینځل(استنشاق).

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦- مسواک وهل.
٧- د ږیرې خلالول.
٨- د ګوتو خلالول.
٩- د مخ، لاسونو او پښو درې ځلې پرېمينځل.
١٠- په ټول سر باندې مسحه کول.
١١- د غوږونو شا او مخ په نويو اوبو مسحه کول.
١٢- (تـيَـمّن) لومړی د ښي غړو مينځل.
١٣- اوداسه کې ترتيب مراعتول.
١٤- پرله پسې د اندامونو مينځل.
١٥- د مينځلو په وخت کې د اندامونو مښل.

٥- د اوداسه آداب (مستحبات)

د اوداسه آداب په لاندې ډول دي:

١. د اوداسه په وخت کې نسبتاً په جګ ځای کېناستل چې جامې لمدې نشي.
٢. د اوداسه په وخت له خلکو سره خبرې نه کول.
٣. په اوداسه کې له بل چا نه مرسته نه غوښتل(مګردا چې عذر ولري).
٤. که ګوتمه يې په ګوته کړې وي، د هغې خوځول چې ورلاندې ځای يې ښه پاک شي.
٥. په ښي لاس دخولې پرېمينځل او په چپ لاس د پوزې پرېمينځل.

فعاليت

• ستاسو له ټولګيوالو څخه دې، درې تنه په خپل وار سره داسې اودس وکړي چې فرضونه، سنتونه او آداب زده کوونکو ته پکې عملاً وښايي.

٦- د اوداسه مکروهات

د اوداسه د سنتو او يا د آدابو ترک کول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷- د اوداسه ماتوونکي

اودس په لاندې شیانو ماتېږي:

۱. له بدن نه د بولو، باد او غایطه موادو په خارجېدلو سره.
۲. له بدن نه د وینې او زوې خارجېدل.
۳. په ډکه خوله قی کول.
٤. بې هوشي.
٥. لېونتوب.
٦. نیشه کېدل (د نیشه يي موادو استعمال).
۷. په لمانځه کې په زوره (قهقهه) خندل.
۸. په اړخ او يا ډډه خوب کول (هغه خوب چې د اودس د ماتېدو امکان په کې وي).

فعالیت

- د اوداسه د ماتوونکو په هکله دې، زده کوونکي يو له بل نه په ګروپي توګه پوښتنې وکړي.

ارزونه

۱. د اوداسه فرایض بیان کړئ.
۲. د اوداسه سنتونه بیان کړئ.
۳. د اوداسه آداب په لنډ ډول بیان کړئ.
٤. د اوداسه مکروهات په لنډه توګه ووایاست.
٥. د اوداسه ماتوونکي بیان کړئ.

کورنی دنده

هر زده کوونکی دې د پورتنیو سوالونو ځوابونه په خپلو کتابچو کې په ساده ژبه ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تيمم

۱- د تيمم تعريف

(تيمم) په لغت کې: قصد، عزم او ارادې ته وايي.
او په اصطلاح کې:په مخصوصه طريقه په پاکو خاورو باندې (د طهارت په نيت) د مخ او لاسونو مسحه کولو ته، تيمم وايي.

۲- د تيمم د روا کېدو عذرونه

په لاندې عذرونو سره تيمم روا کېږي:
الف - د اوبو نشتوالی يا کم والی: کله چې اوبه نه وي او يا دومره کمې وي که په هغې اودس وشي، نو د څکلو او پخلي لپاره بيا کفايت نه کوي، نو په داسې حالت کې تيمم روا دی.
ب - د اوبو لرې والی: د يوه ميل په اندازه لرې والی، څکه چې په يو ميل تگ کې تکليف دی، خو که د ده هماغه لاره وي؛ نو بيا دې لمونځ لږ وروسته کړي او هلته دې اودس وکړي.
ج - مريضي: داسې مريضي چې اودس ورته زيان رسوي.
د - ډار او خوف: له دښمن او يا له وحشي حيواناتو څخه.
ه - بند:که څوک داسې ځای کې بندي وي چې د اوداسه اجازه ورته نه ورکول کېږي.
ط- د اوبو د اخيستلو توان نه درلودل: که اوبه يوازې په اخيستلو(پيرودلو) پيدا کېدلې؛ خو له انسان سره مالي توان موجود نه وي.
ر- د جنازې د لمانځه د اداکولو لپاره (د هغه چا لپاره چې نا څاپه راپيښ شي او جنازه تياره وي).
ز- د اوبو داستعمال توان ونه لري:لکه هغه څوک چې له څاه سره ولاړ وي؛ خو رسی نه وي چې اوبه وربانديې راوباسي.

۳- د تيمم کولو طريقه

په پاکو خاورو باندې دوه ځلې د لاسونو وهل چې لومړی ځل به وروسته له ځنډ وهلو په مخ او دويم ځل به تر څنگلو پورې په لاسونو باندې راکاږي.

۴- د تيمم شرطونه:

الف - د تيمم لپاره نيت کول
ب - د تيمم لپاره له رواکوونکو عذرونو څخه، د يو عذر موجوديت
ج - تيمم بايد په پاکه خاوره باندې وشي.
د - په ټول مخ او لاسونو باندې تر څنگلو پورې د مسحې لاس راکښول.
ه - ټوله پنجه او يا د پنجې اکثره برخه، دوه ځلې په ځمکه وهل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- د تیمم ماتوونکي:

الف - هر شی چې اودس او غسل ماتوي، هغه تیمم هم ماتوي.

ب - کله چې هغه عذرونه له منځه لاړ شي چې تیمم يې روا کړی و، لکه: د اوبو پیدا کېدل.

۶- په موزو باندې مسحه کول:

د مسحې کولو معنا:

(مسحه) په لغت کې: په يو شي باندې لاس راکښلو ته وايي.

او په اصطلاح کې: په خاصو موزو په خاصه توګه د لمدو لاسونو راښکل مسحه بلل کېږي.

۷- په موزو باندې د مسحې د جواز شرطونه:

الف - د موزو اغوستل په اوداسه سره.

ب - موزې بايد د ګرځيدلو قابليت ولري.

ج - ښنګري بايد په موزو کې پټ وي.

د - موزې بايد روغې وي او له درې ګوتو نه زياتې څيرې نه وي.

۸- په موزې باندې د مسحې موده:

الف - د مقيم لپاره د مسحې کولو موده يوه شپه او ورځ ده.

ب - د مسافر لپاره د مسحې موده درې ورځې او درې شپې ده.

۹- د موزې د مسحې ماتوونکي:

الف - هر هغه شی چې اودس ماتوي؛ هغه د موزو مسحه هم ماتوي.

ب - جنابت، حيض او نفاس (بيا به پښې مينځي).

ج - د يوې او يا دواړو موزو ويستل.

د - د پښې اکثره برخه لمديدل.

ر - د مسحې ټاکل شوې موده تېريدل.

ز - د درې ګوتو په اندازه د موزې شکېدل.

فعالیت

- يو زده کوونکی دې په عملي ډول تيمم او په موزو باندې مسحه وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰- په پټیو باندې مسحه کول:

د پټۍ معنا: هر هغه شی چې پر مات او زخمي غړي د رغولو لپاره ایښودل کېږي؛ پټۍ ورته وايي.

۱۱- په پټۍ باندې د مسحې حکم:

په پټۍ باندې مسحه کول واجب دي.

۱۲- په پټۍ باندې د مسحې شرطونه

په پټۍ باندې د مسحې کولو لپاره علماوو لاندې شرطونه ایښي دي:

الف - کله چې د زخمي او یا ژوبل شوي ځای وینځل ناشونی وي.

ب - ژوبل شوي ځای ته به اوبه رسېدل او مینځل ضرر رسوي.

ج - له اړتیا نه په زیاتې اندازې ځای باندې پټۍ نه لګول.

۱۳. د پټۍ د مسحې ماتوونکي

د پټۍ مسحه په دوو حالتونو کې ماتېږي:

الف- د پټۍ غورځېدل یا لرې کول.

ب - د اودس ماتېدل (بیا به هغه ځای مسح کوي).

فعالیت

- زده کوونکي دې، پورتني مطالب په ګروپي شکل د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي.

ارزونه

۱- د تیمم لغوي او اصطلاحي معنا بیان کړئ.

۲- په موزو باندې مسحه کول تعریف کړئ او مسحه په لغت کې څه ته وايي؟

۳- د پټۍ مسحه کولو حکم څه دی؟

٤- د موزو د مسحې موده، د مقیم او مسافر لپاره څومره ده، بیان یې کړئ.

٥- د تیمم د رواوالي سببونه کوم دي؟ بیان یې کړئ.

٦- د تیمم د صحت شرطونه ذکر کړئ.

کورنۍ دنده

هر زده کوونکی دې د پورتنیو سوالونو ځوابونه په خپلو کتابچو کې په ساده ژبه ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

صلاة (لمونځ)

۱- د صلاة (لمانځه) تعریف:

(صلاة) په لغت کې: دعا ته ویل کېږي.

او په اصطلاح کې: له مخصوصو اقوالو او افعالو عبارت دی چې په تکبیر سره شروع کېږي او په سلام باندې ختمېږي.

۲- د لمانځه ځینې ځانګړتیاوې: [۱]

۱- لمونځ پاکي ده.

۲- لمونځ د انسان د دعا د قبلیدلو ښه وخت دی.

۳- لمونځ له خدای سره د انسان راز او نیاز دی.

٤- لمونځ له فحشاوو او منکراتو څخه انسان ژغوري.

٥- لمونځ تقوا ده.

٦- لمونځ له نورو مسلمانانو سره د ورورګلوی ښه رابطه ده.

۷- لمونځ د انسان په مخ کې نور او رڼا پیدا کوي.

۸- لمونځ انسان ته تسکین او اطمینان ورکوي.

۹- لمونځ د انسان صحت ساتي.

۱۰- لمونځ د انسان مشکلات آسانه کوي.

۱۱- لمونځ انسان د ښه فامیل خاوند کوي.

۱۲- لمونځ له خدای سره د انسان وعده ده چې ښه به کوي او بد به نه کوي.

۱۳- لمونځ تواضع ده.

(۱) د لمانځه ځانګړتیاوې اضافي معلومات دي او په امتحان کې شامل نه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱٤- لمونځ انسان ته وقار، درنښت او د خلکو احترام ورپه برخه کوي.
۱٥- لمونځ انسان د وخت ارزښت ته متوجه کوي.
۱٦- لمونځ د توبې او خدای ته د مراجعې ښه وخت دی.
۱۷- لمونځ د خدایﷻ د ذکر ښه طریقه ده.
۱۸- لمونځ د خدای مرسته انسان ته ورپه برخه کوي.
۱۹- لمونځ د مخلوق او خالق تر منځ د اړیکو یو ښکلی او په زړه پورې انځور جوړوي.

۳- د لمانځه د پرېښودو حکم:

الف - د لمانځه له فرضیت نه انکار کفر دی.
ب - د سستۍ او لټۍ له امله د لمونځ نه کول، فسق دی.

۴- د لمانځه وختونه

په احادیثو کې د لمانځه وختونه معلوم او ټاکل شوي چې تفصیل یې په لاندې ډول دی:

الف - د سهار د لمانځه وخت: د رښتیني سبا راختلو څخه پیل او په لمر ختلو سره پای ته رسېږي.

ریښتونی سبا: کله چې سپینوالی عرضاً د آسمان په کنارو کې خپور شي؛ ریښتونی سبا بلل کېږي.

ب - د ماسپښین وخت: پیل یې د لمر له زوال څخه او کله چې د هر شي سیوری د خپلې اندازې دوه برابره شي (پرته د زوال له سیوري څخه)، د ماسپښین وخت پای ته رسېږي.

ج - د مازیګر د لمانځه وخت: پیل یې د ماسپښین وخت له پای څخه او کله چې لمر ډوب شي، د مازدیګر وخت ختمېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د - د ماښام د لمانځه وخت: کله چې لمر ډوب شي د ماښام وخت پيلېږي او چې شفق (هغه سره رڼا چې د ورځې په پای کې په افق کې ښکاري) ورک شي د ماښام وخت پای ته رسېږي.

ه - د ماسخوتن د لمانځه وخت: د ماسخوتن د لمانځه وخت د شفق له ډوبېدو څخه پيل او د سبا په ختلو باندې پای ته رسېږي.

۵- مکروه وختونه

په لاندې درو وختونو کې لمونځ کول منعه شوي دي:

الف - د لمر ختلو په وخت کې لمونځ کول روا نه دي .

ب - د زوال په وخت کې لمونځ کول روا نه دی.

ج - د لمر سترګه چې کله زېړه شي، د لمر تر ډوبيدو پورې، د همهغې ورځې د مازديګر د لمانځه نه پرته بل لمونځ روا نه دی.

مسأله

د سهار لمانځه نه وروسته تر لمر ختلو پورې او د مازديګر له لمانځه څخه تر لمر پريوتلو پورې، نفل لمونځ مکروه دی، خو قضايي لمونځونه، د تلاوت سجده او د جنازې لمونځ کول (چې په همدې وخت کې حاضره شي) مکروه نه دي.

۶- په لاندې وختونو کې د نفلونو کول مکروه دي:

الف - د سبا ختلو نه وروسته د سهار له سنتو پرته نور نفلونه کول مکروه دي.

ب - د ماښام له لمانځه څخه مخکې د نفلونو کول مکروه دي.

ج - کله چې خطيب د جمعې يا اختر خطبه وايي، د نفلونو کول مکروه دي.

د - د اخترونو له لمونځ څخه وړاندې او وروسته نفل کول مکروه دي.

ه - کله چې د جماعت لمونځ ولاړ وي د نفلونو کول مکروه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

- زده کوونکي دې، پورتني مطالب په ډله ییزه توګه د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي.

ارزونه

۱- لمونځ تعریف کړئ.
۲- د لمانځه لس ځانګړتیاوې بیان کړئ.
۳- د لمانځه وختونه کوم دي؟
٤- د لمانځه مکروه وختونه کوم دي؟ په مختصره توګه یې بیان کړئ.
٥- په کومو وختونو کې نفل کول مکروه دي؟

کورنۍ دنده

پورتني سوالونه په خپلو کورونو کې حل او په خپلو کتابچو کې یې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اذان او اقامت

۱- د اذان تعریف

(اذان) په لغت کې: اعلان ته وايي.

او د فقهاوو په اصطلاح کې: د لمانځه لپاره په مخصوصو الفاظو سره اعلان کول اذان بلل کیږي.

۲- د اذان حکم

اذان د پنځه وخته لمونځونو او د جمعې لمانځه لپاره مؤکد سنت دی او د نورو لمونځونو، لکه: د اخترونو، سنتو، نفلونو، استسقاء، خسوف او کسوف لپاره جواز نه لري.

۳- په اذان او اقامت کې باید لاندې شیان په نظر کې ونیول شي

الف - باید اذان او اقامت د وخت له داخلیدلو نه وروسته وي.

ب - اذان او اقامت باید په عربي ژبه وشي.

ج - د اذان او اقامت الفاظ او کلمات باید پرله پسې او په ترتیب سره وویل شي.

د - اذان باید په لوړ آواز سره وشي، تر څو يې نور خلک واوري.

ه - مؤذن باید مسلمان او عاقل وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- د اذان الفاظ:

اَللهُ اَکبَرُ	اَللهُ اَکبَرُ
اَللهُ اَکبَرُ	اَللهُ اَکبَرُ
أَشهَدُ أَن لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ	أَشهَدُ أَن لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ
أَشهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً رَّسُولُ اللهِ	أَشهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً رَّسُولُ اللهِ
حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ	حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ
حَيَّ عَلَى الفَلَاحِ	حَيَّ عَلَى الفَلَاحِ
اَللهُ اَکبَرُ	اَللهُ اَکبَرُ

لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ

يادونه

- د سهار د لمانځه لپاره د «حَيَّ عَلَى الفَلَاحِ» تر جملې وروسته د «الصَّلَاةُ خَيرٌ مِنَ النَّوم» عبارت دوه ځله ويل کېږي.
- د اقامت په وخت کې همدغه کلمات ويل کېږي؛ يوازې د «حَيَّ عَلَى الفَلَاحِ» له کلمې نه وروسته دوه ځلې «قَد قَامَتِ الصَّلَاةُ» ويل کېږي.

فعاليت

- يو زده کوونکی دې په ټولګي کې اذان او بل زده کوونکی دې اقامت په داسي آواز سره ووايي چې د نورو ټولګيو مزاحمت پرې ونه شي، بيا دې ښوونکی او نور زده کوونکي خپلې ملاحظې ووايي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- د اذان او اقامت سنتونه

په اذان کې اووه شیان سنت دي:

الف - مؤذن باید صالح، امین او د لمانځه وختونه وپېژني.

ب - مؤذن ته ښايي د اذان کولو پر مهال اودس لرونکی وي.

ج - مؤذن به اذان په ولاړه وايي.

د - د اذان په وخت کې به د مؤذن مخ قبلې لور ته وي او د «حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ» ویلو په وخت کې به ښي خوا ته او د «حَيَّ عَلَى الفَلَاحِ» ویلو په وخت کې به کیڼ لوري ته مخ اړوي.

ه - د اذان په وخت کې مؤذن باید خپلې ګوتې په غوږونو کې کېږدي.

ط - مؤذن باید د ښه آواز لرونکی وي.

ر- مؤذن باید د اذان او اقامت ترمنځ فاصله راولي، یعنې له اذان څخه به څه وخت وروسته اقامت کوي.

۶- د اذان مکروهات

الف - په اذان کې تلحین (د اذان کلمې یا حرکات بدلول، کمول یا زیاتول) مکروه دي.

ب - د جنابت په حال کې د اذان او اقامت کول مکروه تحریمي دی.

ج - د فاسق اذان مکروه دی.

د - د غیر عاقل ماشوم له پاره اذان مکروه دي.

ه - د ښځې اذان مکروه دی.

ر - د اذان په وخت کې خبرې کول مکروه دي.

ز - له اذان نه وروسته د مؤذن وتل له جومات نه مکروه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷- د اقامت حکم

اقامت د ټولو وختي، فرضي او فوتي لمونځونو لپاره سنت دی. د اقامت الفاظ کټ مټ د اذان الفاظ دي مګر د (حيّ على الفلاح) له ویلو څخه به وروسته (قد قامت الصلاة) زیاتوي او همدا راز د اذان احکام د اقامت لپاره هم دي.

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ګروپي شکل د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي.

ارزونه

الف ـ اذان او اقامت تعریف کړئ.

ب ـ د اذان او اقامت حکم بیان کړئ او شرطونه یې کوم دي؟

ج ـ د اذان او اقامت سنتونه څو دي؟ بیان یې کړئ.

د ـ د اذان مکروهات کوم دي؟ په لنډه توګه یې بیان کړئ.

کورنۍ دنده

د پورتنیو پوښتنو ځوابونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لمانځه شرطونه

۱ - د لمانځه شرطونه په لاندې ډول دي:

الف ـ له حقيقي او حكمي نجاست څخه د ځان پاكوالى.

ب ـ له نجاست څخه د جامو پاكوالى.

ج ـ په پاكو جامو باندې د عورت پټول.

د ـ قبلې ته مخ كول.

ه ـ د وخت داخلېدل.

و ـ لمانځه ته د داخلېدو نيت كول، په داسې ډول چې له تحريمې تكبير سره هېڅ فاصله ونه لري.

ز ـ د لمانځه د ځاى پاكوالى.

مسأله

د هغه عورت اندازه چې پټول يې د لمانځه لپاره ضروري دي عبارت دي له:

الف: د سړي عورت: د نامه له غوټې څخه تر زنګنونو پورې، خو د زنګنونو سترګه عورت ده او د نامه غوټې عورت نه ده.

ب: د ښځې عورت: په لمانځه كې د ښځې ټول بدن عورت دى، مګر يوازې مخ، پنجه او قدمونه يې عورت نه دي، يعنې د لمانځه په وخت كې به ټول بدن پټوي پرته له ذكر شويو ځايونو څخه.

مسأله

كه چېرې څوك د قبلې په لورې شكمن شي او نه پوهېږي چې كومې خواته ده، نه څوك داسې پيدا كړي چې پوښتنه ورنه وكړي، فكر دې وكړي، وروسته له دې چې په هر لوري يې غالب ګومان كې راغلى هغه لوري ته دې لمونځ وكړي، همدا لورى د ده لپاره قبله ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- د لمانځه ارکان او فرضونه

الف ـ د تکبیر تحریمه ویل.

ب ـ په لمانځه کې درېدل.

ج ـ د قرائت لوستل که یو آیت هم وي.

د ـ رکوع کول.

ه ـ سجده کول.

ط ـ د تشهد په اندازه وروستی قعده.

۳- د لمانځه د فرضونو حکم

د فرایضو ادا کول په لمانځه کې حتمي او ضروري دي، که چېرې یې څوک قصداً یا سهواً پرېږدي لمونځ یې نه صحیح کېږي او بېرته به خپل لمونځ راګرځوي، همدا راز د فرضو پرېښودل د سهوې د سجدې په کولو نه جبیره کېږي.

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله ییزه توګه د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي.

ارزونه

۱. د لمانځه شرطونه څو دي؟ بیان یې کړئ.

۲. د لمانځه ارکان څو دي؟ بیان یې کړئ.

۳. که څوک یو فرض له فرائضو څخه په لمانځه کې پرېږدي، نو حکم یې څه دی؟

کورنی دنده

پورتنیو پوښتنو ته په خپلو کتابچو کې په ساده ژبه ځوابونه ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لمانځه واجبات او سنتونه

١- د لمانځه واجبات:

١. د فاتحې یعنې (الحمد لله) لوستل،

٢. په ډکو رکعتونو کې د فاتحې له سورت سره، د یو بل سورت او یا درو آیتونو یو ځای کول،

٣. په جهري لمونځونو کې (د امام لپاره) په جهر سره قرائت او په خفیه لمونځونو کې په خفیه قرائت،

٤. د (الحمد لله) لوستل د سورت له لوستلو څخه مخکې،

٥. د هر رکن اداء کول په آرام او اطمینان سره،

٦. له دوو رکعتونو نه وروسته کېناستل (لومړی قعده)،

٧. په اوله او دویمه قعده کې د تشهد لوستل،

٨. په ارکانو کې د ترتیب مراعاتول،

٩. په وتر لمانځه کې د قنوت دعاء لوستل،

١٠. د دوو لومړیو رکعتونو تعینول د قرائت لپاره (په څلور رکعتي اودرې رکعتي فرضي لمونځونو کې)،

١١. د اختر په لمانځه کې د زوایدو (اضافي) تکبیرونو ویل.

٢. د واجباتو د پرېښودلو حکم

که په لمانځه کې یو واجب قصداً پرېښودل شي، لمونځ به بېرته راګرځوي او که سهواً ترک شي، سجده سهوه لازمېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لمانځه سنتونه

په لمانځه کې لاندې شیان سنت دي:

۱- د نارینه لپاره په تکبیر تحریمه کې د غوږونو تر برابرۍ او د ښځو له پاره د اوږو تر برابرۍ، د لاسونو پورته کول،

۲- له تکبیر تحریمه څخه وروسته د ثناء ویل،

۳- په لومړي رکعت کې د «اعوذ بالله من الشیطان الرجیم» ویل،

٤- د (بسم الله الرحمن الرحیم) ویل،

٥- له فاتحې نه وروسته د (آمین) ویل،

٦- له رکوع نه وروسته د (سمع الله لمن حمده) ویل،

۷- له (سمع الله لمن حمده) څخه وروسته د (ربنا ولك الحمد) ویل،

۸- هر رکن ته د انتقالیدو لپاره د تکبیر (الله اکبر) ویل،

۹- په رکوع کې د (سبحان ربي العظیم) او په سجده کې د (سبحان ربی الأعلی) ویل،

۱۰- په رکوع کې د زنګنونو د سترګو په سر، د لاسونو ایښودل چې ګوتې یې پراخه نیولې وي، یعني په عادي حالت د لاسونو ایښودل،

۱۱- د ښۍ پښې ودرول او د چپې پښې غوړول په دواړو قعدو او د دواړو سجدو په منځ ناسته (جلسه) کې ورباندې کېناستل،

۱۲- د (أشهد أن لّا إله) په وخت کې د شهادت ګوته پورته کول او د (الا الله) په ویلو سره ښکته کول،

۱۳- د کېناستلو په وخت کې لاسونه په زنګنونو باندې ایښودل،

۱٤- د فرضو په دوو وروستیو رکعتونو کې د (الحمدلله...) لوستل سنت دي.

۱٥- د امام له لوري د انتقالیدو تکبیرونه، (سمع الله لمن حمده) او سلام لفظ په لوړ آواز سره ویل سنت دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۶- په وروستی ناسته (قعده) کې درود ویل،

۱۷- له درود نه وروسته د ماثورې (قرآني او مسنونه) دعاء لوستل، لکه: (ربنا آتنا فی الدنیا حسنة و فی الآخرة حسنة وقنا عذاب النار)،

۱۸- د سلام گرځولو په وخت کې ښي او کيڼ لور ته د مخ گرځول،

۱۹- کله چې امام سلام اړوي، باید مقتدیان په نیت کې ونیسي چې زما سلام په دوی، ساتونکو (حفظه) ملایکو او د جنیاتو په صالحو بندگانو باندې دی.

۲۰- کله چې مقتدي سلام گرځوي؛ په نیت کې به هغه خلک نیسي چې کوم د سلام لور ته وي.

۲۱- مقتدي به د سلام گرځولو په وخت کې، په امام باندې چې کوم لور ته واقع وي هم د سلام اچولو نیت کوي او که په امام پسې ولاړ وي په دواړو سلامونو کې به په امام د سلام اچولو نیت کوي.

۲۲- که چېرې یو څوک یوازې لمونځ کوي؛ د سلام اچولو په وخت به په ساتونکو (حفظه) ملایکو د سلام اچولو نیت کوي.

فعالیت

- یو زده کوونکی دې د لمانځه واجبات د نورو زده کوونکو په وړاندې بیان کړي.

ارزونه

- الف: لاندې پوښتنې ځواب کړئ:

۱- د لمانځه له واجباتو څخه د یو واجب پاتې کېدل څه حکم لري؟

۲- د لمانځه سنتونه څو دي؟ پنځه یې بیان کړئ.

۳- د لمانځه واجبات بیان کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

• ب: د لاندې صحيحو جملو مخې ته (ص) او د غلطو مخې ته د (غ) توري وليکئ:

١- په وترو کې د قنوت دعاء لوستل فرض ده (   ).

٢- د آمين، أعوذ بالله، بسم الله او سمع الله لمن حمده ويل د لمانځه سنتونه دي. (   )

کورنی دنده

هر زده کوونکی دې د پورتنيو سوالونو ځوابونه په خپلو کتابچو کې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لمانځه د ادا کولو طریقه

۱. د لمانځه د ادا کولو طریقه په لاندې ډول ده:

۱- لمونځ کوونکی باید د لمانځه د پیل پر مهال، لاسونه د غوږونو له لاندنیو نرمیو سره برابر کړي او هم مهاله دې (الله أکبر) ووایي.

۲- بیا دې خپل ښی لاس په چپ لاس له نامه لاندې کېږدي، بیا دې ثناء (**سُبْحَانَكَ اللَّهُمْ وَ بِحَمْدِكَ وَ تَبَارَكَ اسْمُكَ وَ تَعَالَى جَدّكَ وَلاَ إِلَهَ غَيْرُكَ**) ووایي.

۳- د ثناء ویلو نه وروسته دې (أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ) ووایي. (د ثناء، أعوذ بالله او بسم الله ویل په ټيټ آواز سره دي او مقتدي به اعوذ بالله او بسم الله نه وایي که چیرې لمونځ په جماعت سره و).

۴- (الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٢﴾ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ ﴿٣﴾ مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ ﴿٤﴾ إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ﴿٥﴾ اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ﴿٦﴾ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ﴿٧﴾) دې ووایي.

۵- بیا دې په پټه سره (آمین) ووایي.

۶- وروسته دې د قرآن کریم یو سورت او یا درې آیتونه تلاوت کړي.

۷- د سورت تلاوت کولو نه وروسته دې، په تکبیر (الله أکبر) ویلو سره رکوع ته ټیټ شي.

۸- په رکوع کې به په پنډیو باندې، په ولاړ حالت کې لاسونه د زنګنونو په سترګو په داسې حال کې کېږدي چې ګوتو یې ګونډې محکمې نیولې، شا یې غوړولې او سر به یې نه ښکته وي نه پورته، رکوع به وکړي.

۹- په رکوع کې دې درې ځله تسبیح (سبحان ربي العظیم) ووایي.

۱۰- کله چې له رکوع څخه سر را اوچت کړي، نو لومړی دې (سمع الله لمن حمده) ووایي، او بیا دې (ربنا ولک الحمد) ووایي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسأله

د جماعت په لمانځه کې به امام (سمع الله لمن حمده) ووايي او مقتدي يوازې (ربنا ولك الحمد) وايي.

۱۱- د (ربنا ولك الحمد) له ويلو نه وروسته، لمونځ کوونکی لږه شېبه په مطمئن ډول نېغ درېږي، بيا سجدې ته د ټيټيدو پرمهال د تکبير (الله اکبر) په ويلو سره ټيټېږي، لومړی به زنګنونه، بيا لاسونه په داسې حال کې چې ګوتې يې مخامخ قبلې ته وي، بيا پوزه او وربسې تندی په ځمکه کېږدي او په هره سجده کې به درې ځله (سبحان ربي الاعلى) ووايي. د سجدې پر مهال بايد څنګلې له زنګنونو او ورنونه له ګېډې نه لرې کړې او د پښو د ګوتو سرونه به د قبلې لور ته کوي، داسې چې له ځمکې څخه به پورته نه وي.

۱۲- بيا دې په تکبير ويلو سره سم، له سجدې څخه سر راپورته کړي او په مطمئن ډول سره دې لاسونه د زنګنونو سترګو سره برابر کېږدي، په داسې حال کې چې ښۍ پښه يې ولاړه او کيڼه پښه يې څملولې وي، کېني.

۱۳- د لږې شېبې دمې نه وروسته دې دويمې سجدې ته لاړ شي او درې ځله دې تسبيح (سبحان ربي الاعلى) ووايي.

۱٤- له دويمې سجدې نه وروسته دې په تکبير (الله اکبر) ويلو سره په داسې حال ودرېږي چې لومړی خپل سر، بيا لاسونه وربسې زنګنونه را اوچت کړي. لمونځ کونکی دې لاسونه په ځمکه نه لګوي او په مستقيم ډول دې دوهم رکعت ته پورته شي.

۱٥- دويم رکعت دې هم د لومړي رکعت په څېر اداء کړي، (لاسونه دې غوږونو ته نه پورته کوي، ثناء او أعوذ بالله به هم نه وايي، نور پاتې رکعتونه يوازې په بسم الله الرحمن الرحيم سره پيلېږي).

۱٦- کله چې لمونځ کونکی د دويم رکعت له سجدې څخه خلاص شي؛ نو بيا دې د لاسونو ګوتې خپرې د زنګنونو له سترګو سره برابرې کېږدي، داسې چې ښۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاس يې په ښي زنګون او کيڼ لاس يې په کيڼ زنګون کېښودل شوی وي، له بلې خوا ښی پښه ولاړه او کيڼه پښه يې خملولې وي او پرې ناست وي او بيا دې (**التَّحِيَّاتُ لِلّٰهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللّٰهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لَّا إِلَهَ إِلَّا اللّٰهُ وَأَشْهَد أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُوْلُهُ**) ووايي.

۱۷- که چېرې لمونځ دوه رکعته وي بيا دې درود شريف (**اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ، وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ، وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَّجِيدٌ، اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ، وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ، وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَّجِيدٌ**) او د ماثورې دعا (**اللَّهُمَّ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَّفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَّقِنَا عَذَابَ النَّارِ**) تر ويلو وروسته، سلام وګرځوي.

۱۸- که چېرې لمونځ درې رکعتيزه وي؛ بيا د دريم رکعت له دويمې سجدې وروسته تشهد، درود او دعا ووايي او سلام دې وګرځوي.

۱۹- که څلور رکعتيز وي؛ بيا دې د څلورم رکعت له دويمې سجدې وروسته همدا پورتنی عمل ترسره کړي.

۲. د سړي او ښځې د لمانځه ترمنځ توپيرونه

د ښځې لمونځ د سړي له لمانځه نه په لاندنيو شيانو کې توپير لري:

۱ـ ښځه به د تکبير تحريمه په وخت کې لاسونه تر اوږو پورته کوي او سړی د غوږو تر نرميو پورې.

۲ـ ښځه د قيام پر مهال لاسونه پر سينه او سړي يې تر نامه لاندې ږدي.

۳- په سجده کې به ښځه ځنګلې له زنګنونو سره نښلوي، نارينه به يې جلا کوي.

٤- په سجده کې به ښځه خېټه له ورنونو سره نښلوي او سړی يې جلا کوي.

٥- د لمانځه په ټولو ناستو کې ښځه دواړه پښې ښي طرف ته باسي او پر ځمکه کېني.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦- ښځه به د سجدې په وخت کې څنګلې له ځمکې سره لګوي.

فعالیت

- یو زده کوونکی دې، عملاً دوه رکعتیز لمونځ د خپلو ملګرو په وړاندې ادا کړي.
ښوونکی او نور زده کوونکي دې خپلې ملاحظې په آخر کې وړاندې کړي.

ارزونه

١. د ثنا دعا کومه ده او له دې څخه وروسته به لمونځ کوونکی څه وايي؟
٢. د (ولا الضآلين) نه وروسته کومه کلمه پټه تکراریږي؟
٣. (سمع الله لمن حمده) او (ربنا ولك الحمد) په کوم ځای کې ویل کیږي؟
٤. د ښځې او سړي د لمانځه تر منځ مهم توپیرونه وواياست.

کورنۍ دنده

د لمانځه د اداکولو طریقه، په لنده توګه خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وتر او سنت لمونځونه

١. د وترو د لمانځه حکم

د وترو لمونځ د امام ابوحنیفه (رحمة الله علیه) په نظر واجب دی، لکه څرنګه چې د اخترونو لمونځونه دي او د یارانو په نظر مؤکد سنت دی.

٢. د وترو د لمانځه مقدار

د وترو لمونځ درې رکعته دی.

٣. د وترو د لمانځه وخت

د وترو لمونځ د ماسخوتن له لمانځه څخه وروسته ادا کېږي.

۴. د وترو لمونځ کې قرائت

د وترو په ټولو رکعتونو کې د قرائت لوستل لازم دي.

۵. د قنوت ویل

له رکوع څخه مخکې د وترو په درېیم رکعت کې د قنوت دعا ویل کېږي:

د قنوت دعا

اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْتَعِينُكَ وَنَسْتَغْفِرُكَ وَنُؤْمِنُ بِكَ وَنَتَوَكَّلُ عَلَيكَ وَنُثْنِي عَلَيكَ الْخَيرَ. ونَشْكُرُكَ وَلا نَكْفُرُكَ وَنَخْلَعُ وَنَتْرُكُ مَن يفجرُكَ.اللَّهُمَّ إياكَ نَعْبُدُ وَلَكَ نُصَلِّي وَنَسْجُدُ وَإِلَيكَ نَسْعَى وَنَحْفِدُ ونَرْجُو رَحْمَتَكَ وَنَخْشَى عَذَابَكَ إِنَّ عَذَابَكَ بِالْكُفَّارِ مُلْحِقٌ.

٦. د سنت ډولونه

سنت په دوه ډوله دي، یو ته یې مؤکد او بل ته یې غیر مؤکد سنت یعنې مندوب وایي.

الف ـ مؤکد سنت

هغه دي چې رسول الله ﷺ پرې همیشه والی کړی، خو کله کله یې د دې لپاره پرېښې چې د فرضو ګومان پرې ونه شي.

ب ـ غیر مؤکد سنت (مندوب)

هغه سنت دي چې رسول الله ﷺ کله کړي او کله یې پرېښي وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مؤکدو سنتونو وختونه

د مؤکدو سنتونو د وختونو ترتیب په لاندې ډول دی:

۱-د سهار له فرضو څخه مخکې دوه رکعته او په کولو یې ډېر تاکید شوی دی.

۲- د ماسپښین له فرضو څخه مخکې څلور رکعته لمونځ په یو سلام سره (او یا هم د جمعې لمانځه څخه مخکې).

۳-د ماسپښین له فرضو څخه وروسته دوه رکعته.

٤- د ماښام له فرضو څخه وروسته دوه رکعته.

٥-د ماخوستن له فرضو څخه وروسته او له وترو څخه مخکې دوه رکعته.

٦- د جمعې له لمانځه څخه وروسته څلور رکعته په یو سلام اداء کول.

۹. د غیر مؤکدو سنتونو وختونه

د غیر مؤکد سنتونو وختونه په لاندې ډول دي:

۱- د ماسپښین له دوه رکعته سنتو سره نور دوه رکعته یو ځای کول.

۲- د مازدیگر له فرضو څخه مخکې څلور رکعته.

۳- د ماخوستن له فرضو څخه وروسته څلور رکعته، علاوه له هغو مؤکدو سنتو څخه.

٤- د ماښام له فرضو څخه وروسته شپږ رکعته.

ارزونه

۱- د وترو د لمانځه حکم څه دی؟

۲- د وترو لمونځ څه وخت اداء کیږي؟

۳- د قنوت دعا وواياست.

٤- غیرمؤکد سنتونه کوم دي؟

کورنی دنده

د مؤکدو او غیر مؤکدو سنتو وختونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تراويح لمونځ او قضايي لمونځونه

۱. د تراويح د لمانځه حکم: د تراويح لمونځ د ښځو او سړو لپاره د روژې په مياشت کې مؤکد سنت دی، ځکه چې نبي اکرم (صلی الله علیه وسلم) او راشدو خلفاوو پرې همیشه والی کړی. په جماعت سره اداء کول يې هم سنت دي.

مسأله: نفل په پيل باندې لازمېږي، بناءً کله چې چا پرې پيل وکړ او بيا يې پرېښود يعنې فاسد يې کړ وروسته به يې قضاء راوړي.

۲. د تراويح د لمانځه وخت: د تراويح لمونځ له ماخوستن لمانځه څخه وروسته او له وترو څخه وړاندې اداء کېږي.

۳. د تراويحو د رکعتونو شمېر: تراويح شل رکعته دي، دوه دوه رکعته په يو نيت او سلام اداء کېږي او بيا د هرو څلورو رکعتو وروسته يوڅه ناسته کېږي، يعني په لسو سلامو شل رکعته تراويح پوره کېږي، بيا له دې څخه وروسته د وترو لمونځ هم په جماعت سره اداء کېږي. ياده دې وي چې د روژې له مياشتې څخه په پرته نورو مياشتو کې وتر په جماعت سره نه اداء کېږي.

۴. د قضايي لمونځونه وختونه: کله چې له چا څخه لمونځ قضاء شي، هر وخت چې فرصت ومومي بايد قضايي يې راوړي مگر په هغو درو وختونو کې دې نه کوي په کومو کې چې د لمانځه له کولو څخه منعه راغلې ده.

۵. د قضايي لمونځونو د ادا کولو کيفيت: په قضايي لمونځونو کې ترتيب واجب دی. کله چې له چا څخه له شپږو لمونځونو څخه لږ لمونځونه قضاء شوي وي، دا سړی د ترتيب خاوند دی، فقهاء کرام وايي: د ترتيب په خاوند د ترتيب مراعتول واجب دي، د ترتيب معنا دا ده چې قضايي لمونځونه به له حاضر لمونځ نه مخکې کوي او بيا به د قضايي ترمنځ هم ترتيب مراعتوي يعنې کوم لمونځ چې ترې مخکې قضاء شوی وي هغه به وړاندې کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. هغه شيان چې د ترتيب وجوب پرې ساقطيږي:

۱- کله چې قضايي لمونځونه پر ته له وترو شخه شپږو ته ورسيږي.

۲- کله چې له سري شخه قضايي لمونځونه هېر شي.

۳- کله چې وخت تنگ وي او دواړه (وختي او قضايي لمونځونه) نه اداکيږي.

فعاليت

زده کوونکي دې پورتني مطالب په گروپي شکل د سوال او ځواب په ميتود سره تکرار کړي.

ارزونه

۱- لاندې پوښتنې ځواب کړئ:

أ. د وترو او تراويحو لمونځونه څه حکم لري؟

ب. د وترو او تراويحو لمونځونه څنگه اداء کيږي؟

۲- لاندې صحيحو جملو ته د (ص) او غلطو ته د (غ) نښه کېږدئ:

أ. د تراويحو لمونځ د ماخوستن له وترو څخه وروسته اداء کيږي. (   )

ب. له چا څخه چې د پنځو لمونځونو څخه زيات لمونځونه قضاء شي، د ترتيب خاوند دی. (   )

ج. د ترتيب خاوند به وختي لمونځ په قضايي لمونځ باندې مخکې کوي. (   )

د. د وخت په تنگوالي سره ترتيب ساقطيږي. (   )

ه. شل رکعته تراويح په لسو سلامونو سره سرته رسيږي. (   )

کورنی دنده

پورتنيو سوالونو ته په خپلو کتابچو کې ځوابونه وواياست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لمانځه مفسدات او مکروهات

۱. د لمانځه مفسدات

(فساد) په لغت کې د صلاح ضد ته وايي او د فقهاوو په اصطلاح کې په عبادت کې ناسم وصف فساد بلل کېږي. په عباداتو کې د فساد معنا بطلان دی او په معاملاتو کې فساد بېله معنا او بطلان بېله معنا لري، هدف دا چې معاملات له فساد څخه وروسته صحيح کېدای هم شي خو عبادات داسې نه دي.

۲. د لمانځه مفسدات:

۱- خبرې کول،
۲- خوراک او څښاک کول که څه هم په هېره وي.
۳- داسې کار کول چې له لمانځه څخه بيرون کس پرې د لمونځ کوونکي گومان ونه کړي.
٤- له قبلې څخه د سينې گرځول،
٥- د لمانځه په منځ کې درې پرله پسې قدمونه اخيستل،
٦- ليونتوب او بې هوشي،
۷- د پوره يو رکن اداء کول په داسې ډول سره چې عورت يې څرگند او يا ورسره دومره نجاست وي چې لمونځ ورسره نه کېږي.
۸- داسې خندا چې خپله يې واوري.
۹- په خوله د سلام اچول يا ځوابول،
۱۰- د نيوي امورو لپاره ژړل، خو که چېرې د خدای له وېرې وي بيا يې لمونځ نه فاسدېږي.
۱۱- هغه الفاظ ويل چې له لمانځه څخه نه دي لکه: (انا لله و انا اليه راجعون) او يا (الحمد لله) ويل.
۱۲- په داسې شکل سره قرائت کول چې د کلمې معنا غلطوي.
۱۳- له امام نه پرته بل چاته فتحه ورکول.

۳. د کراهيت معنا

(کراهيت) په لغت کې د محبت ضد ته وايي او د فقهاوو په اصطلاح کې هر هغه شی چې پرېښودل يې له کولو څخه غوره وي، تنزيهي مکروه بلل کېږي او که چېرې منعه والی يې په ظني دليل ثابت وي تحريمي مکروه بلل کېږي.
کله چې لمونځ له تحريمي کراهيت سره اداء شي؛ راگرځول يې واجب دي او که له تنزيهي کراهيت سره شوی وي، بېرته يې راگرځول مستحب دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴. د لمانځه مکروهات

لاندې شیان په لمانځه کې مکروه دي:

۱ـ د سنتو او واجباتو پرېښودل، لکه: د امام متابعت چې په لمانځه کې پرېښودل شي.

۲ـ په لمانځه کې په نورو کارونو باندې د لاسونو مصروفول، لکه:

- د ګوتو قاتول راقاتول،
- له ګوتو څخه ټکونه ویستل،
- د لمانځه پر مهال تندې پاکول،
- د کاڼو او ګټو لرې کول، ویښتان ویستل،
- له خپلو جامو او لاسو سره لوبې کول،
- په اشاره باندې د سلام ځوابول.

۳ـ په لمانځه کې په نورو شیانو باندې د سترګو مصروفول، لکه:

- د آسمان لور ته کتل.
- د سترګو پټول.
- ښي او کین لور ته کتل.

٤ـ مخصوص اذکار او دعاګانې نه لوستل، لکه: د رکوع په حالت کې چې د قرائت لوستل.

٥ـ په مسنونه طریقه د ارکانو نه ادا کول، لکه:

- غیرمنظم درېدل.
- نا سمه رکوع.
- نا سمه سجده لکه د پګړۍ په ول سجده کول.

٦ـ بې ضرورته ټوخې او اوسیلی کول.

فعالیت

- زده کوونکي دې نور هغه کارونه چې د لمانځه د روحیې خلاف دي او بعضې اشخاص هغه کوي، په ګوته کړي.

ارزونه

۱- لاندې پوښتنې ځواب کړئ:

ا - کراهیت او فساد څه معنا لري؟ په لنډ ډول يې تعریف کړئ.

ب- د لمانځه له مکروهاتو څخه پنځه وواياست.

ج- د لمانځه پنځه مفسدات بیان کړئ.

۲- لاندې صحیح جملوته (ص) او غلطو جملو ته (×) نښه کېږدئ:

أ- په لمانځه کې له ګوتو څخه ټکونه ویستل مکروه دي. (   )

ب- د رکوع په حالت کې د قرائت لوستل لمونځ فاسدوي. (   )

ج- په لمانځه کې خبرې کول مکروه دي. (   )

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د پورتنیو پوښتنو ځوابونه په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لمانځه متفرقه مسایل

۱ ـ په لمانځه کې بې اودسه کېدل

کله چې څوك پرته له ارادې، په لمانځه کې بې اودسه شي:

۱- لمونځ دې پرېږدي، اودس ته دې لاړ شي او پس له اوداسه دې خپل لمونځ له هغه ځای څخه پیل کړي چې په کوم ځای کې بې اودسه شوی دی. خو له سره راګرځول يې غوره دي.

۲- که چېرې بې اودسه شوی شخص امام وي، يو له خپلو مقتديانو څخه دې امام کړي او پاتې لمونځ به په خپل امامت مقتديانو ته پوره کوي.

۳- که چېرې يو لمونځ کونکي ته له وروستی ناستې څخه وروسته بې اودسي پېښه شي، له لمانځه څخه دې وګرځي، اودس دې وکړي او بیا دې سلام واړوي، پورتني درې واړه هغه صورتونه دي چې خبرې يې نه وي کړې، خو که خبرې يې کړې وي، بیا يې لمونځ فاسدېږي برابره ده قصداً، سهواً او یا خطأ يې له خولې وتلې وي.

٤- که چېرې کوم لمونځ کوونکی له بې اودسی څخه وروسته د اودس لپاره قدمونو اخیستلو او يا له قبلې څخه مخ ګرځولو ته اړ و او دا کار يې وکړ، لمونځ يې نه فاسدېږي که څه هم له درو قدمونو څخه زيات هم تللی وي.

۲- د سهوې سجده

الف ـ (سهوه) غفلت او بې پروايۍ ته وايي. د سهوې سجده هغو دوو سجدو ته ويل کېږي چې د لمانځه زيادت يا نيمګړتيا پوره کوي.

ب ـ د سهوې د سجدې حکم: د سهوې سجده واجب ده.

ج ـ د سهوې د سجدې سببونه: د سهوې سجده په لاندې شیانو واجبېږي:

- کله چې له واجباتو څخه يو يې له خپل ځای نه وړاندې يا وروسته، سهواً زيات او يا پرېښودل شي.

- کله چې لمونځ کوونکی فرض له خپل ځای څخه سهواً مخکې يا وروسته کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

• **مسأله**

د سنتو په پرېښودلو باندې د سهوې سجده نه لازمېږي، ځکه چې د سنتو په پرېښودلو باندې لمونځ نه نیمګړی کېږي.

• **مسأله**

د فرضو پرېښودل په سجده سهوه باندې نه جبیره کېږي، ځکه چې د فرضو پرېښودل لمونځ باطلوي، خو که چېرې څوک د لمانځه په کوم رکن کې سهوه شو بېرته به یې راګرځوي او که چېرې یې له خپل ځای څخه وروسته کړ، بیا به د سهوې سجده کوي.

۳- د سهوې د سجدې وخت

د سهوې د سجدې وخت د اخري قعدې له تشهد او یو سلام ګرځولو څخه وروسته دی.

۴- د سهوې د سجدې طریقه

د وروستی قعدې له تشهد څخه وروسته یو سلام اړول کېږي او بیا له دې څخه وروسته دوه د سهوې سجدې کېږي، له دې څخه وروسته تشهد (التحیات...) د دویم ځل لپاره په همدې ناسته کې بیا به درود (اللهم صل...) او دعاء چې مخکې ندي ویل شوي، ولولي او بیا به ښي او کیڼ لور ته سلام واړوي.

۵- په لمانځه او یا اوداسه کې شک کول

۱- که چېرې یو چاته دا شک پیدا شو چې لمونځ یې کړی او که یې نه دی کړی، دې سرې لمونځ نه دی کړی، ځکه نه کول یې یقیني او په کولو کې یې شک دی.

۲- که چېرې یو چا ته له سلام ګرځولو او یا د آخري قعدې له تشهد نه وروسته شک پیدا شو، دا شک هیڅ باوري نه دی او اعتبار ورته نشته.

۳-که چېرې څوک ډېر شکي وي او هر وخت ورته شک پیدا کېږي، دا به په غالب ګمان عمل کوي.

٤- که چېرې څوک په دې باور وي چې اودس مې کړی دی، خو فکر کوي چې ممکن بې اودسه شوی وي، د دې سړي اودس شته، مګر که په یاد یې وي چې دی بې اودسه و، خو ممکن له عادت سره سم ده اودس کړی وي، نو دا بې اودسه دی.

۶- د تلاوت سجده:

الف ـ د تلاوت د سجدې حکم: د تلاوت سجده کول واجب دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ب ـ د تلاوت د سجدې اسباب

د تلاوت سجده په لاندې درو سببونو باندې واجبېږي:

- تلاوت: د تلاوت سجده په تلاوت کوونکي باندې واجبېږي.
- اوریدل:د تلاوت سجده د سجدې د آیت په اوریدلو په اوریدونکي باندې هم واجبېږي.
- اقتداء: که امام د تلاوت د سجدې آیت ولوست په مقتدي باندې هم واجبېږي، که څه هم چې اوریدلی یې نه وي.

ج ـ د تلاوت سجده ادا کول

تکبیر به وایي (خو لاسونه به غوږونو ته نه پورته کوي) او سجدې ته به ښکته کېږي، داسې سجده به کوي لکه څنګه چې د لمانځه سجده کوي او بیا به له سجدې څخه د پورته کېدو لپاره تکبیر وایي، دا دواړه تکبیرونه ویل واجب دي، د تلاوت سجده کې تشهد او سلام نشته.

په سجدې کې به (سُبْحَانَ رَبِی الْاَعْلَی) درې ځلې وایي، د تلاوت د سجدې آیتونه په لاندې جدول کې روښانه شوي دي او همدارنګه په قرآن کریم کې هم دغه ځایونه په نښه شوي دي.

د ـ د تلاوت د سجدو شمېر

شمېره	سورت	آیت	شمېره	سورت	آیت
۱	الاعراف	۲۰۶	۸	النمل	۲۶
۲	الرعد	۱۵	۹	الم السجدة	۱۵
۳	النحل	۵۰	۱۰	ص	۲٤
٤	الاسراء	۱۰۹	۱۱	حم السجدة	۳۸
۵	مریم	۵۸	۱۲	النجم	٦۲
٦	الحج	۱۸	۱۳	الانشقاق	۲۱
۷	الفرقان	٦۰	۱٤	العلق	۱۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

- یو زده کوونکی دې د خپلو ملګرو په وړاندې د تلاوت سجده عملاً اداء کړي او هم دې د وجوب اسباب څرګند کړي.

ارزونه

الف ـ لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووايئ:

١. د سهوې سجدې حکم څه دی؟ او سببونه يې په لنډ ډول يې بيان کړئ.
٢. د تلاوت د سجدې اسباب څو او کوم دي؟
٣. د تلاوت د سجدې د آيتونو شمېر څو دی؟
٤. که چېرې امام په لمانځه کې بې اودسه شي، څه بايد وکړي؟

ب ـ لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:

١. د سنتو په پرېښودلو باندې د سهوې سجده..........لازمېږي.
٢. د فرضو پرېښودل د سهوې په سجدې باندې.............کېږي.
٣. د تلاوت سجدې په دې سورتونو.................................کې دي.

کورنی دنده

پورتني سوالونه سره له ځوابونو په خپلو کتابچو کې وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ناروغ او مسافر لمونځ

د ناروغ لمونځ

د ناروغ لمونځ، ناروغی ته په کتلو په لاندې ډولونو دی:

۱- کله چې ناروغ ته ودرېدل ناشوني شول؛ بیا به لمونځ په ناسته، رکوع او سجدې سره کوي.

۲- که چېرې کوم ناروغ ته د رکوع او سجدې کول ناشوني شول؛ بیا به رکوع او سجده په داسې حال په اشاره کوي چې د سجدې اشاره به د رکوع له اشارې ښخه ټیټه وي، خو د سجدې لپاره دې څه شی نه پورته کوي چې هلته ورباندې سجده وکړي.

۳- که چېرې څوک په ناسته هم قادر نه و، دا سړی به ستونی ستغ په داسې حال کې څملي چې پښې به یې د قبلې لور ته وي، د سر لاندې به یې د پورته کولو په خاطر، بالښت ایښی وي، مخ په قبلې به ملاست، رکوع او سجده به په اشاره باندې ترسره کوي.

٤- کله چې کوم ناروغ په دې قادر نه وي چې د سر په اشارې باندې لمونځ وکړي، له ده ښخه لمونځ وروسته کېږي، د سترګو او وریځو په اشارې سره لمونځ کول ورته روا نه دي.

۲- د مسافر لمونځ

څرنګه چې سفر ستونزې لري، نو د دې لپاره ځانګړي احکام راغلي دي چې په لاندې ډول دي:

۱- د روژې په مبارکه میاشت کې مسافر ته روژه خوړل روا اما نیول یې غوره دي.

۲- مسافر ته د سفر په خاطر، په اغوستل شویو موزو باندی درې ورځې او شپې مسحه کول روا دي.

۳- په مسافر باندې د جمعې او اخترونو لمونځونه او قرباني نه شته.

٤- مسافر په سفر کې څلور رکعتي فرض لمونځونو کې قصر کوي.

۵ - د لمونځ وروسته کول هم ورته روا دي په هغه صورت کې چې له غلو او شوکمارو ښخه ویره ولري.

۳- قصر

څلور رکعتیز فرض لمونځونه نیمایي کول او پر ځای یې دوه رکعته کول، قصر بلل کېږي، بناءً د سهار او ماښام لمانځه کې قصر نه کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- د قصر حکم: د لمانځه قصر په سفر کې لازم او په روژه کې (عزیمت) دی.

۵- د قصر شرطونه: فقهاوو کرامو د قصر لپاره لاندې شرطونه ایښي دي:

۱. د سفر اندازه او لیاره به په عادي تګ سره درې ورځې او شپې وي.[۱]

۲. سفر د مسافر له خپل کلي یا قریې څخه د وتلو نه حسابیږي، یعنې کله چې مسافر له خپلې علاقې څخه بیرون شو، مسافر بلل کیږي.

۳. د سفر نیت به کوي.

٤. باید کوم سفر چې نیت یې لري، له دریو ورځو څخه کم نه وي.

٦. **د سفر په هکله مسلې**:

۱- یو سړی له خپل اصلي ټاټوبي څخه هغه چې پکې زیږېدلی او هستوګنه کوله؛ لاړ او بل ځای کې یې هستوګنه غوره کړه، د ځینو اړتیاوو له امله د څه وخت لپاره خپل ټاټوبي ته راغی، دا سړی به په خپل اصلي ټاټوبي کې قصر کوي، په دې شرط چې د دواړو تر منځ فاصله درې ورځې او یا له دې څخه زیاته وي.

۲- که له یو چا څخه په سفر کې لمونځونه قضاء شول او بیا کور ته راستون شو، د سفر د لمانځه قضایي به دوه رکعته راوړي او که چېرې په کور کې ترې قضاء شوي وي او قضاء یې په سفر کې راوړي هم هغه څلور رکعته به پوره کوي.

ارزونه

۱- لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

أ- د سفر ځانګړي احکام څو دي؟ په لنډ ډول یې بیان کړئ.

ب- قصر څه ته وایي او حکم یې څه دی؟

ج- قصر څو شرطونه لري؟ په لنډ ډول یې بیان کړئ.

۲- لاندې صحیحو جملوته (ص) او غلطو ته د (غ) نښه کیږدئ:

آ- د سفر اندازه په عادي تګ سره درې ورځې ده. (   )

ب- که له یو چاڅخه په سفر کې لمونځونه قضا شول، په کور کې به یې پوره اداکوي. (   )

ج- په مسافر باندې د جمعې، اخترونو لمونځونه او قرباني نشته. (   )

د- کله چې ناروغ ته دربدل ناشوني شي بیا به لمونځ په ناسته کوي. (   )

کورنۍ دنده

پورتنیو سوالونو ته په خپلو کتابچو کې ځوابونه ولیکئ.

---

(۱) ځینو معاصرو علماوو د شرعي سفر اندازه تقریباً (۸۹) کیلومتره تعیین کړې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه ویشتم لوست

د سیرت النبي ارزښت

الله تعالی فرمايي: «لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ» [الاحزاب سورت(۲۱)].

ژباړه: (په حقيقت کې ستاسو لپاره د الله په رسول کې یوه خورا غوره نمونه ده)

الله تعالی په دې مبارك آيت کې، موږ د پيغمبر ﷺ پيروی او اطاعت ته هڅولي يو، له دې امله لازمه ده چې د نبي کريم ﷺ سيرت زده کړو تر څو وکولای شو هغه پسې اقتداء او د هغه لاره تعقيب کړو، د سنتو او طريقو پلټنه يې وکړو او په لارښوونو يې عمل وکړو، نو د اسلام په پوهيدو او پيژندو کې د سيرت څه اهميت دی؟ د سيرت مفهوم او ځانګړتياوې کومې دي؟ د سيرت د تدريس موخې څه دي؟

د سيرت تعريف

په لغت کې: د سنت، طريقې او تګلارې په معنا راغلی دی.

په اصطلاح کې: سيرت د يوه شخص د ژوند حالاتو، تاريخ او په هغه پورې اړوندو موضوعاتو ته ويل کيږي.

کله چې سيرت مطلق ذکر شي، نو د حضرت محمد ﷺ سيرت ور څخه مراد وي.

فعاليت

- د سيرت علم له کوم علم سره زيات ورته والی لري؟ د حديثو له علم سره، د تاريخ له علم سره او که له کوم بل علم سره؟

هغه عمده موضوعات چې په سيرت کې ځيړل کيږي عبارت دي له:

د پيغمبر ﷺ د ميلاد له مهال څخه د نبوت مقدماتي نښې او نښانې، د حضرت محمد ﷺ وړوکتوب، رشد، ځواني، په مختلفو حالاتو کې د الله ﷻ ساتنه له خپل

(c) ketabton.com: The Digital Library

پيغمبرنه، پيغمبر ﷺ باندې د وحې د نازليدلو وخت، پټ او ښکاره دعوت، د قريشو له خوا د مسلمانانو ډول ډول ربړونې، د مسلمانانو هجرت حبشې ته، له مکې مکرمې څخه بهر د اسلام د مقدس دين خپرېدل، د يثرب (مدينې منورې) له خلکو سره تړون، هلته هجرت، په مدينه منوره کې د اسلامي ټولنې جوړول، قبائلو او ګاونډيانو سره تړونونه، د مسلمانانو پر ضد د مشرکانو او يهودو توطيې او دسيسې، د هغوی په وړاندې د مسلمانانو دفاع او د پيغمبر اکرم ﷺ غزاګانې، ګاونډيو حاکمانو ته د دعوت د پيغامونو لېږل، د جزيرة العرب مختلفو سيمو ته د اسلام رسيدل، د پيغمبر ﷺ سفرونه، د هغه ﷺ ځلانده صفات او له نيمګړې دنيا څخه د هغه رحلت.

د سيرت النبي ځانګړتياوې

نبوي سيرت ډېرې ځانګړتياوې لري چې ځينې يې دا دي:

١ - د نبي کريم ﷺ سيرت د نورو انبياوو د سيرت په پرتله تر ټولو صحيح ترين سيرت دی، ځکه چې دغه سيرت د متصلو رواياتو، پېژندل شوو او موثقو شخصياتو له لارې نقل شوی او د ثبت او تدوين مرحلې ته رسيدلای دی.

د سيرت تدوين په (١٠١هجري) کال کې د عمر بن عبد العزيز د خلافت په دور کې پيل شو، نو ځکه د سيرت علماء په ډېرې آسانۍ سره کولای شي د پيغمبر اکرم (صلی الله عليه وسلم) صحيح سيرت له ناسمو اقوالو او ضعيفو کيسو څخه جلا کړي.

٢ – د سيرت لارښوونې هر اړخيزې او د ژوند ټولو حالاتو ته شاملې دي چې د هر چا لپاره په هر وخت او شيبه کې د ژوند غوره نمونه دي.

٣ – د پيغمبر ﷺ سيرت روښانه سيرت دی چې د هغه د ژوند د حالاتو پړاوونه په خرګند ډول بيانوي: د پيغمبر ﷺ د پلار عبد الله او مور بي بي آمنه بنت وهب د واده له وخت څخه پيل، د پيغمبر ﷺ پيدايښت، بعثت، د دعوت پړاوونه، غزاګانې او د پيغمبر ﷺ وفات په خرګند ډول بيانوي.

فعاليت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله ييزه توګه د سوال او ځواب په طريقې سره تکرار کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سیرت النبي د زده کړې ارزښت:

۱ - د نبي کریم ﷺ سپیڅلی سیرت له فضایلو، نیکو اخلاقو، نصیحتونو او عبرتونو ډک دی چې انسان د خیر په لور هڅوي.

۲ - د پیغمبر ﷺ د سیرت زده کړه دا روښانه کوي چې د اسلام سپیڅلی دین د صبر، زغم، فکر، عقل، حکمت او بشریت ته د ښیګڼو او ګټو رسولو دین دی.

۳ - د پیغمبر ﷺ سیرت مصلحینو او داعیانو ته د ټولنې د اصلاح بلنه او لارښوونه کوي.

٤ - د پیغمبر ﷺ سیرت د اسلام د سپیڅلي دین لوړ مقام او بهتري د جاهلیت د زمانې د ناوړو دودونو، بې عدالتیو او ظالمانه رسمونو په پرتله، موږ ته را په ګوته کوي.

٥ - د نبوي سیرت لوستل، د پیغمبر ﷺ او اصحابو کرامو له زیارونو او تکلیفونو (چې د اسلام د دین لپاره یې ګاللي) خبریدل، د انسان صبر، زغم او حوصله زیاتوي.

٦ - د سیرت د زده کړې له برکته کولای شو د دین په ډېرو مقاصدو پوه شو، د قرآن کریم د زیاتو آیاتونو په تفسیر او شأن نزول خبر شو.

۷ - نبوي سیرت د اسلامي امت د وحدت څرګندونه کوي او دا را په ګوته کوي چې اسلام څرنګه وکولای شو له مختلفو، یو بل ته له دښمنو او خپرو قومونو، ملتونو او قبائلو څخه یو واحد، قوي عزتمند او یو موټی ملت جوړ کړي، او ټول سره ورونه کړي، د دوی مشران چې له تقوی، اخلاص او الهي وېرې څخه برخمن وو، د خپلو کشرانو او اتباعو په زړونو کې یې تر ټولو ګران او عزتمند کړي دي.

۸ - د سیرت لوستل او تدریس مسلمان ته، د اسلامي فرهنګ او پوهې د یوې مهمې برخې د غنامندۍ او بډاینې لامل ګرځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه

۱ - نبوي سيرت په لغت او اصطلاح کې تعريف کړئ.

۲- د نبوي سيرت درې ځانګړتياوې څرګندې کړئ.

۳- د نبوي سيرت د زده کړې ارزښت، د مسلمانانو د ژوندانه په مختلفو اړخونو کې څرګند کړئ.

کورنی دنده

د دې لوست د مطالبو خلاصه، د يوې لنډې مقالې په لړ کې په خپلو الفاظو وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نبوي سيرت او تاريخ

د تاريخ تعريف

تاريخ په لغت کې د يوې پيښې د وخت او زمان تعيين ته وايي.

په اصطلاح کې د تيرو وختونو د مهمو پيښو او واقعاتو د وخت او زمانې ټاکل دي، لکه: د مهمو شخصيتونو، ډلو، د هغوی د ژوند او مرګ له حالاتو، له تمدنونو، ښارونو، دودونو، رواجونو، عاداتو، کړنو، صنعتونو او انسابو څخه بحث کوي.

سيرت د تاريخ اساس او بنسټ دی

د پيغمبر ﷺ سيرت د تاريخ اساس او بنسټ دی چې مسلمانان پرې وياړي، ځکه لومړنۍ تاريخي پيښې چې مسلمانانو ليکلې دي، هغه د سيرت پيښې وې، بيا د وروستنيو حوادثو تدوين تر نن ورځې پورې د هماغه سيرت لړۍ ده.

د سيرت او تاريخ د سند د نقلولو طريقه:

د روايت په سلسله د تاريخي پيښو نقلول او صحيح روايتونه له غلطو روايتونو څخه جلا کول دا يوازې د عربو او مسلمانانو ځانګړتيا وه چې نور ورځنې بې برخې وو، ځکه چې مسلمانانو د سيرت ليکنه خپله ديني وجيبه ګڼله، دوی زيار باسه تر څو په رواياتو کې کوم شک او شبهه پاتې نشي او سيرت له هر ډول دروغو څخه پاک وي. دغه تګلاره لومړۍ د حديثو او سيرت په ليکنه کې رامنځته شوه، بيا د تاريخ په ليکنه کې ورځخه کار واخيستل شو او تاريخ پورې اړوندو حقايقو د تمييز لپاره معيار وټاکل شو.

فعاليت

- د سيرت او د تاريخ د علم ترمنځ تفاوت واضح کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نبوي سيرت مصادر

مونږ کولای شو د نبوي سيرت مصادر په لاندې ډول خلاصه کړو:

۱ - قرآن کريم: د نبوي سيرت يوه پراخه برخه په قرانکريم کې په اجمالي توګه ذکر شوې ده.

۲ - نبوي سنت: دنبوي سيرت زياته برخه د احاديثو په کتابونو کې ذکر شوې ده، د احاديثو کتابونه عبارت دي له: کتب الصحاح، سنن، مسانيد، مستدرکات او معاجم او د سننو د کتابونو له قاموسونو څخه.

۳ - د محمدي صفاتو (شمايلو) کتابونه: د محمدي شمايلو کتابونه هغه کتابونه دي چې مؤلفينو يې د نبي کريم ﷺ اخلاقو، عاداتو، فضايلو اوسلوکو ته ځانګړې توجه کړې وي.

٤ - د نبوي دلايلو کتابونه (محمدي معجزې): په دغو کتابونو کې د پيغمبر ﷺ معجزې او د نبوت دلائل ذکر شوي دي.

٥ - د محمدي خصائصو کتابونه: دغه کتابونه د پيغمبر ﷺ او د هغه د امت د خصائصو او ځانګړتياوو په هکله بحث کوي.

٦ - د غزاګانو کتابونه:

دغه کتابونه د اسلام په اول کې د مسلمانانو د دښمنانو له سازشونو، دسيسو، د مسلمانانو له دفاع او د پيغمبر ﷺ له غزواتو څخه بحث کوي.

۷_د سيرت ځانګړي کتابونه: دغه کتابونه د سيرت له علم پورې له اړوندو موضوعاتو څخه بحث کوي.

د سيرت د ليکنې پيل او د سيرت مشهور کتابونه

۱- **د صحابه وو دوره**: د سيرت تدوين په ابتدايي بڼه له (۵۰-٦۰) هجري کلونو څخه پيل شو، چې حضرت عبد الله بن عباس رضي الله عنه به خپلو شاګردانو ته د پيغمبر ﷺ د نسب او د هغه د غزاګانو په هکله معلومات ورکول او هغوی به ليکل، همدارازعبدالله بن عمرو بن العاص او براء بن عازب رضي الله عنهما به هم خپلو شاګردانو ته دسيرت د علم تدريس کاوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- **د تابعینو دوره**: د سیرت تالیف د تابعینو په زمانه کې پیل شو، عروه بن زبیر بن عوام د رسول الله ﷺ د غزاګانو کتاب ولیکه.

د پیغمبر ﷺ په سیرت او غزواتو کې تر ټولو مهم کتاب چې د تابعینو په زمانه کې ولیکل شو، هغه د آبان بن عثمان (رحمه الله) کتاب و چې لیکل یې له (۸۳) هجري څخه دمخه بشپړ شو.

له هغه څخه وروسته په دویمه درجه کې د وهب بن منبه چې په (۱۱۰) هجري کې وفات شوی او د موسی بن عقبه چې په (۱٤۱) هجري کې وفات شوی، د سیرت کتابونه دي.

دغو کسانو د صحابه وو کرامو په زمانه کې ژوند کاوه او له هغوی څخه یې زده کړه کړې وه.

۳- **د اتباع تابعینو دوره**: په دغه دوره کې چې کوم کتابونه لیکل شوي دي، په لاندې ډول دي:

«السیر والمغازي» د محمد بن اسحاق (المتوفی ۱۵۱هـ) لیکنه، «السیرة النبویة» د ابن هشام (المتوفی ۲۱۳ هـ) لیکنه، پورتني دواړو مؤلفانو له تابعینو څخه زده کړې کړې وې.

همدارنګه (الموطأ) د امام مالك (رحمه الله) (المتوفی ۱۷۹ هـ) لیکنه، دا د احادیثو کتاب دی، خو زیاته برخه احادیث یې د پیغمبر ﷺ په سیرت او اوصافو پورې اړه لري. (صحیح البخاري) د محمد بن اسماعیل البخاري (رحمه الله) (المتوفی ۲٥٦ هـ) لیکنه، او (صحیح مسلم) د امام مسلم (رحمه الله) (المتوفی ۲٦۱ هـ) لیکنه، په دغو کتابونو کې د احادیثو ډېره برخه، د پیغمبر ﷺ له نبوت څخه مخکې او وروسته، د ژوند حالات، د هغه خصائص، فضائل، غزوات او د یارانو مناقب او فضیلتونه بیانوي.

وروسته بیا نور کتابونه هم ولیکل شول چې ځیني یې دا دي:

۱- عبد الملك بن هشام د محمد بن اسحاق کتاب (السیر والمغازي) مختصر کړ، بیا د دغه (مختصر) لپاره، امام ابو القاسم عبد الرحمان اندلسي د (الروض الانف) په نوم شرحه ولیکله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- محمد بن سعد چې د واقدي شاګرد و، د(الطبقات الکبرى) کتاب په اتو جلدونو کې ولیکه چې لومړى او دویم جلد یې یواځې د پیغمبرﷺ د سیرت او غزواتو د بحث لپاره ځانګړى شوى دى.

په اوسني عصر کې د سیرت په مختلفو اړخونو کې ډېر کتابونه تألیف او تدقیق شوي دي چې ځینې یې لاندې ذکرشوي دي:

- سیرة النبي: د امام ابن کثیر لیکنه.
- سیرة النبي: د علامه شبلي نعماني لیکنه.
- الرحیق المختوم: د مبارکپوري لیکنه.
- فقه السیرة: د محمد الغزالي لیکنه.
- نبي الرحمة: د محمد بن مسعد یاقوت لیکنه.
- تهذیب سیرة النبي ابن هشام د عبد السلام هارون لیکنه.[۱]

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله ییزه توګه د سوال او ځواب په طریقې سره تکرار کړي.

ارزونه

۱. د نبوي سیرت تاثیر د تاریخ په تدوین کې بیان کړئ.

۲. د سیرت النبيﷺ تدوین په مستقله توګه څه وخت پیل شو؟ او د دوو کتابونو نومونه واخلئ چې په مستقیمه توګه د نبوي سیرت په هکله تالیف شوي وي.

کورنۍ دنده

د لوست مهم مطالب په مختصر ډول په خپله ژبه د یوې مقالې په لړکې ولیکئ.

(۱) د (سیرت د لیکنې پیل او د سیرت د مشهورو کتابونو) بحث، اضافي معلومات دي، په امتحان کې شامل نه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلور وېشتم لوست

له اسلام څخه وړاندې د جزيرة العرب حالت
الف - (د بتانو د عبادت پيل)

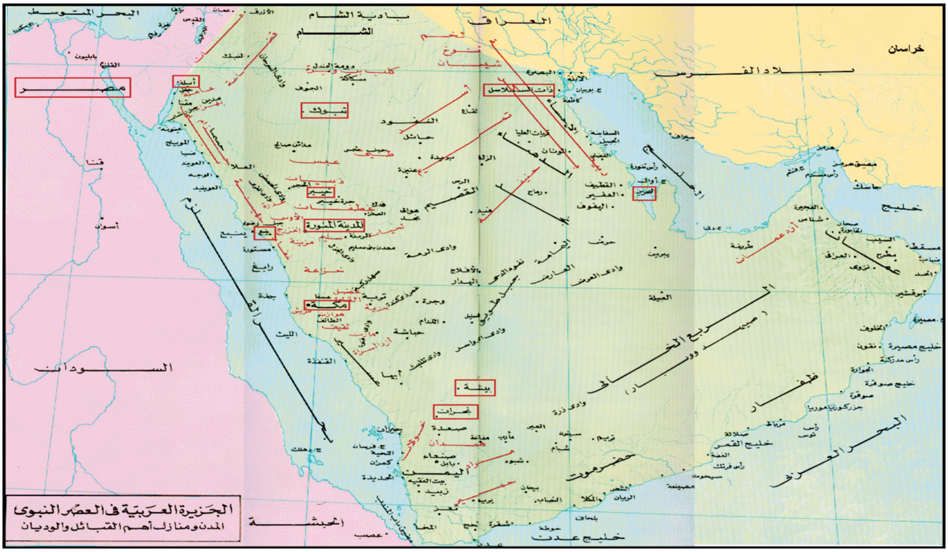

د شپږمې پېړۍ په دويمې نمايي کې د جزيرة العرب حالت

- په عربي جزيره کې حاکم دين کوم و؟
- د بتانو عبادت څرنگه شروع شو؟
- بتان له کومه ځايه عربي جزيرې ته راوړل شول؟

د دين تعريف

دين په لغت کې: د شريعت، قانون، مذهب، ملت، لارې، جزا او حساب په معنا راغلی دی.

په اصطلاح کې د انسانانو د ژوند هغه نظام دی چې اعتقادي، فکري، اخلاقي او عملي اړخونه يې په بر کې نيسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له اسلام څخه دمخه د عربانو دين

له هغه وخته چې په مکه مکرمه کې د ابراهيمعليه السلام څوځات (نسل) میشت شول او بیا د عربي جزیرې په نورو سیمو کې خپاره شول، عربان د ابراهیمي دین پیروان وو. د یو الله بنده ګي يې کوله، خو د یوې اوږدې مودې له تیریدو وروسته هغوی هغه څه چې يې زده کړي وو، هغه يې هیر کړل او پرته له ځینو دیني شعائرو څخه نور هیڅ شی هم په هغوی کې پاتې نه وو.

د بتانو د عبادت پیل

د لومړي ځل لپاره د نوحعليه السلام په زمانه کې د بتانو عبادت پیل شو. د نوحعليه السلام له قوم څخه پنځه تنه د (ود، سواع، یغوث، یعوق او نسر) په نامه نیک، ښه او عبادت کوونکي خلک وو، د هغوی مرګ د خلکو د وېرې، غم او خپګان لامل وګرځید، یوه سړي ورته وويل: آیا د دوی څیرې ستاسو لپاره له لرګي څخه جوړې کړم چې د هغو په لیدو سره تاسو ته آرامي حاصله شي؟ دوی وویل: هو! که کولای شې دا کار وکړه.

نو څیرې يې د هغوی د ژوندانه د حالت په شان د خلکو لپاره جوړې کړې، د هرې کورنۍ چې به کومه څیره خوښیده، هماغه به يې وړه او په خپلو کورونو کې يې کیښوده، هغې ته به يې کتل او څه اندازه غمونه او اندیښنې به يې کمیدلې، وخت په همدې توګه تیریده، دویمه او دریمه پیړۍ یو په بل پسې تیرې شوې، خو ټولو خلکو به د هغو څیرو سره د لومړنۍ پیړۍ په شان کړنه کوله ترڅو څلورمه پیړۍ را ورسیده، خلکو وویل: که چیرې موږ د دغو نیکو او صالحو اشخاصو د څیرو عبادت وکړو، نو دا به اللهجل جلاله ته زموږ د نږدېوالي لامل وګرځي او دوی به د اللهجل جلاله په وړاندې زموږ شفاعت وکړي، بناء د دغو مجسمو او شکلونو عبادت يې پیل کړ او راتلونکو نسلونو هم دې کار ته دوام ورکړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عربو پر ځمکه دبتانو د عبادت پیل

پیغمبر ﷺ د الله ﷻ له لوري د اسې خلکو ته ولیږل شو چې هغوی د جاهلیت په تورو تیاروکې ژوند تیراوه او دغه تیاره د هغوی د ژوندانه په هره برخه حاکمه وه.

له دې څخه مخکې ټول عرب د ابراهیم علیه السلام د سپیڅلي دین پیروان وو.

یو کس چې عمرو بن لحی نومیده او د بني خزاعه د قبیلې مشر و، هغه یوه ورځ شام ته سفر وکړ، ګوري چې د شام خلک د بتانو عبادت کوي، دا کار یې ډېر خوښ شو، له شام څخه یې یو بت چې (هبل) نومیده، له ځانه سره مکې ته راوړ او د کعبې شریفې په منځ کې یې کیښود. د مکې خلک یې د دغه بت بندګۍ ته راوبلل، د مکې خلکو د ده بلنه ومنله او د بتانو عبادت یې پیل کړ، لږه موده وروسته د ټول حجاز اوسیدونکو د مکې د خلکو لاره ونیوله.

د حجاز د خلکو د پخوانیو بتانو له جملې څخه (لات، منات او عزا) وو چې په مختلفو سیموکې یې شتون درلود. له دې وروسته له الله ﷻ سره شریک نیول او بت پرستي په ټول حجازکې خپره شو، په هر کلي او بیا په هر کورکې د بتانو عبادت پیل شو، مسجد الحرام یې له بتانو څخه ډک کړ، په دې توګه بت پرستي د جاهلیت د دین یو مظهر وګرځیده.

د بت پرستۍ مراسم

د بت پرستۍ مراسم دا رنګه وو:

خلکو به د بتانو عبادت کاوه، هغوی ته به یې پناه وړه، په ستونزوکې به یې بتانو ته فریاد او زارۍ کولې، خپل ضرورتونه او اړتیاوې به یې له بتانو غوښتلې، داسې عقیده یې درلوده چې بتان د الله ﷻ په وړاندې زموږ سپارښتنه کوي، د هغو په شا اوخوا به یې طوافونه کول، هغو ته به یې سجدې کولې او د بتانو لپاره او د هغو په نامه به یې قربانۍ کولې.

خپل هر شی (خیر او شر) به یې په غشو معلومول، د کاهنانو، منجمانو او غیب ویونکو په خبرو یې باور درلود، فال اچونه په هغوکې مروجه وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا دین چې پر شرک، بت پرستۍ، وهمیاتو او خرافاتو ولاړ و، د ډېرو عربانو دین و.

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله ییزه توګه د سوال او ځواب په طریقې سره تکرار کړي.

ارزونه

۱. دین په لغت او اصطلاح کې څه ته وايي؟ تعریف يې کړئ.
۲. د کعبې شریفې په چاپېریال کې خلکو څه وخت د بتانو عبادت پیل کړ؟
۳. مشرکان په بت پرستۍ کې د یو شمیر مراسمو پابند وو، ځینې له هغو څخه شرحه کړئ.

کورنۍ دنده

د لوست مطالب په مختصر ډول د یوې مقالې په ترڅ کې په خپله ژبه ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له اسلام څخه د مخه د عربو حالت (ديني، اخلاقي، ټولنيز ، سياسي او اقتصادي حالت)

د اسلام د ځلانده لمر له څرك وهلو نه وړاندې عربو څرنګه اخلاق درلودل؟ د هغوی ټولنيز او سياسي حالت څرنګه و؟

ديني حالت

کله چې د اسلام سپيڅلی دين څرګند شو، عربانو چې د ابراهيم‌عليه‌السلام د دين د پيروۍ دعوا يې درلوده، د هغه د شريعت له اوامرو او نواهيو څخه ډېر لرې پاتې وو، د ګڼ شمير بتانو عبادت يې کاوه او د ابراهيمي دين ټول اخلاقي مکارم يې پرېښې وو.
له همدې امله د وخت په تېريدو سره په دوی کې ناوړو تقليدونو او دودونو وده وکړه، چې په پايله کې بت پرستي منځ ته راغله، دغو کارونو د دوی په ديني، ټولنيز او سياسي ژوند باندې د پام وړ اغيزې وکړې.

اخلاقي او ټولنيزحالت

پرته له شکه د عربو د جاهليت په دور کې داسې ناوړه، ټيټو او ناکارو اخلاقو شتون درلود چې سليم عقل نشو منلی او بيداره وجدان نشو قبلولی، خو د دې ترڅنګ د دوی په منځ کې ځينې ستايل شوي اخلاق او غوره عادتونه هم وو چې د عربو مشرانو او شاعرانو به پرې وياړ کاوه، لکه: سخاوت، ځوانمردي، په وعدو وفا، ميړانه، عزت النفس او داسې نور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عربي ټولنه په بېلا بېلو طبقو وېشل شوې وه چې د هرې طبقې ژوند به د بلې طبقې له ژوند سره توپير درلود.
نارينه به د کورنۍ مشر او د پوره واک خاوند و، د سړي او ښځې اړيکه د واده د مراسمو په ترڅ کې د ښځې د اولياوو د نظر لاندې سرته رسيده، خو په ځينو طبقاتو کې به د سړو او ښځو ترمنځ ډول، ډول ناروا اړيکو شتون درلود چې موږ هغې ته له بدکارۍ، فساد او بې پتۍ پرته بل تعبير نه شو ورکولای. د جاهليت په زمانه کې به د ډېرو ښځو لرل، د يوه کس لپاره په ميراني، وياړ او نيکۍ دلالت کاوه، د پلرونو ښځې (ميرې) به يې له طلاقيدو يا د پلار له مړينې څخه وروسته، زامنو په نکاح کولې.
پلرونو به له خپلو اولادونو سره جلا، جلا چلند درلود، ځينو به ويل: زامن زموږ د ځيگر ټوټې دي چې د ځمکې په سر گرځي او ځينو به خپلې لورگانې د ننگ، عار، فقر او لوږې له امله ژوندۍ خښولې، د زوی په زيږيدلو به خوشحاله کيدل، د لوڼو په زيږيدنه به خورا زيات خپه کيدل او د ډېر غم او قهر له کبله به يې د مخونو رنگونه توريدل، له خلکو څخه به پټيدل، گواکې چې په کور کې ورته کوم لوی غم پيښ شوی دی. خرافات د دوی ترمنځ دومره اوج ته رسيدلي وو چې کله ناکله به يې خپل مقصد ته د رسيدو په موخه زامن نذر او قرباني کول اوخلکو به د ښارويو په خير ژوند کاوه.
ښځې به يې د خرڅلاو لپاره بازار ته وړاندې کولې او کله به هم ورسره د کاڼو، لرگيو او نورو جماداتو په څير معامله کيده.

سياسي حالت

د اسلام د ظهور په وخت کې د عربي جزيرې حاکمان په دوه ډوله وو:
۱ – تاجداره پاچاهان: چې دا ډول حاکمان په حقيقت کې له خپلواکۍ او بشپړې آزادۍ څخه برخمن وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ – د قبایلو او پرګنو مشران: ددغو مشرانو حاکمیت او امتیاز د تاجدارو پاچاهانو په څېر و، ډېرو یې بشپړه آزادي درلوده، خو ځینو نورو یې د تاجدارو پاچاهانو پیروي کوله.
هغو خلکو به د قبیلو مشري په غاړه اخیسته چې دنورو په پرتله به یې ډېره پانګه او طاقت درلود.
قبیله د یوه واړه حکومت په څیر وه چې د قومي یووالي، متقابلې ګټې، د خپلې خاورې د ساتنې او د دښمن د ځپلو پر بنسټ تشکیلیده.
د حجاز حکومت د ټولو عربانو لپاره د احترام وړ و، هغه یې د دیني مرکز لاربښود، ساتونکی او خادم ګڼلو، د اوسني پارلمان په څیرد ادارو او تشکیلاتو خاوند و، خو دا حکومت ډېر کمزوری او ناتوانه و.

اقتصادي حالت

اقتصادي حالت د ټولنیز او امنیتي حالت تابع وي، دا قضیه هغه وخت په سمه توګه روښانه کېږي چې د عربو د ژوندانه بڼې اوحالت ته نظر وکړو، تجارت چې د ژوندانه د اړتیاوو د پوره کولو تر ټولو لویه وسیله ده، یوازې د سولې او امن په سیوري کې وده کولای شي سوله او امن په جزیرة العرب کې یوازې په حرامو میاشتو (اشهر الحرم) کې شتون درلود او د عربو مشهور بازارونه به په همدې میاشتو کې ګرمیدل.
د څارویو ساتنې په جزیرة العرب کې رواج درلود، په ځینو سیموکې به کرنه او زراعت هم ترسترګو کیده، د عربو ډېرې ښځې به په وړیو وریشلو اخته وې خو دا ټول شیان به په جګړه کې له منځه تلل، بې وزلي، لوږه او بربنډتوب د ټولنې په ټولو برخو کې څرګند وو.
دښمني، د قوم او قبیلې پلوي کول د دوی په منځ کې عامه وه،خلک په ډلو او ګروپونو ویشل شوي وو او هرې ډلې به یوازې د خپلې قبیلې او خپل ټولې لپاره کار کاوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شخړې او جګړې پر مهال به هیڅا هم دا لټه نه کوله چې حق له کومې ډلې سره دی، بلکې د هغوی کوښښ به دا و چې خرنګه بل لوری زیانمن، ناتوانه او کمزوری کړي.

فعالیت

- زده کوونکي دې، پورتني مطالب په ډله ییزه توګه د سوال او ځواب په طریقه تکرار کړي

ارزونه

۱- د جاهلیت په زمانه کې د عربو دیني او اخلاقي حالت بیان کړئ.
۲- د جاهلیت په زمانه کې د عربو سیاسي او اقتصادي حالت بیان کړئ.

کورنۍ دنده

د لوست مهم مطالب په مختصر ډول په خپله ژبه د یوې مقالې په لړکې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پيغمبر اکرم (صلى الله عليه وسلم) نسب

د نبي کريم ﷺ د نسب سلسله چېرته رسېږي؟ نبوي کورنۍ کومه ده؟

د پيغمبر اکرم ﷺ نسب

نوم يې محمد بن عبد الله بن عبدالمطلب بن هاشم قريشي دی، د نسب سلسله يې عدنان او له هغه څخه پورته اسماعيل بن ابراهيم (عليهما الصلاة والسلام) ته رسېږي.

نبوي کورنۍ:

نبوي کورنۍ په هاشمي کورنۍ مشهوره ده چې نسبت يې د نبي اکرم ﷺ نيکه هاشم بن عبد مناف ته کيږي، لدې امله بايد د هاشم او له هغه څخه وروسته امورو او حالاتو ته يوه کتنه وکړو.

هاشم:

هاشم چې نوم يې عمرو و، د بني عبد مناف د ځوځات نه يوازنۍ کس و چې د الله د کور زايرينو ته يې اوبه ورکولې او د هغوی خدمت يې په غاړه درلود، بناءً شخص و او د خلکو په منځ کې له زيات شرافت او عزت څخه برخمن و.

عبدالمطلب:

عبد المطلب به د هاشم په ځير د الله ﷻ د کور ميلمنو ته اوبه ورکولې، د هغوی خدمت به يې کاوه او د خپل قوم په منځ کې داسې شرف، عزت او مرتبې ته ورسيد چې هيڅ يو له نيکونو څخه يې دې مقام ته نه و رسيدلی.

د عبدالمطلب په زمانه کې د کعبې شريفې په هکله دوه مهمې پيښې واقع شوې:

۱- د زمزم د څاه کيندل.

۲- د فيل پيښه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د زمزم د څاه د کيندلو لنډه کيسه

د زمزم د کوهي داخلي نقطه

عبدالمطلب ته په خوب کې د زمزم د څاه ځای ور په ګوته شو، بیا یې د څاه په کیندلو پیل وکړ، په څاه کې یې قیمتي شیان، لکه: توري، زغري او دوه د سرو زرو هوسۍ و مونډلې چې (جرهمیانو) د خپلو وتلو په وخت هلته خښې کړې وې. له تورو څخه یې کعبې ته دروازه جوړه کړه او دواړه د سرو زرو هوسۍ یې په دروازه کې کېښودلې او حاجیانو ته یې د زم زم د اوبو ورکول پیل کړ.

کله چې د زمزم څاه ښکاره شوه، نو قریشو له عبدالمطلب سره جنجال او منازعه پیل کړه، هغه ته یې وویل: مونږ ته هم په هغې کې برخه راکړه.

عبدالمطلب وویل: زه داسې کار نه کوم.

له قریشو سره د همدې منازعې په پایله کې عبدالمطلب پر خپل ځان نذر کېښود چې که چېرې الله جل جلاله ده ته لس زامن ورکړل او په هغه څه کې بریا ته ورسېږي چې له قریشو سره په کې ښکیل دی، نو له خپلو زامنو څخه به یو تن په کعبه کې قرباني کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٢ - د فیل د پېښې لنډيز

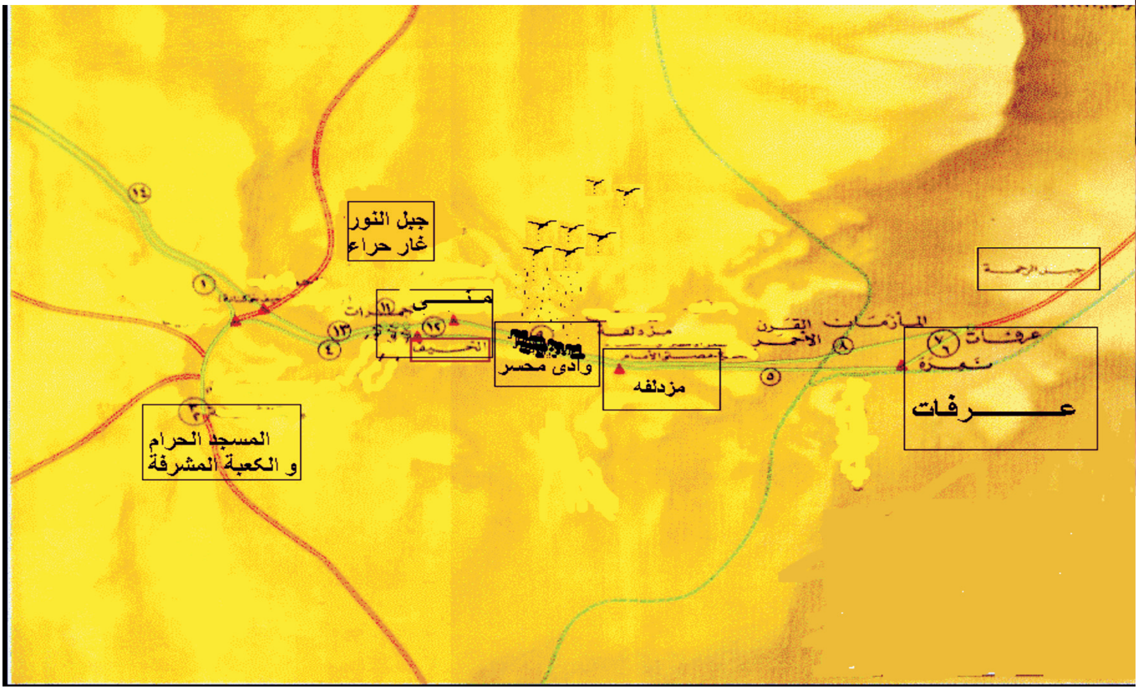

کله چې (حبشي ابرهه) چې په یمن کې د حبشې د پاچا والي و، په کعبه شریفه کې د عربو د زیارت کول او راټولیدل ولیدل، نو لوی معبد یې د (صنعا) په ښار کې جوړ کړ، او غوښتل یې چې خلك د مکې په ځای هلته لاړ شي، له شپیته زریز لښکر سره د مکې په لوري روان شو، تر څو کعبه ورانه کړي او د ځان لپاره یې لوی فیل غوره کړ، خپل حرکت ته یې دوام ورکړ، کله چې لوی فیل د (محسر) وادي ته (چې د منی او مزدلفې تر منځ پرته ده) ورسید، فیل یې خپله سینه پر ځمکه کېښوده او جگ نشو، د کعبې په لوري له ورتگ څخه یې ډډه وکړه.

عبدالمطلب د ابرهه په وړاندې

عبدالمطلب له څو زامنو سره د ابرهه د پوځیانو د مرکز په لوري حرکت وکړ، کله چې د ابرهه دروازې ته ورسیدل، ابرهه ته وویل شوه، عبدالمطلب ستا د دروازې مخې ته راغلی دی.

هغه وویل: عبدالمطلب څوك دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه ته وویل شوه: هغه د قریشو مشر او د مکې د کاروان څښتن دی، هغه خلکو ته په هواره ځمکه او هوایي مرغانو ته د غرونو په لوړو څوکو کې خواړه ورکوي.
ابرهه ورته د داخلیدو اجازه ورکړه.
بیا یې خپل ژباړونکي ته وویل: له هغه څخه یې پوښتنه وکړه چې څه اړتیا لري؟
ژباړونکي د حاجت پوښتنه وکړه.
هغه وویل: حاجت مې دا دی چې دوه سوه اوښان مو زما نیولي دي، هغه ماته بیرته راکړه. ابرهه خپل ژباړونکي ته وویل: کله مې چې ته ولیدې په حیرت کې شوم، خو کله مې چې ستا خبرې واورېدې، نو ډېر بې اعتنا او بې پروا شوم. زه راغلی یم څو کعبه ونړوم، هغه کعبه چې ستا دین او ستا د پلرونو دین دی، ته د دوو سوو اوښانو په هکله زما سره خبرې کوې؟ او د کعبې په هکله هیڅ نه وایې؟
عبدالمطلب وویل: (أنا ربُّ الإبل، وللبيتِ ربٌ يَحْمِيهِ): زه د اوښانو څښتن یم، کعبه خپل څښتن لري، هغه به یې ساتي.
ابرهه د عبدالمطلب د خبرو په ځواب کې وویل: هیڅوک نشي کولای چې زما د پرمختګ خنډ شي.
عبدالمطلب ورته وویل: نور دا ستا کار دی.
نو هغه دوه سوه اوښان یې چې نیولي وو، عبدالمطلب ته واپس کړل. عبدالمطلب راستون شو او قریش یې له کیسې څخه خبر کړل، بیا یې د کعبې د دروازې په کړۍ او پردو پورې خپل ځان په ډېر عجز، ویرې او زارۍ و ځړاوه، عبدالمطلب او قریشو الله تعالی ته پناه یوړه او له هغه څخه د مرستې او ساتنې غوښتونکي شول. بیا له مکې څخه ووتل څو په درو، غارونو او د غرونو په څوکو کې پناه واخلي او په دې انتظار وو چې قادر او توانا خدای څه وخت د ظالمو سرکښانو ټغر ټولوي.
کله به چې د ابرهه لښکر د سهیل، شمال یا ختیځ په لوري روانیده، نو فیل به په چابکۍ سره مخکې کیده او کله به یې چې د کعبې په لوري مخ کاوه فیل به په ګونډو کیده او خپله سینه به یې په ځمکې کېښوده، په همدې حالت کې وو چې الله تعالی

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر هغوی باندې د وادي محسر په سيمه کې ډلې، ډلې مرغان را ولېږل او هغوی يې د سجيل په کاڼو وويشتل، په پايله کې هغوی د خوړل شوو وښو په څير وگرځېدل، الله تعالی ابرهه په داسې رنځ اخته کړ چې غړي يې بند، بند جدا کېدل، صنعا ته په لار کې و چې زړه يې وچاودېد، سينه يې څيرې شوه او هلاک شو.

دا واقعه د محرم په مياشت کې پنځه پنځوس ورځې مخکې د نبي کريم ﷺ له زېږېدنې څخه، منځ ته راغله.

فعاليت

- څو تنه زده کوونکي دې د ښوونکي په مرسته د پورتني لوست ځينې مهمې برخې د ټولگيوالو په وړاندې بيان کړي.

عبدالله د پيغمبر ﷺ پلار

د نبي کريم ﷺ د پلار نوم عبدالله و، عبدالله د عبدالمطلب تر ټولو ښه زوی او دی هماغه ذبيح دی.

کله چې د عبدالمطلب زامن لسو تنو ته ورسېدل او پوه شو چې هغوی کولای شي د قريشو مخه ونيسي، نو زامنو ته يې د خپل نذر خبره وکړه او دوی فرمانبرداري ښکاره کړه، نومونه يې په غشو وليکل او هغه يې د (هبل) ساتونکي ته ورکړل څو په غشو فال ونيسي، غشی د عبدالله په نامه راووت. عبدالمطلب عبدالله او چاړه له ځان سره واخيستل او د کعبې په لور يې منډه کړه تر څو عبدالله حلا ل کړي، قريشو او په ځانگړې توگه ابو طالب او ماماگانو يې د عبدالله د حلالولو مخ نيوی کاوه.

بيا يې غشی د عبدالله او سلو اوښانو تر منځ واچوه، غشی د اوښانو په نامه راووت، عبدالمطلب سل اوښان د عبدالله په ځای حلال کړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پیغمبر ﷺ مور آمنه

عبدالمطلب د خپل زوی عبدالله لپاره يوه نجلۍ د آمنې بنت وهب بن عبد مناف په نامه غوره کړه، هغه په خپل وخت کې د مرتبې او نسب له حيثه د قريشو بهترينه نجلۍ وه، پلار يې د بني زهره د قبيلې سردار و، عبدالله په مکې کې له هغې سره واده وکړ. بيا وروسته د تجارت په مقصد شام ته ولاړ، په لاره کې ناروغ شو، د ناروغتيا په حالت کې مدينې ته ورسيد او هلته د (۲۵) کلنۍ په عمر وفات شو.

د لوست ځينې مهم ټکي

۱ – د کعبې شريفې عظمت او لويي.

۲ –د بيت الله او قريشو په مقابل کې د ابر هه کينه او حسد.

٤ – پدې اړوند کلک او راسخ ايمان درلودل، چې پاک الله ﷻ د خپل کور دفاع او ساتنه په خپله کوي.

فعاليت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله ييزه توګه د سوال او ځواب په طريقې سره تکرار کړي.

ارزونه

۱. نبوي کورنۍ په هاشمي کورنۍ مشهوره ده، هاشم څوک دی؟

۲. د الله د کور په هکله عبدالمطلب ته دوه مهمې واقعې پېښې شوې، هغه څه وې؟ څرګندې يې کړئ.

۳. د نبي کريم ﷺ پلار څه وخت وفات شو؟

کورنۍ دنده

د لوست مهم مطالب په مختصر ډول په خپله ژبه د يوې مقالې په لړ کې وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نبي کریم ﷺ پیدایښت

د نبي کریم ﷺ میلاد په ټول انساني تاریخ کې یوه لویه پېښه وه چې د تاریخ او بشري ژوند مجرا ته یې بدلون ورکړ.

نو د میلاد پیښه یې څنګه وه؟ د ماشومتوب دوره یې څنګه تېره شوه؟

مولد النبي ﷺ

پیغمبراکرم ﷺ د دوشنبې په سهار چې د ربیع الاول دولسمه وه، د ابو طالب په کور کې د بني هاشم له څوځاته دنیا ته تشریف راوړ. دا میلاد د عام الفیل چې د (۵۷۱)م کال د اپریل د میاشتې له شلمې یا دوه ویشتمې نیټې سره برابره ده، منځ ته راغی.

کله چې محمد ﷺ دنیا ته راغی، مور یې هغه خپل نیکه عبد المطلب ته ولیږه او همدارز هغه ته یې د خپل لمسي د زیږېدنې په هکله زیری ورکړ، عبدالمطلب خوشحاله شو او لمسی یې د کعبې شریفې داخل ته یوور، د الله تعالی شکر یې اداء کړ او هغه ته یې د (محمد) نوم غوره کړ په داسې حال کې چې دا سې نوم په عربو کې نا اشنا و او هغه یې په اوومه ورځ سنت کړ. لومړنۍ ښځې چې محمد ﷺ ته یې د هغه له مور څخه وروسته شیدې ورکړې، ثویبه د ابولهب وینځه وه.

د بني سعد په قبیله کې

د عربو ښاریانو عادت درلود چې د خپلو ماشومانو لپاره به یې شیدې ورکوونکې ښځې (مرضعې) کتلې تر څو د هغوی ماشوم د ښار له ناروغیو څخه لرې خپل ژوند تېرکړي، قوي جسمونه او اعصاب ولري او د عربي فصیحه ژبه په اصلي ټاټوبي کې په سمه توګه زده کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبدالمطلب هم د بني سعد بن بکر له قبیلې څخه یوه ښځه د (حلیمه سعدیه) په نامه، د خپل ماشوم د شدو ورکولو لپاره غوره کړه.

د پیغمبر ﷺ رضاعي وروڼه - (حمزه بن عبد المطلب، عبد الله بن حارث، ابو سفیان بن حارث) او رضاعي خویندې یې (انیسه بنت الحارث او شیما بنت الحارث) دي.

د مهربانۍ مور په غېږ کې

حلیمې سعدیې د شیدو د مودې له پوره کیدو څخه وروسته محمد ﷺ خپلې مور ته وسپاره، تر شپږ کلنۍ پورې یې د خپلې مور په څنګ کې ژوند کاوه، آمنې بي بي هوډ وکړ چې د خپل میړه په یاد په یثرب کې د هغه د قبر زیارت وکړي.

آمنه له خپل یتیم زوی محمد ﷺ ، خادمې ام ایمن او پالونکي عبدالمطلب سره له مکې څخه روانه شوه او د پنځو سوو کیلو مترو فاصلې له وهلو وروسته یثرب ته ورسیده. یوه میاشت یې هلته تېره کړه، د بېرته را ستنیدو پر مهال آمنه ناروغه شوه او د لارې په اوږدو کې یې ناروغي سختیده چې بالاخره د (ابواء) په سیمه کې چې د مکې او مدینې تر منځ پرته وه، وفات شوه او هم هغلته دفن شوه.

له زړه سواندي او خواخوږي نیکه سره

عبدالمطلب له محمد ﷺ سره یو ځای مکې ته راستون شو، د عبد المطلب زړه سوی، مهرباني او شفقت پر خپل یتیم لمسي باندې ورځ په ورځ زیاتېده، ځکه په داسې ازمیښت کې ولوید چې د ده تېر پرهرونه یې بیا را تازه کړل، په محمد ﷺ یې زړه سوی او نرمي دومره زیاته شوه چې په هېڅ یو زوی یې دومره نه وه زیاته شوې، هغه به ویل: «په الله قسم چې د ده په وجود کې لویي او دبدبه نغښتې ده»، نو له هغه سره به په یوه فرش کیناسته، د هغه په سر به یې لاس را کاږه او د هغه هر کار د عبد المطلب د خوشحالۍ لامل ګرځیده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لنډه دا چې اته کاله یې د خپل ارزښتناك عمر تېر کړل چې نیکه یې (عبدالمطلب) په مکه کې وفات شو او له وفات څخه مخکې یې ابو طالب چې د محمد ﷺ تره و، د خپل لمسي د سرپرستی او پالنې لپاره وګماره.

د خپل تره د سیوري لاندې

ابو طالب د خپل وراره محمد ﷺ حق لکه څنګه چې لازم و، اداء کړ. پیغمبر ﷺ یې له خپل زوی سره یو ځای کړ هغه ته به یې ځانګړې درناوی او عزت ورکاوه او د تل لپاره یې ملاتړ و.

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله ییزه توګه د سوال او ځواب په طریقې سره تکرار کړي.

ارزونه

۱. پیغمبر ﷺ څه وخت پیدا شو؟
۲. د محمد ﷺ د مور د وفات پېښه شرحه کړئ.
۳. د رسول الله ﷺ د مور له مړینې وروسته د هغه نیکه له رسول الله ﷺ سره څرنګه کړنه کوله؟

کورنۍ دنده

د لوست مهم مطالب په مختصر ډول په خپله ژبه د یوې مقالې په لړ کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

محمد ﷺ د ځوانۍ په درشل کې

محمد ﷺ د وړوکتوب دوران تیر کړ څو د بلوغ مرحلې ته ورسید په میړانه، امانت، صبر او استقامت کې بې ساری و، همیشه یې رښتیا ویل او له ناوړو کارونو څخه یې ځان ژغوره تر دې چې د خلکو په منځ کې په (امین) مشهور شو.
علي بن ابي طالب رضي الله عنه وایي: پیغمبر ﷺ د ښه خوی، نرم مزاج او ورین تندي خاوند و، هیڅکله هم بدخویه، زړه سختی، بد ویونکی او عیب پلټونکی نه و... نو د ده د وړوکتوب او د ځوانۍ پر مهال څه نښې ښکاره شوې چې ځینو یې د ده پر نبوت ګواهي ورکوله، دغه پېښې چې را منځ ته شوې، کومې دي؟

بحیرا راهب

کله چې پیغمبر ﷺ دولس کلنۍ ته ورسید، کاکا یې ابو طالب هغه د تجارت په نیت له ځان سره شام ته بوتلو، تردې چې بصرې ته چې په شام کې د عربو یوه سیمه ګڼل کیده او د یونانیانو له سلطې لاندې وه؛ ورسیدل. په دې ښار کې یو راهب د (جرجیس) په نامه چې په (بحیرا) مشهور و، ژوند کاوه، کله چې قافله ورسیده؛ بحیرا د دې قافلې خواته ورغی او په پوښتنو او پلټنو یې پیل وکړ ترڅو د پیغمبر ﷺ حضور ته ورغی او هغه یې له لاسه ونیوه او وه یې ویل: دا (کس) د عالمیانو سردار او د پروردګار رالیږل شوی پیغمبر دی، دا هغه څوک دی چې پاک الله به یې د عالمیانو د رحمت لپاره غوره کوي.
بیا یې دوی ته ډېره درنه میلمستیا وکړه، د دوی اکرام او عزت یې وکړ، له ابوطالب څخه یې وغوښتل چې هغه بیرته مکې ته بوځي او په راتلونکي کې یې هم د شام له راتګ څخه وساتي، هسې نه چې یونانیان او یهودیان ده ته تاوان ورسوي. ابوطالب د راهب خبره ومنله او دی یې له خپلو زامنو سره مکې ته ولیږه.

د فجار جګړه

نبي کریم ﷺ شل کلن و چې د عکاظ په بازار کې د قریشو چې بني کنانه هم ورسره ملګرې وو، او د قیس غیلان د قبیلې تر منځ جګړه پیښه شوه، دا جګړه د (فجار) په نامه مشهوره ده.
ددې جګړې لامل دا و چې د بني کنانه قبیلې د قیس له قبیلې څخه درې سړي ووژل، سمدستي داخبره د عکاظ په بازار کې خپره شوه، دواړه خواوې د جنګ لپاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

راولاړي شوې او يو له بل څخه يې د ديت غوښتنه کوله، په دې جنګ کې د قريشو او بني کنانه سرمشري د حرب بن اميه په غاړه وه، د جنګ په لومړۍ ورځ د قيس قبيله پر بني کنانه بر لاسې وه، خو د ورځې په پای کې جګړه دقريشو په ګټه تمامه شوه.
د جګړې پر مهال د قريشو ځينو وګړو دواړه خواوې سولې ته را وبللې، په دې توګه چې دواړه خواوې دې خپل مړي وشميري هر لوري چې ډېر مړي درلودل، د هغو ديت دې واخلي، سوله په همدې توګه تر سره شوه، کومه دښمني او کرکه چې د دوی تر منځ وه، له منځه لاړه او دا جګړه د (فجار) په نامه له دې کبله ونومول شوه چې په دې جګړه کې د حرامو مياشتو حرمت او عزت له منځه تللی و.

د فضول تړون (حلف الفضول)

د فضول تړون له هغه عزتمن تړون څخه عبارت و چې د بېوزلو او غريبانو د حقوقو د دفاع او ساتنې لپاره تر سره شوی و، کله چې قريش د فجار له جګړې څخه راستانه شول، نو هغوی دا تړون په مکه کې د عبدالله بن جدعان په کور کې وکړ.
په دې تړون کې ټولو ژمنه وکړه چې په مکه مکرمه کې، که د مکې اوسيدونکی وي يا د کوم بل ځای، په هر چا چې تيری او ظلم وشو، نو د مظلوم په څنګ کې به ودرېږو او له هغه څخه به ملاتړ کوو تر څو مظلوم ته د هغه حق ورکړل شي. قريشو دا تړون د (حلف الفضول) په نامه ونوماوه.
دې تړون د قريشو مرتبه د نورو قبايلو په منځ کې لوړه کړه، کله چې پيغمبر ﷺ په دې تړون کې برخه واخيسته، په دغه وخت کې شل کلن و.
داتړون د (حلف الفضول) په نامه ځکه ونومول شو چې دې تړون د (جرهم) د قبيلې (حلف الفضول) له تړون سره ورته والی اومشابهت درلود کومه چې پخوا په مکه مکرمه کې ميشته وه. هغه تړون د داسې کسانو په زيار شوی و چې د هغوی د نومونو پيل د (فضل) په لفظ سره، شوی و، لکه: (فضل بن حارث، فضل بن وداعه، فضل بن فضاله)، له دې امله په (حلف الفضول) مشهور شو. د دې دواړو تړونونو ترمنځ يو بل ورته والی په دې کې و چې ددواړو تړونونو اساس اوبنسټ يو شان و، لکه: د دوو جګړه مارو ډلو ترمنځ عدالت او انصاف تامينول، د مظلوم حق له ظالم څخه اخيستل، دلارويو او مسافرو حق له استوګنو څخه اخيستل.دغه لوی انساني تړون پر محمد ﷺ باندې ډېره ژوره اغيزه وکړه ځکه چې دغه تړون خلک د خير او ښيګڼې لوري ته را وبلل. نبي کريم ﷺ په دې تړون کې تشريف درلود، وروسته له دې چې په پيغمبرۍ عزتمن شو ويې فرمايل: د عبد الله بن جدعان په کور کې چې په کوم تړون کې حاضر وم، هغه ماته له سرو اوښانو څخه زيات ارزښتناک و، که په اسلام کې هم يوه داسې کار ته وبلل شم، نو وبه يې منم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستونزمن او له هخو ډک ژوند

پیغمبر ﷺ د ځوانۍ په پیل کې د بني سعد په قبیله کې میږې څرولې، همدارنګه یې په مکه مکرمه کې د څو (قیراطونو) په بدل کې د مکې د خلکو میږې څرولي دي.
کله یې چې د ځوانۍ په درشل پښه کیښوده، نو تجارت ته یې مخه کړه، نبي کریم ﷺ له سائب مخزومي سره ګډ تجارت کاوه چې د هغه بې سارى شریک و، کله چې مکه فتحه شوه، سائب مخزومي پیغمبر اکرم ﷺ ته هر کلی وویلو او ورته یې وویل: زما ګرانه وروره او د تجارت ملګریه په خیر راغلې.
په پنځه ویشت کلنۍ کې د خدیجه الکبرى د مال په اړوند، شام ته د تجارت لپاره لاړ، خدیجه بنت خویلد یوه شریفه، بډایه او تاجره ښځه وه په خپل مال کې د تجارت لپاره به یې ځینې نارینه استخدامول او هغه ته به یې یوه ټاکلې برخه ورکوله. قریشو د تجارت دنده درلوده، کله چې خدیجه د نبي کریم ﷺ له ریښتینولۍ، اخلاص، امانت دارۍ، ځوانمردۍ او نورو لوړو اخلاقو څخه خبره شوه، نو یو سړی یې هغه ته ولیږه او له انحضرت ﷺ څخه یې وغوښتل چې د دې پانګه د تجارت لپاره د دې د مریي میسره په ملتیا شام ته یوسي، پیغمبر ﷺ د هغې وړاندیز ومانه او له میسره سره شام ته روان شو.

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله ییزه توګه د سوال او ځواب په طریقې سره تکرار کړي.

له خدیجې (رضي الله عنها) سره واده

کله چې نبي کریم ﷺ له شام څخه مکې ته را ستون شو؛ خدیجې رضي الله عنها په خپل مال کې داسې امانت او برکت ولید چې هیڅکله یې هم نه و لیدلی، همدا رنګه کله چې میسره خپل د سترګو لیدلی حال (د نبي کریم ﷺ صفتونه، روغ فکر او ریښتینولي) خدیجې ته بیان کړه، خدیجې خپل ورک شوی ګوهر بیاموند.
د قریشو مشرانو او مخورو خلکو له خدیجې رضي الله عنه سره نکاح کول غوښتل، خو خدیجې دې کار ته غاړه نه ایښوده. خدیجې خپله د زړه خبره خپلې د راز ملګرې نفیسې بنت منبه سره شریکه کړه، نو نفیسه د نبي کریم ﷺ حضور ته ورغله او د خدیجې د نکاح خبره یې ورسره وکړه، هغه قبوله کړه، بیا یې له خپل کاکا سره مجلس وکړ، هغوی د خدیجې کاکا ته ورغلل او خدیجه یې د نبي کریم ﷺ لپاره وغوښته. د هغه له رضا وروسته نکاح وتړل شوه، د نکاح په مراسمو کې د بني هاشم او بني مضرد قبیلو مشران حاضر وو، د نکاح مهر

(c) ketabton.com: The Digital Library

شل اوښې وټاکل شوې دا نکاح د شام له سفر څخه دوه میاشتې وروسته ترسره شوه.

پندونه او نصیحتونه:

۱-عدالت په هر وخت او د هر چا له خوا چې یې وړاندیز وشي، د ستاینې او منلو وړ دی.

۲- د فضول تړون د جاهلیت د تیارو په وړاندې د یو روښان څراغ په څیر و، دا خبره په دې دلالت کوي چې په یوه ټولنه یا یو نظام کې د فساد خپریدل د ټولو فضلیتونو د منتفي کېدو په معنا نه ده.

۳- ظلم په هره بڼه چې وي مردود دی، که څه هم په ډېر لږ شمیر خلکو باندې واقع شي، اسلام له ظلم سره په جګړه کې دی او د مظلوم په څنګ کې پرته له رنګ، دین، وطن او جنس څخه ولاړ دی.

٤- د خیر او نیکو کارونو لپاره د تړون جواز، مسلمانانو ته جائز دی چې د حلف الفضول په شان تړونونه له کفارو سره لاسلیک کړي، په دې شرط چې د اسلام له مقاصدو سره مطابقت ولري.

٥- مسلمان باید په ټولنه کې همیشه فعاله ونډه واخلي او د چاپیریال په حوادثو کې باید هیڅکله هم بې پروا پاتې نشي.

٦- الله تعالی خپل پیغمبر ته مناسبه میرمنه غوره کړه، ترڅو د هغه مرسته وکړي غمونه یې کم کاندې او د رسالت د کړاوونو په زغملو کې یې مرستیاله وي.

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله ییزه توګه د سوال او ځواب په طریقې سره تکرار کړي.

ارزونه

۱- د پیغمبر ﷺ اخلاق د ځوانۍ پر مهال او له پیغمبرۍ څخه د مخه څرنګه وو؟

۲-آیا نبي کریم ﷺ د ځوانۍ پرمهال کوم ټاکلی کسب او کار درلود؟ څرګند یې کړئ.

۳- له حلف الفضول څخه څه پندونه او نصیحتونه اخیستلای شو؟ څرګند یې کړئ.

٤- بحیرا راهب پیغمبر ﷺ څرنګه وپیژنده؟

کورنۍ دنده

د لوست مهم مطالب په مختصر ډول په خپله ژبه د یوې مقالې په لړکې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کعبې شريفې جوړول

د کعبې شريفې پخوانی انځور

د کعبې شريفې ودانول:

نبي کريمﷺ د (۳۵) کلونو په عمر کې و چې قريش د کعبې جوړولو لپاره راغونډ شول، د کعبې د چت جوړول هغوی ته زيات ارزښت درلود، خو د کعبې له ړنګولو يې وېره درلوده.

قريشو د کعبې د چت د جوړولو لپاره مناسب لرګي برابر کړل، د کعبې کوټه د اسماعيلعليه السلام له وخته تر دغه دمه چت نه درلود او د تيږو يو ديوال و، په همدې کال کې پر مسجد الحرام باندې سيلاب راغی، نږدې وه چې کعبه ورانه او ويجاړه شي، قريش دې ته اړشول چې کعبه شريفه له سره جوړه کړي.

قريشو پرېکړه وکړه چې د کعبې په جوړولو کې له حلال او پاکيزه مال څخه پرته بل مال مصرف نه کړي او هغه پيسې چې له ناروا لارو، لکه سود او قمار څخه په لاس راغلې وي د کعبې په جوړولو کې ورڅخه استفاده ونه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولید بن مغیره مخزومي د کعبې په ورانولو پیل وکړ، کولنګ يې را واخیست او ویې ویل: (اې پروردګاره !له نیکۍ نه پرته بله هیڅ اراده نه لرم) د رکـنینو برخه يې ورانه کړه، کله چې هغه ته په لومړۍ ورځ کومه ستونزه پیښه نه شوه؛ نو په دویمه ورځ يې خلکو په ورانولو کې ملاتړ او پیروي وکړه او هغو بنسټونو ته ورسیدل چې د ابراهیم عليه السلام په لاس جوړ شوي وو.

له هغه وروسته يې د کعبې په جوړولو پیل وکړ، داسې چې کعبه يې په څو برخو وویشله او د هرې برخې جوړول يې یوې قبیلې ته وسپارل. هرې قبیلې د کاڼو په راوړلو او په جوړولو پیل وکړ، د کعبې شریفې د جوړولو دنده د یو رومي معمار په غاړه وه.

کله چې دیوال د حجرالاسود د ایښودلو تر ځایه پورته شو؛ نو دا چې د حجر الاسود د کاڼي دکیښودلو ویاړ به د چا په برخه شي، د دوی تر منځ اختلاف پیدا شو او تر څلورو یا پنځو ورځو پورې يې دوام وکړ، نږدې و چې دا اختلاف د حرم شریف په منځ کې په یوې خونړۍ جګړې بدل شي.

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په انفرادي او یا ګروپي شکل د سوال او ځواب په طریقې سره تکرار کړي.

په حجر اسود کې د تحکیم واقعه

حجر اسود د سپینو زرو له غلاف سره

حجر اسود پرته له غلاف څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ابو امیه بن مغیره وړاندیز وکړ: د دې جنجال د اوارولو په هکله به هغه لومړنی سړی چې سهار مهال د جومات په دروازه راننوځي؛ حَکم ټاکو، ټولو ومنله. الله غوښتل چې لومړنی سړی کوم چې د جومات په دروازه را ننوځي؛ هغه به رسول اللهﷺ وي کله چې خلکو هغه ولید؛ نو د خوښۍ غږونه یې پورته شول او ویې ویل: دا هماغه امین دی، دا محمدﷺ دی؛ موږ د ده پریکړه منو هغه ته یې د شخړې په هکله معلومات ورکړل. محمدﷺ یو ټادر راوغوښت، حجرالاسود یې په ټادر کې کیښود، د جنجال کوونکو قامونو له مشرانو څخه یې وغوښتل چې هغوی ټول د ټادر پیڅکې ونیسي او هغه پورته کړي او ځای ته یې ورسوي، بیا یې په خپله د حجرالاسود تیږه راواخیسته او په خپل مبارك لاس یې په خپل ځای کې کېښوده. دا د جنجال د اوارولو یوه مناسبه طریقه وه چې ټول خلك پرې راضي شول.

د کعبې د جوړولو پر مهال د قریشو مال کم شو، نو سهیلي برخه یې پرېښوده چې تر اوسه پاتې ده او د حجر یا (حطیم) په نامه یادیږي همدارنگه د کعبې دروازه یې هم له ځمکې څخه لوړه کړه.

د کعبې د جوړولو پر مهال پیغمبرﷺ ته دوه ځانگړې ویاړونه ور په برخه شول:
یو د مکې د قبیلو ترمنځ د احتمالي جنگ مخنیوی و او بل په خپلو مبارکو لاسونو د حجر الاسود ایښودل په ټاکلي ځای کې و.

له بعثت څخه وړاندې د نبوي سیرت لنډه پیژندنه

پیغمبرﷺ د ډیرو نیکو صفاتو خاوند و، لکه: له خلکو سره ښیگڼه، تواضع او عاجزي، میړانه، ریښتینولي، میلمه پالنه، امانتداري، سخاوت، په وعده وفا، انصاف،شفقت پاك نفسي، کلکه او مظبوطه اراده او داسې نور.

هغه شراب نه څښل، د بتانو نذرانې یې نه خوړلې، په هغو مرا سموکې چې د بتانو د لمانځنې لپاره به تیاریدل؛ گډون نه کاوه، د ژوند له لومړنیو شیبو څخه یې له بتانو څخه کرکه درلوده، بلکې د ځمکې په سر یې هغه تر ټولو موجوداتو بدگاڼه او نه یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر بتانو قسم زغملای شو.

محمد ﷺ د خلکو تر منځ په ښو خويونو او غوره خصلتونو شهرت درلود. هغه تر ټولو ښه‌ګاونډی، تر هر چا د اوچتو اخلاقو څښتن، د ډېر لوی زغم خاوند، په خبرو کې تر ټولو ريښتينی، زيات مهربان، نرم خويه او په وعدو ولاړ شخص و. لنډه دا چې د انسانيت او د کمال ټول صفتونه پر هغه ﷺ تمام شوي وو.

د کعبې شريفې د جوړولو تاريخ:

۱- د کعبې شريفې د جوړولو په اړوند ډول، ډول روايتونه راغلي دي.

ځينو مؤرخينو د کعبې تاريخ حتی د آدم عليه السلام له زمانې څخه ډېر مخکې په‌ګوته کړی او وايي: د آدم عليه السلام له زيږيدنې څخه لا ډېر مخکې ملائکو کعبه شريفه جوړه کړې وه.

خو بله ډله په دې نظر ده چې: لومړنی هغه کس چې کعبه يې جوړه کړه آدم عليه السلام و او کله چې يې د کعبې ودانی سرته ورسوله الله جل جلاله ورته وحې وکړه چې له کعبې څخه طواف وکړي او ورته يې وويل: (ته لومړنی انسان او دا لومړنی کور او ودانی ده).

له هغه څخه وروسته ډېرې پيړۍ تېرې شوې او د نوح عليه السلام زمانه راورسيده، نوح عليه السلام د کعبې د حج مراسم اداء کړل. د څو پيړيو په تيريدو سره د ابراهيم عليه السلام زمانه راغله هغه هم د کعبې بنيادونه اوچت کړل.

په هر حال هغه څه چې د قرآن کريم په قطعي دليل ثابت دي هغه دادي: يوازيني هغه دوه سړي چې د بيت الحرام بنيادونه يې ودرول هغه ابراهيم او د هغه زوی اسماعيل (عليهما السلام) و.

۲- کعبه شريفه څلور ځله جوړه شوې او يو ځل په پاخه شان ترميم او رغول شوې ده:

لومړی ځل: د لومړي ځل لپاره کعبه ابرا هيم عليه السلام جوړه او اسماعيل عليه السلام په ورسره مرسته کوله.

دويم ځل: د پيغمبر ﷺ له بعثت څخه دمخه قريشو کعبه له سره جوړه کړه چې پيغمبر ﷺ هم په کې شريک و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دريم ځل: د يزيد بن معاويه په زمانه کې، کله چې د عبد الله بن زبير رضي الله عنه د محاصرې پر وخت يزيديانو کعبه په منجنيقو وويشتله او اور يې واخيست، عبدالله بن زبير رضي الله عنه هغه له سره آباده کړه.

څلورم ځل: د عبد الملک بن مروان په زمانه کې، کله چې عبد الله بن زبير رضي الله عنه ووژل شو عبد الملک بن مروان کعبه په هغه نقشه جوړه کړه څرنګه چې د پيغمبر صلى الله عليه وسلم په زمانه کې وه.

پنځم ځل: د کعبې ترميم او رغونه:

د سعودي پاچا خادم الحرمين الشريفين ملك فهد بن عبد العزيز آل سعود کعبه د مسجد الحرام په شمول دننه او بهر ټوله په اساسي توګه ترميم او ورغوله.

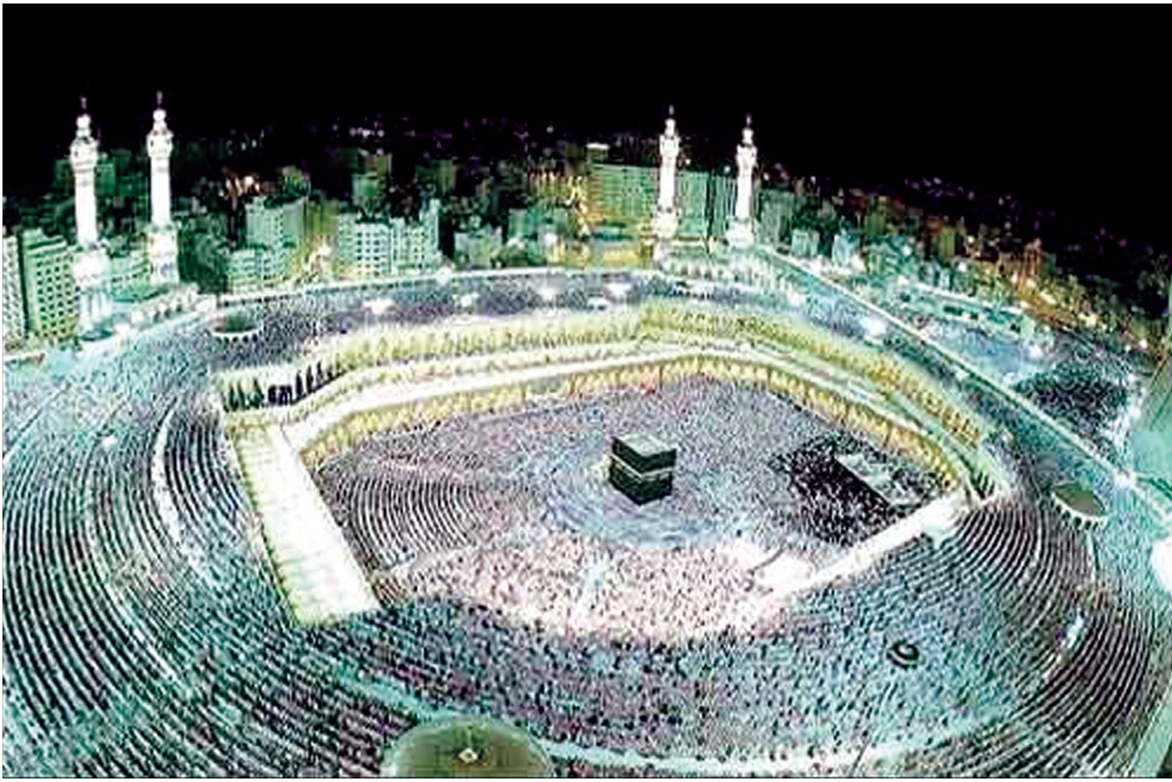

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

زده کوونکي دې د لوست مطلبونه په ډله ییزه توګه د پوښتنې او ځواب په طریقې سره تکرار کړي.

ارزونه

۱- د هغې شخړې لامل چې د حجرالاسود د کېښودلو پر مهال د قبایلو تر منځ پیښه شوه، څه و؟

۲- د نبي کریمﷺ د تحکیم قضیه څنګه منځ ته راغله؟ په لنډه توګه یې شرحه کړئ.

۳- هغه نیک صفتونه چې له بعثت څخه وړاندې په نبي کریمﷺ کې را غونډ شوي وو؛ ځینې له هغو څخه بیان کړئ.

٤- له بعثت څخه د مخه د پیغمبرﷺ غوره اخلاق چې له خلکو سره یې کول وارزوئ.

کورنۍ دنده

د لوست مطالب په خپل تعبیر سره ولیکئ او هم ورته مناسب عنوان غوره کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نبوت او رسالت په سيوري کې

وروسته له دې چې الله تعالی پيغمبر ﷺ ته د نبوت او رسالت عزت ور په برخه کړ؛ نو ژوند يې په دوو برخو وېشل کېږي چې هره يوه برخه يې خپلې ځانګړتياوې لري. دا دوه برخې له مکي او مدني دورو څخه عبارت دي، نو دا دوه دورې څه ځانګړتياوې لري؟ کومو مرحلو ته شامليدای شي؟

مکي دور

دواړو دورو ګڼې مرحلې تيرې کړې دي او هره مرحله يې خپلې ځانګړتياوې لري. که چيرې هغو حالاتو ته ښه ځير شو چې له دغو پړاوونو تير شوي دي؛ موږ کولای شو مکي دوران چې تقريباً (ديارلس کاله) و په دريو برخو وويشو:

١- د پټې بلنې مرحله چې درې کلونه وه.

٢- مکې والو ته ډاګيزه او ښکاره بلنه چې د بعثت له څلورم کال څخه پيل او د بعثت د لسم کال تر آخره پورې يې دوام وکړ.

٣- له مکې څخه بهر د دعوت د خپريدو مرحله چې د بعثت لسم کال له وروستيو څخه پيل او مدينې منورې ته تر هجرت پورې دوام وکړ.

فعاليت

زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله ييزه توګه د سوال او ځواب په طريقې سره تکرار کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

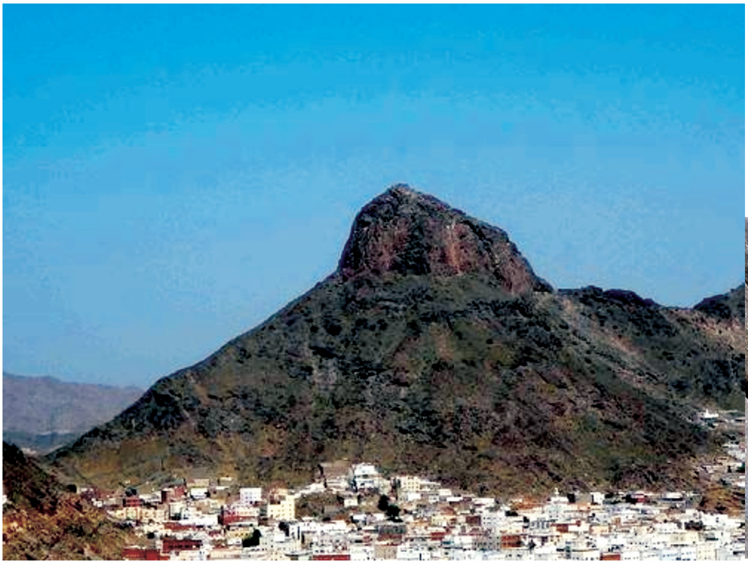

د حراء غار قبلې ته مخامخ

د حرا غار(جبل النور)

کله چې د نبي کریم ﷺ عمر څلویښتو کلونو ته نږدې شو، نو گوښه والی او خلوت یې اختیار کړ، اوبه او خواړه به یې له ځان سره واخیستل او د حراء د غار په لور چې په (جبل النور) کې موقعیت لري؛ روان شو. که چېرې تاسې له مکې مکرمې څخه د سهیل په لور د یوه ساعت په واټن لاړ ووهئ؛ نو هلته به تاسې یو غر ووینئ دا غر همغه د جبل النور غر دی چې د حراء غار پکې شتون لري او نبي کریمﷺ به د روژې (رمضان) میاشت په دغه غار کې تیروله، خپل وخت به یې په عبادت، د کایناتو په ننداره او د هغه قدرت په سوچ او فکر کې تېراوه چې د کایناتو تر شا وجود لري، هغه شرکي عقاید چې د ده قوم پرې اخته و، ده ته د منلو وړنه وو او د روښنایی هغه لار چې د دهﷺ اعتماد او رضا پرې حاصلیدای شوه له ده څخه ورکه وه، نو له دې امله به هر وخت پریشانه و.

دغه خلوت اوعزلت د دې لپاره و؛ ترڅو دیﷺ د هغه لوی مسئوولیت او امانت لپاره چې د ده په انتظار کې و، تیار شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

جبرائیل علیه السلام له وحې سره

کله چې د پیغمبرﷺ عمر پوره څلویښت کاله شو؛ نو د نبوت وړانګو یې په ځلیدو پیل وکړ، داسې چې د مکې هر یوه کاڼي به ورته سلامونه کول، هر خوب به یې چې لیده حقیقت به یې د روڼ سهار په څېر څرګندیده په همدې توګه شپږ میاشتې تېرې شوې.

د رمضان میاشت په داسې وخت کې را ورسیده چې پیغمبرﷺ د دریم کال په رمضان کې د حراء په غار کې ګوښه ناست و، الله تعالی وغوښتل تر څو د ځمکې خلک له خپل رحمت څخه برخمن کړي؛ نو محمدﷺ یې په نبوت عزتمن کړ او جبرائیل(علیه السلام) یې د قرآن کریم له څو آیتونو سره د ده حضور ته ورولیږه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وحي څه وخت نازله شوه؟

د دوشنبې په ورځ د رمضان المبارك یوویشتمه چې د (٦١٠) میلادي کال د اګست له لسمې نیټې سره سمون خوري، کله چې پیغمبر ﷺ د څلویښت کلنی په عمر کې و؛ وحي پرې نازله شوه.

عائشه صدیقه (رضي الله عنها) پدې هکله داسې روایت کوي: د رسول الله ﷺ د وحي پیل له نیکو او ښو خوبونو څخه شوی و، د حرا په غار کې به یې له خلکو ګوښه ژوند کاوه، پرته له دې چې کورته ولاړ شي، څو مسلسلې شپې به په عبادت مشغول و او د هغو شپو لپاره به یې توښه ورسره وړله، بیا به خدیجې ته راستون شو او همغومره نوره توښه به یې له ځان سره واخیستله.

د حرا په غارکې و چې وحي پرې نازله شوه. ملائکه ورته راغله او ورته یې وویل: «ولوله»، ده وویل: «زه لوستل نشم کولای»، رسول الله ﷺ وویل: «بیا ملائکې زه ټینګ ونیولم او زور یې کړم، بیا یې پریښودم»، بیا یې وویل: «ولوله»، ما وویل: «زه لوستونکی نه یم»، بیا یې دویم ځلي ونیولم او ډېر زیات یې زور کړم او ډېر په تکلیف شوم، بیا یې پریښودم او ویې ویل: ولوله ! ما وویل: «زه لوستونکی نه یم»، دریم ځلې یې ونیولم او را ټینګ یې کړم او بیا یې پریښودم او راته یې وویل:

﴿ ٱقۡرَأۡ بِٱسۡمِ رَبِّكَ ٱلَّذِي خَلَقَ ۝ خَلَقَ ٱلۡإِنسَٰنَ مِنۡ عَلَقٍ ۝ ٱقۡرَأۡ وَرَبُّكَ ٱلۡأَكۡرَمُ ۝ ٱلَّذِي عَلَّمَ بِٱلۡقَلَمِ ۝ عَلَّمَ ٱلۡإِنسَٰنَ مَا لَمۡ يَعۡلَمۡ ۝ ﴾[1]

ژباړه: ولوله (ای پیغمبره)! د خپل رب په نوم چې هغه پیدا کړل، پیدا یې کړ انسان د کلکې شوې وینې له ټوټې څخه، ولوله او ستا رب ډېر مهربان دی چې هغه د قلم په مرسته علم وښوده، انسان ته یې د هغه څه علم ورکړ چې هغه پرې نه پوهېده.

پیغمبر ﷺ د حرا له غاره راستون شو، زړه یې درزیده او خدیجې رضی الله عنها ته یې وویل: «ما ونغاړه، ما ونغاړه»، هغه یې په څادر کې ونغاړه تر څو یې وېره ورکه شوه، خدیجې رضی الله عنها

(۱) العلق: ۱ - ۵.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته يې وويل: «په ما څه شوي دي؟» خديجه (رضی الله عنها) يې له هغې پېښې څخه چې په ده تېره شوې وه، خبره کړه. خديجې (رضی الله عنها) وويل: «هيڅکله داسې نده، په الله قسم دی چې پاک الله به تا نه رسوا کوي ځکه چې ته خپلوي پالې، د بيوزلانو مرسته کوې، پرديوتي خلک تر منزله رسوې، د ميلمه عزت او پالنه کوې او د حق په لاره کې د ستونزو د لرې کولو لپاره ملا تړې».

خديجه (رضی الله عنها) له رسول اللهﷺ سره، خپل د تره زوی ورقة بن نوفل ته ورغله، هغه په جاهليت کې د نصرانيت دين قبول کړی و او يو سپين ږيری بوډا سړی و چې سترګو يې ليد نشو کولی.

خديجې (رضی الله عنها) ورته وويل: «اې د تره زويه! د خپل وراره خبرې دې واوره»، ورقه ورته وويل: «اې وراره! څه شوي دي»؟ پيغمبرﷺ هغه ته ټوله کيسه بيان کړه. «ورقه وويل دا هماغه ملائکه ده چې الله تعالی موسی (عليه السلام) ته هم را ليږلې وه، اې کاشکې زه ځوان او غښتلی وای (تر څو ستا مرسته مې کړې وای) او کاشکې چې زه هغه وخت ژوندی وای کله چې تا خپل قوم له کور او وطنه وباسي».

پيغمبرﷺ وويل: «آيا هغوی به ما له مکې څخه وباسي» ؟ ده وويل: «هو! هر چا چې ستا په څېر پيغام راوړی دی، دښمني ورسره شوې ده، نو که زه چېرته هغه وخت ژوندی وم؛ په ټول توان او طاقت سره به ستا ملاتړ وکړم».

له دې پېښې وروسته ورقه ډېر ژر وفات شو او وحې هم بنده شوه.

فعاليت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله ييز توګه د سوال او ځواب په طريقې سره تکرار کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه

۱. مکي دور په دوو پړاوونو ویشل کیږي، نومونه يې واخلئ.
۲. ولې نبي کریم ﷺ له پیغمبرۍ مخکې د حرا غار ته تشریف وړلو؟
۳. کله چې پیغمبر ﷺ ورقه بن نوفل د وحې له نازلیدو خبرکړ؛ د هغه عکس العمل څه و؟

کورنۍ دنده

د لوست مطالب په خپل تعبیر سره ولیکئ او هم ورته مناسب عنوان غوره کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د وحې د نزول ادامه

د وحې ډولونه

د وحې ډولونه او مرتبې په لاندې ډول دي:

١ - رښتيني خوبونه: دا خوبونه د پيغمبر ﷺ لپاره د وحې پيل و.

٢ - هغه څه چې ملايكې د ده په ذهن او زړه کې تلقينول، پرته له دې چې ملايكه ووينې.

٣ - کله به ملايكه د يوه سړي په څيره کې نبي کريم ﷺ ته راتله ترڅو هغه څه چې ورته وايي، ښه پرې پوه شي، په دغسې حالت کې به صحابه وو هم جبرائيل عليه السلام ليده.

٤ - پرښته به د زنګ د کړنګار په څير ورته راتله او د دې ډول وحې زغمل به ورته سخت تماميدل، حتی په سخته يخنۍ کې به د ده په مبارکې تندې د خولو څاڅکي معلوميدل، او که په دغه حالت کې پر سپرلۍ سپور و نوسپرلی به پر ځمکه ګونډې لګولې.

٥- پيغمبر اکرم ﷺ به کله ملائکه په خپل اصلي شکل کې ليدله او د الله جل جلاله له خوا راليږل شوی فرمان به يې ورته سپارلو. دا ډول وحې دوه ځله پيښه شوې ده چې د (النجم) په سورت کې يې بيان راغلی دی.

٦ – آسمان ته د تللو پر وخت هم الله جل جلاله پر هغه ﷺ وحې نازله کړه، لکه د معراج په شپه چې په پيغمبر ﷺ وحې نازله شوه.

٧ – د الله تعالی کلام به د پرښتې له واسطې پرته نبي کريم ﷺ ته وحې کيده، لکه څنګه چې الله تعالی د موسی بن عمران (عليه السلام) سره خبرې کړې وې چې دغه وحې د موسی عليه السلام لپاره د قرآن په نص او د پيغمبر ﷺ لپاره د اسراء او معراج په حديث کې ثابته ده.

جبرائيل عليه السلام دويم ځلې وحې راوړې

وحې څو ورځې ځنډ شوه، نبي کريم ﷺ د وحې د نازليدو په انتظار کې و چې الله تعالی دويم ځلې په وحې مشرف کړ، پيغمبر ﷺ فرمايي: يوه مياشت د حرا په غار کې معتکف شوم، کله چې زما اعتکاف پای ته ورسيد؛ د حرا له غاره راکوز شوم، يو آواز مې واوريد، نو ښي، کيڼ، مخې او شاته مې وکتل، څه مې ونه ليدل، کله چې مې پورته خواته وکتل؛ همغه ملايکه مې وليده چې د حراء په غار کې ماته راغلې وه،

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر هغه کرسی چې د آسمان او ځمکې تر منځ يې شتون درلود؛ ناسته وه، نو ډېر زيات وويريدم او د هغې د ليدو له ويرې پر ځمکه پريوتم.

خديجې ته راغلم او ومې ويل: ماونغاړه! ماونغاړه! هغې زه ونغاړلم، بيا دا آيتونه نازل شول:

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلۡمُدَّثِّرُ ۝ قُمۡ فَأَنذِرۡ ۝ وَرَبَّكَ فَكَبِّرۡ ۝ وَثِيَابَكَ فَطَهِّرۡ ۝ وَٱلرُّجۡزَ فَٱهۡجُرۡ ۝ ﴾[۱]

ژباړه: اې ځان نغښتونکيه څملاستونکيه! پاڅېږه او خبرداري ورکړه او د خپل رب لويي اعلان کړه او خپلې جامې پاکې وساته او له چټلۍ څخه په څنګ اوسه.

د دې څخه وروسته پيغمبر ﷺ شل کاله د ارامۍ خوب اوراحت پر ځان او پر خپله کورنۍ بند کړ او د الله ﷻ دين ته د بلنې لپاره يې خپله ملا وتړله، د الهي رسالت د تبليغ درووند پېټی يې په غاړه واخيست، د ظلم، تيرې او له جهالت سره د ټکلې مبارزې درووند بار يې په اوږو کېښود، نو ځکه يې د شلو کلونو څخه زياته موده په مختلفو برخو کې هلې ځلې او کوښښونه کول او په دې لاره کې يې بې ساري زحمتونه وګالل.

کله يې چې آسماني آواز تر غوږو شو او د دعوت په رسولو مامور شو؛ نو د دنيا هيڅ ډول خنډونو او ستونزو ونشوای کړای د ده د لوړې موخې د لارې خنډ واقع شي.

فعاليت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله ييز توګه د سوال او ځواب په طريقې سره تکرار کړي.

ارزونه

۱. د وحې ډولونه په لنډه توګه بيان کړئ.

۲. جبرائيل امين د دويم ځل لپاره د څرنګه وحې سره راغی؟

کورنۍ دنده

د لوست عمده مطالب په خپل تعبير سره وليکئ او يو مناسب عنوان ورته وټاکئ.

---

(۱) المدثر: ۱ – ۵.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدیجه رضي الله عنها

خدیجه رضي الله عنها څوک ده؟ څرنګه یې د پیغمبر ﷺ ملاتړ وکړ؟ له پیغمبر ﷺ سره د هغې نکاح د دعوت په نشراوخپرولو کې څه اغیزه درلوده؟

خدیجه رضي الله عنها څوک ده؟

خدیجه بنت خویلد بن اسد ده چې د پیغمبر اکرم ﷺ سره په دریم نیکه کې شریکیږي.

هغه رضي الله عنها د (طاهرې) په نامه هم یادیدله، له عام الفیل څخه پنځلس کاله د مخه زیږیدلې وه. په ټولو ښځو کې د حسب او نسب له مخې کامله او د ښو اخلاقو څښتنه وه، پیغمبر ﷺ فرمایي:(د جنت په ښځو کې تر ټولو غوره خدیجه بنت خویلد، فاطمه بنت محمد، مریم بنت عمران او آسیه بنت مزاحم د فرعون ښځه ده).

خدیجه رضي الله عنها لومړنۍ ښځه ده چې په نبي کریم ﷺ یې ایمان راوړی دی.

خدیجه رضي الله عنها د نبي کریم ﷺ لومړنۍ ښځه وه چې کونډه وه او د رسول الله ﷺ سره د واده پر مهال یې عمر (٤٠) کاله و، پیغمبر اکرم ﷺ (٢٥) کلن و چې له خدیجې رضي الله عنها سره یې واده وکړ. دوی وروسته له واده (٢٥) کاله ګډ ژوند درلود.

خدیجه د رسول اکرم ﷺ ملاتړې

کله به چې د پیغمبر ﷺ په وړاندې ستونزې راتللې؛ ام المؤمنین خدیجه رضي الله عنها به د هغه تر څنګ ولاړه وه، د هغه ﷺ کړاوونه به یې کمول، هغه ته به یې ارزښتناکې مشورې ورکولې، په خپله پانګه یې له هغه سره همدردي کوله او په خبرو سره یې هغه ته تسلي ورکوله.

د پیغمبر ﷺ ماشومان

د پیغمبر ﷺ ټول ماشومان له خدیجې رضي الله عنها څخه وو، پرته له ابراهیم له ماریې څخه و، هغه ماشومان چې له خدیجې رضي الله عنها څخه وو عبارت دي له: قاسم، عبدالله او څلور لورګانې یې هره یوه زینب، رقیه، ام کلثوم او فاطمه ده.

قاسم او عبدالله په وړکتوب کې وفات شوي دي.

د خدیجې رضي الله عنها مړینه

له بندیز او محاصرې څخه ډېر وخت نه و تېر شوی چې خدیجې رضي الله عنها د پاک الله د لورې اجل بلونکي ته لبیک وویل او له هجرت څخه درې کاله دمخه وفات شوه، نبي کریم ﷺ د هغې په مړینه ډېر سخت غمجن شو، پیغمبر ﷺ یې قبر ته ښکته

(c) ketabton.com: The Digital Library

شو او په خپلو مبارکو لاسونو يې په قبر کې کېښوده. خديجه رضي الله عنها د روژې په لسمه د (٦٥) کلونو په عمر له فاني دنيا سترګې پټې کړې.
دا کال په " عام الحزن " يعني د غم په کال ونومول شو، ځکه په دې کال کې نبي کريم ﷺ دوه مهم شخصيتونه له لاسه ورکړل چې خديجه او ابو طالب وو. ځکه چې دا دوه شخصيتونه د هميش لپاره د پيغمبر ﷺ ملاتړي وو، له پيغمبر ﷺ سره يې بې کچې مينه درلوده او پر هغه زيات مهربانه وو. د دوی په مرګ پيغمبر ﷺ يوازې پاتې شو او په کورنۍ کې يې بل مرستندوی او ملاتړی نه درلود. پيغمبر ﷺ د خديجې رضي الله عنها له وفات څخه وروسته واده وکړ، مګر د خديجې رضي الله عنها مينه د پيغمبر ﷺ په زړه کې د ژوند تر اخرنيو شيبو پورې ځای نيولای و او تل به يې د هغې يادونه کوله.

فعاليت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله ييز توګه د سوال او ځواب په طريقې سره تکرار کړي.

امهات المؤمنين

(امهات المؤمنين) هغه کُنيه ده چې قرآن کريم د نبي کريم ﷺ ميرمنې په هغې عزتمنې کړې دي، الله جل جلاله فرمايي:{ وازواجه أمهاتهم } [الاحزاب: ٦].
د دې کُنيې له اطلاق څخه موخه د نبي کريم ﷺ له رحلت وروسته، د دغو بيبيانو سره د نکاح د حرمت اعلان و. دا کُنيه د هغې وياړمنې امتيازي نښې په څير وه چې دوی ته د احترام، درناوي او د دعوت په لارکې د نه ستړي کېدونکو هلو ځلو لپاره ورکړل شوه.

ارزونه

١. خديجه رضي الله عنها څوک وه؟
٢. هغه لاملونه چې له پيغمبر ﷺ سره د خديجې رضي الله عنها د واده د ترغيب باعث شوی؛ څه و؟ بيان يې کړئ.
٣. خديجې رضي الله عنها به نبي کريم ﷺ سره همدردي کوله، هغه ته به يې تسلي ورکوله، دا موضوع شرحه کړئ.
٤. له امهات المؤمنين څخه مراد څه دی؟ او دا ځانګړتيا چې الله تعالی هغوی ته ورپه برخه کړه، څه مطلب افاده کوي؟

کورنۍ دنده

د لوست عمده مطالب په خپل تعبير سره وليکئ او يو مناسب عنوان ورته وټاکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پټه بلنه (سرّي دعوت)

پیغمبرﷺ د رسالت په رسولو، د توحید او د یو اللهﷻ د عبادت په لور د خلکو په رابللو مامور شو، نو رسول اللهﷺ د خپل رسالت تبلیغ څرنګه او له کومه ځایه پیل کړ؟ د خلکو غبرګون د دې نوې بلنې په وړاندې څرنګه و؟

د پټې بلنې پیل: د مدثر سورت د څو آیتونو له نازلیدو وروسته نبي کریمﷺ خپل دعوت او بلنه د یو الله په لورې پیل کړه.

ولې د دعوت پیل په پټه وشو؟

رسول اللهﷺ په داسې قوم کې ژوند کاوه چې پرته له بت پرستۍ یې بل کوم دین نه درلود، د دوی دلیل د بتانو په عبادت کې دا و چې د دوی پلرونو د بتانو عبادت کاوه.

د ستونزو او شخړو په حل کې یې پرته له توري بله لاره نه پیژندله. له دې سره، سره یې په عربي جزیره کې دیني زعامت او مشري درلوده.

په داسې شرایطو کې د حکمت غوښتنه دا وه چې بلنه باید په پټه مخکې لاړه شي، څو د مکې خلک په یو ځلي او ناڅاپي توګه له یو پارووونکي کار سره مخامخ نشي، نو لدې امله به پیغمبرﷺ خلک په پټه او سري توګه اسلام ته رابلل.

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله ییز توګه د سوال او ځواب په طریقې سره تکرار کړي.

بلنه له کوم ځایه شروع شوه؟

رسول اللهﷺ به لومړی هغه چاته دعوت وړاندې کولو چې له ده سره ډېر نژدې او د کورنۍ غړي او دوستان به یې وو. رسول اللهﷺ هغه کسان اسلام ته رابلل چې په نیکو صفاتو پیژندل شوي وو، لکه: د حق طرفداران، د خیر او اصلاح خاوندان، ریښتیني او داسې نور.

داسې خلکو به ضرور د پیغمبرﷺ بلنه منله او د پیغمبرﷺ په خبرو به یې باور کاوه،

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوی اسلام او د اسلام پیغمبر ته پوره اخلاص درلود او د ژوند تر آخري سلګۍ پورې له بې ساري قربانۍ او سرښندنې سره د اسلام په خدمت کې وو.

دوی د اسلام په تاریخ کې د اسلام په لومړیو مخکښانو (السابقون الاولون) وپیژندل شول.

د دې ډلې په سر کې د پیغمبر ﷺ بي بي ام المؤمنین حضرت خدیجه بنت خویلد، ابو بکر صدیق، علي بن ابي طالب او زید بن حارثه (رضی الله عنهم) وو. دا ډله د دعوت په لومړۍ ورځ په اسلام مشرفه شوه. حضرت ابو بکر صدیق د دعوت په کار کې فعاله ونډه واخیسته او د خپل قوم په منځ کې یې دعوت پیل کړ، خپل ډېر نږدې او د باور وړ کسان یې اسلام ته را وبلل، لکه: عثمان بن عفان، زبیر بن عوام، عبدالرحمن بن عوف، سعد بن ابي وقاص او طلحه بن عبید الله (رضی الله عنهم)، د ابو بکر صدیق په بلنه په اسلام مشرف شول چې دوی هم د اسلام له لومړیو مخکښانو څخه شمېرل کېږي. له هغه وروسته ابو عبیده، عامر بن جراح، ابو سلمه بن عبدالاسد، ام المؤمنین ام سلمه، ارقم بن ابي ارقم، عثمان بن مظعون، عبدالله بن جحش او ډېر نور په اسلام سر لوړي شول او دا ټول د قریشو له قبیلې څخه وو. له قریشو پرته د اسلام په مخکښانو کې داکسان وو: عبدالله بن مسعود، مسعود بن ربیعه، بلال بن رباح حبشي، صهیب بن سنان رومي، عمار بن یاسر او د هغه پلار یاسر، مور یې سمیه او عامر بن فهیره (رضی الله عنهم). له یادو شوو ښځو څخه پرته د اسلام په مخکښو ښځو کې ام ایمن، ام الفضل لبابه بنت حارث او اسماء بنت ابي بکر صدیق (رضی الله عنهن) وې.

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله ییز توګه د سوال او ځواب په طریقې سره تکرار کړي.

ارزونه

۱- رسول الله ﷺ پټ دعوت څرنګه پیل کړ او څومره موده یې دوام وکړ؟

۲- داسلام له لومړنیو او مخکښو له جملې څخه د پنځو کسانو نومونه واخلئ.

کورنۍ دنده

د لوست عمده مطالب په خپل تعبیر سره ولیکئ او یو مناسب عنوان ورته وټاکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دار الارقم (د رهبرۍ مرکز)

د پټې بلنې مرکز: د ارقم (رضی الله عنه) کور د پټې بلنې مرکز و چې مسلمانان به هلته را ټولېدل. هره نوې وحې به يې له پيغمبر ﷺ څخه اورېدله، رسول الله ﷺ به هغو ی ته د قرآن کريم تلاوت کاوه او د الله جل جلاله صفات به يې ورته بيانول. احکام، اخلاق او د اسلام د مقدس دين آداب يې هغوی ته ښودل. د هغوی پوښتنې به يې ځوابولې او د خپل نظر لاندې يې د اسلامي لارښوونو سره سم تربيه کول.

په دار الارقم کې به اصحابو د اسلام د اساسي ارزښتونو، لکه: توحيد، تقویٰ، صبر، زغم، تېرېدنې، تحمل، ثبات، وروړگلوۍ، صدق، وفاء، امانت، ايثار، يو له بل سره مرستې او يووالي په اړه درسونه زده کول.

فعاليت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله ييز توګه د سوال او ځواب په طريقې سره تکرار کړي.

ولې د ارقم کور؟

د مشرتابه د مرکز لپاره د ارقم د کور په غوره کولو کې ګڼ لاملونه وو چې ځينې يې دا دي:

۱. د ارقم د مسلمانيدو په هکله خلکو معلومات نه درلود. له دې امله د هيچا په خيال کې دا خبره نه تيريده چې محمد ﷺ د خپلو يارانو سره د ارقم په کور کې غونډې جوړوي.

۲. ارقم بن ابي الارقم د مخزوم له قبيلې څخه و او هغه داسې قبيله وه چې د بني هاشمو په وړاندې يې د جګړې او سيالۍ بيرغ پورته کړی و.

۳. ارقم بن ابي الارقم يو شپاړس کلن ځوان و چې په اسلام مشرف شو او د عربو عادت دا و چې دوی به عموما خپلې غونډې د مشرانو په کورونوکې کولې، له همدې کبله هيڅکله

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا تصور او گمان نه کیده چې محمد ﷺ به داسې غونډې د یو ځوان په کور کې وکړي.

پټې بلنې څو کاله دوام وکړ؟

درې کاله په همدې توګه تیر شول، دعوت په پټه چلیده او دعوت په افرادو پورې منحصر و، د دې مودې په اوږدو کې یوه مؤمنه ډله منځ ته راغله چې یو بل ته یې د ورورۍ لاسونه ورکړل، یو د بل ملاتړ او هلې ځلې یې کولې چې د اسلام پیغام خلکو ته ورسوي.

پیغمبر ﷺ خپل دعوت د خلکو په منځ کې په ښکاره ډول اعلان نه کړ، خو په قریشو کې مشهور شوی و او د اسلام پاك نوم د مکې مکرمې په ګوډ ګوډ کې خپور شوی و. خلکو هر ځای د دې دعوت په هکله خبرې کولې، ځینو خلکو، لکه: ابوجهل او ابو لهب په یو شمیر مؤمنانو ظلم کاوه، خو سره له دې هم مشرکانو دې کار ته ډېره پاملرنه نه کوله، ځکه چې پیغمبر ﷺ لا تردې دمه د اسلام دعوت نه و ښکاره کړی، تر څو وحې نازله شوه او نبي کریم ﷺ یې له باطلو عقیدو سره د مقابلې او د بتانو په رټلو مکلف کړ.

ارزونه

۱. ارقم بن ابي ارقم څوك و؟

۲. اصحابو په دار الارقم کې څه زده کول؟

۳. ولې دارالارقم د غونډو لپاره مرکز وټاکل شو؟

کورنۍ دنده

د لوست مهم ټکي په خپل تعبیر سره ولیکئ او یو مناسب عنوان ورته وټاکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ایمان او ثبات

عن سفيان بن عبد اللهرضي الله عنه قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُول الله! قُلْ لي في الإِسْلام قَولاً لاَ أَسْأَلُ عَنْهُ أَحداً غَيْرَكَ، قَالَ: «قُلْ آمَنْتُ بِالله، ثُمَّ استَقِمْ». [رواه مسلم]

د راوي پېژندنه

نوم يې سفيان د پلار نوم يې عبدالله د طائف اوسيدونکی و، د حضرت عمر رضي الله عنه د خلافت په موده کې د طائف والي و.

د کلمو معنا

١- لاَ أَسْأَلُ: پوښتنه ونه کړم.

٢- قَولاً: خبره

٣- قُلْ: ووايه

٤- ثُمَّ استَقِمْ: بيا په همدغه مستقيمه لاره ټينګ اوسه.

د حديث شريف معنا

له حضرت سفيان بن عبدالله رضي الله عنه څخه روايت دی چې پيغمبرصلى الله عليه وسلم ته مې عرض وکړ: ای د الله پيغمبره! د اسلام په باره کې راته يوه داسې خبره وکړه چې په دې اړه له تا څخه وروسته له بل چا څخه د پوښتنې ضرورت پاتې نشي. نو يې وفرمايل: ووايه په الله ايمان لرم او بيا پرې ټينګ اوسه.

د حديث شريف حکمت

مؤمن د ايمان له برکته هېڅکله نه پرېشانه کېږي، ځکه چې دی پر هغه پروردګار ايمان او عقيده لري چې د ټولو کايناتو مالك او متصرف دی، هر څه د هغه په لاس کې دي، مؤمن په دې هم پوهېږي چې يوازې ماديات د انسان ټول مشکلات نشي حل کولای او د ده اړتياوې نه پوره کوي، په همدې اساس د خپل پروردګار په بنده ګۍ او اطاعت کلك ولاړ وي.

په نتيجه کې هغه مؤمن چې د ايمان په غوښتنو ثابت ولاړ وي؛ د ده د ذهن او فکر څخه هر ډول تشويشونه او غمونه لرې کوي. صبر، حوصله او زغم ورپه برخه کوي، ځکه چې د برياليتوب راز يوازې په استقامت کې نغښتی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

- زده کونکي دې په ټولنيز، اقتصادي او امنيتي اړخونو کې په الله تعالی د ایمان مثبتې اغیزې له غیر اسلامي ټولنو سره په مقایسه کولو بیان کړي.

له استقامت څخه هدف: له استقامت څخه هدف بې له کمي او زیاتي څخه د اسلام پر سمې لارې تلل، په پوره ډول د الله ﷻ له ټولو اوامرو څخه پیروي کول او له نواهیو څخه یې ځان ساتل دي.

د استقامت ګټې: استقامت له مسلمان سره د الله تعالی په بنده ګۍ کې کومک کوي، د شیطاني وسوسو او نفسي خواهشاتو په مقابل کې یې سر لوړی کوي، د هغه د سعیې او کوښښ د ضایع کېدلو مخه نیسي، د دنیا او آخرت د نیکمرغۍ لامل ګرځي.

د حدیث شریف ګټې:

۱. په الله تعالی باندې د ایمان ارزښت: په الله تعالی ایمان درلودل دومره مهم او ارزښتناک کار دی چې پیغمبر ﷺ د سوال په ځواب کې لوی عنوان وټاکه.

۲. د استقامت لزوم: انسان د خپل بریالیتوب لپاره دوو ارزښتناکو قوي قوو ته اړتیا لري چې یوه یې باطني او بله یې خارجي ده، باطني قوه یې په الله تعالی باندې کامل ایمان دی او خارجي قوه یې په ایمان باندې استقامت دی.

۳. د دین زده کړه: د دغه صحابي له پوښتنې څخه معلومیږي چې هر مسلمان باید د دین د زده کړې لپاره د علم او پوهې له خاوندانو څخه پوښتنې وکړي.

ارزونه

۱- له ثبات او استقامت څخه مراد څه دی؟

۲- د استقامت ګټې څه دي؟

۳- لاندې کلمې معنا کړئ.

أ- قُلْ آمَنْتُ باللهِ:....................... ب- ثُمَّ استَقِمْ:..........................

کورنۍ دنده

د ایمان د اهمیت او پر هغه د استقامت د حتمیوالي په باره کې یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د يتيم پالنه

عن سَهْلِ بْنَ سَعْدٍ رضي الله عنه عَنْ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «أَنَا وَكَافِلُ الْيَتِيمِ كَهَاتَيْنِ فِي الْجَنَّةِ وَقَرَنَ بَيْنَ أُصْبُعَيْهِ الْوُسْطَى وَالَّتِي تَلِي الْإِبْهَامَ». [رواه ابو داود]

د راوي پېژندنه

نوم يې سهل د پلار نوم يې سعد الساعدي دی، د جاهليت په زمانه کې يې نوم حزن (غم) و، پيغمبر صلی الله علیه وسلم په سهل (ايماني) باندې ونوماوه په ډېرو غزاګانو کې يې ګډون کړی و او د هجرت په (۸۸) کال د (۹٤) کلونو په عمر وفات شوی دی.

د کلمو معنا

١- كَافِلُ: پالونکی.

٢- الْيَتِيمِ: هغه ماشوم چې پلار يا مور او پلار دواړه يې مړه وي.

٣- كَهَاتَيْنِ: لکه دغه دوه (ګوتې).

٤- قَرَنَ بَيْنَ أُصْبُعَيْهِ: دواړه ګوتې يې سره يو ځای کړې.

د حديث شريف معنا:

حضرت سهل رضي الله عنه له پيغمبر صلی الله علیه وسلم څخه روايت کوي چې ويې فرمايل: زه او د يتيم پالونکی به په جنت کې يو د بل تر څنګ داسې نېږدې يو لکه د يو لاس دا دوه ګوتې. راوي وايي چې خپله منځنۍ او د شهادت ګوته يې سره نيږدې کړې.

فعاليت

- زده کوونکي دې يتيم ته د نه پاملرنې زيانونه په ډله ييز ډول بيان کړي.

د حديث شريف حکمت

په هره ټولنه کې لکه څرنګه چې پانګوال او سرمايه دار ژوند کوي، فقيران، بې وزله او بې کسه يتيمان هم ژوند کوي. د اسلام مقدس دين موږ ته هڅوي چې د هغوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرپرستي وکړو او دوی پرې نږدو چې په دغه حالت کې د یوازې والي احساس وکړي، که چېرې د دوی اړتیاوې او ضرورتونه پوره نه کړل شي؛ نو تجربې دا ثابته کړې ده چې دغسې خلک لوی شي، زړونه یې سخت وي، کینه او خطرناک فکرونه لري او بیا د اسلام دښمنان ورڅخه د خپلو سترو اهدافو ته د رسېدلو لپاره کار اخلي او په ورانکارۍ پیل کوي، د راحت فضا خړه پړه او ژوندون په یو تریخ حقیقت بدلوي، نو په همدې اساس د شتمنو او بډایو خلکو دا وظیفه ده چې د دوی تعلیم او سالم تربیت په خپله غاړه واخلي او خپله دیني وجیبه ترسره کړي او هم د لوی اجر او ثواب خاوندان شي.

فعالیت

- ځنګه کولای شو له یتیمانو سره مرسته وکړو؟ په دې اړه خپل نظریات په ډله ییز ډول څرګند کړئ.

د حدیث شریف ګټې:

۱- د یتیم د پالونکي مقام: پیغمبرﷺ د یتیم پالونکي ته دا زیری ورکړی دی چې هغه به د قیامت په ورځ د پیغمبرﷺ ترڅنګ ولاړ وي.

۲- په ښوونه کې له تعلیمي وسایلو څخه استفاده: د دې لپاره چې مطلب د مخاطب په ذهن کې ښه ځای ونیسي پیغمبرﷺ د خپلو مبارکو ګوتو له اشارو څخه کار واخیست.

ارزونه

۱- یتیم چا ته ویل کېږي او د هغه پالنه د چا په غاړه ده؟
۲- د یتیم د پالونکي مقام څه دی؟ واضح یې کړئ.
۳- د پورتني حدیث شریف ګټې ذکر کړئ.

کورنۍ دنده

په دې اړوند چې یتیم دې له کومه حیثه د پاملرنې وړ وګرځي یوه لنډه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مرسته او کومک

عَنْ عَبدِ اللهِ بنِ عُمرَ (رضي الله عنهما) أَنَّ رسولَ اللهِ (صلى الله عليه وسلم) قال: «اَلْمُسْلِمُ أخُو الْمُسْلِم، لا يَظْلِمُهُ، ولا يُسْلِمُهُ، و مَنْ كَانَ فِي حَاجَةِ أخِيْهِ، كانَ اللهُ فِي حَاجَتِهِ، وَمَنْ فَرَّجَ عَنْ مُسْلِم كُرْبَةً، فَرَّجَ اللهُ عَنْهُ بهَا كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ يَوم القِيامَةِ، وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِماً سَتَرَهُ اللهُ يَوْمَ القِيَامَةِ». [رواه البخاري].

دراوي پېژندنه

نوم يې عبدالله، د پلار نوم يې عمر او په قوم قريشي دی، په مکه مکرمه کې په اسلام مشرف او بيا يې مدينې منورې ته هجرت وکړ. په صحابه کرامو کې د فقهاوو له جملې څخه و، له نبي کريم ﷺ څخه يې زيات شمير احاديث روايت کړي دي او د هجرت په (۷۳) کال وفات شوی دی.

د کلمو معنا

۱- كُرْبَةً: کړاو اوستونزه.

۲- فَرَّجَ: ليرې يې کړي.

۳- سَتَرَ: عيب يې پټ کړ.

د حديث شريف معنا

له عبدالله بن عمر رضي الله عنهما څخه روايت دی چې پيغمبر ﷺ وفرمايل: مسلمان د مسلمان ورور دی، نه تيری ورباندې کوي او نه يې تيري کوونکو ته سپاري. هر څوک چې د خپل ورور اړتيا پوره کړي الله تعالی به د ده اړتيا پوره کړي. هر څوک چې د يو مسلمان

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشکل حل کړي، الله تعالی به يې د قيامت په ورځ مشکلات اسانه کړي. هر چا چې پر يو مسلمان پرده واچوله، الله تعالی به يې د قيامت په ورځ پرده وساتي.

فعاليت

- په پورتني حديث شريف کې، د مرستې او کومک ښې اغېزې په ډله ييز ډول بيان کړئ.

د حديث شريف حکمت

الله تعالی دوه ورونه يا خويندې اويا د يوې کورنۍ غړي فطرتاً داسې پيداکړي دي چې ځانګړې مينه او محبت يې تر منځ وي او د تل لپاره د يو بل د سعادت او هوساينې په فکر کې وي، که اړتيا وربيبنه شي او يا له کومې ستونزې سره مخامخ شي د حل لپاره يې د خپل توان مطابق هلې ځلې کوي، هېڅکله هم پر يو بل تيری نه کوي او نه يو بل غليم ته سپاري، نو ځکه پيغمبر ﷺ په دې حديث شريف کې ټول مسلمانان د يوې کورنۍ د غړو او په خپلو کې د خويندو او وروڼو په څير بللي دي او له داسې اعمالو څخه چې دغه اړيکې پرې کوي او له منځه يې وړي، منع کړي دي، لکه: ظلم، تېری او داسې نور.

د يوې ديني دندې په توګه يې د يو بل د غم خوړلو، د ستونزو د حل کولو او د نورو له عيبونو څخه سترګو پټولو ته خپل پيروان را دعوت کړي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

- زده کونکـــي دې پـــه خپل ګروپ کې د دې لوســـت حدیث شـــریف په صحیحو الفاظو سره ووایي.

د حدیث شریف ګټې:

۱- مسلمانان په خپلو کې خوېندي او وروڼه دي. باید چې د یوې کورنۍ د غړو په څېر سره ژوند وکړي.

۲- مسلمان پر مسلمان ظلم نه کوي او ظلم کول په هیڅ‌ وجه هم روا نه دي.

۳- مسلمان خپل مسلمان ورور دښمن ته نه سپاري.

٤- مسلمان د خپل مسلمان ورور د اړتیاوو د پوره کولو په فکر کې وي.

۵- یو مسلمان د بل مسلمان عیب پټوي. بې عیبه انسان نشته ریښتینی مسلمان د خلکو ښه صفتونه بیانوي او بدۍ یې پټوي.

٦- د دې ټولو کارونو په بدله کې الله تعالی له خپل بنده سره همدغه شان مرسته او کومک کوي.

ارزونه

۱- یو مسلمان د بل مسلمان په باره کې باید څرنګه احساس ولري؟

۲- د څه لپاره د نورو په عیبونو پرده اچوو؟

۳- د لاندې کلمو معنا څه ده؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

الف –لا يَظْلِمُهُ:...

ب ـ ولا يُسْلِمُهُ:...

ج ـ فَرَّجَ:...

د ـ كُرْبَةً:...

ه ـ سَتَرَ مُسْلِماً:...

و ـ سَتَرَهُ اللّٰهُ:...

کورنۍ دنده

څرنګه کولای شو د خپلو ټولګیوالو او ګاوندیانو سره مرسته وکړو؟ تر دي عنوان لاندې یوه لنډه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مسلمان پېژندنه

عن عبدِالله بنِ عَمرو (رضی الله عنه). عن النبي (صلی الله علیه و سلم) قال: «اَلْمُسلِمُ مَن سَلِمَ المُسلِمُونَ مِن لِسَانِه وَيَدِهِ والمُهاجِرُ مَن هَجَرَ مَا نَهَی الله عنه» [رواه البخاري].

د راوي پېژندنه

دغه راوي په اووه ديرشم لوست کې پېژندل شوی دی.

د کلمو معنا

١. مِن لِسَانِه: د هغه له ژبې.

٢. وَيَدِهِ: د هغه له لاسه.

٣. المُهاجِرُ: پرېښودونکی.

٤. مَن هَجَرَ: چا چې پرې اېښی وي.

٥. مَا نَهَی اللهُ: هغه څه چې الله تعالی منع کړي دي.

د حديث شريف معنا

له حضرت عبدالله رضي الله عنه څخه روايت دی چې پيغمبر صلی الله علیه وسلم وفرمايل: مسلمان هغه څوک دی چې نور مسلمانان يې د ژبې او لاس له ضرر څخه په امن وي او مهاجر هغه څوک دی چې له ګناهونو څخه ځان ساتي.

فعاليت

زده کوونکي دې په ډله ييزه توګه د ژبې او لاس د ضررونو په هکله خپل معلومات وړاندې کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف حکمت

انسان ته له دوو لوریو ضرر رسیدلای شي، یو جسمي او فزیکي او بل معنوي او روحي. بناءً په دې حدیث شریف کې مسلمانان نورو ته د ژبې او لاس له هر ډول ضرر رسولو څخه منع شوي دي، ترڅو مسلمانان یو بل ته د متقابل احترام په فضا کې د عزت ژوند وکړي او له هر ډول تیري، بهتان، تمسخر او ازار څخه خوندي وي.

د حدیث شریف ګټې:

۱- د ژبې سپېڅلتیا: مسلمان په غور او سوچ سره خبرې کوي او له بدو الفاظو او کنځلو څخه ځان ساتي.

۲- د مسلمان له لاسه هېچا ته ضرر نه رسېږي.

۳- د ګناه له مجلسونو څخه لرې والی: مسلمان باید د ګناهونو له مجلسونو څخه خپل ځان لرې وساتي او په پاک چاپیریال کې ژوند وکړي.

ارزونه

۱- پدې حدیث شریف کې له مهاجر څخه څوک مراد دی؟

۲- ولې یوازې د لاس او ژبې په ساتنه ټینګار شوی دی؟

کورنی دنده

پورتنی حدیث شریف له معنا سره په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اسلام پنځه بناوې

عَنِ ابنِ عُمَرَ (رضي الله عنهما)، قَالَ: قال رَسُولَ اللهِ (صلى الله عليه وسلم): بُنِيَ الإِسْلامُ عَلَى خَمْس: شَهَادَةِ أنْ لاَ إلهَ إلاَّ اللهُ، وَأنَّ مُحَمَّداً رَّسُولُ اللهِ، وَإِقَامِ الصَّلاَةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَصَوْمِ رَمَضَانَ، وَحَجِّ البَيْتِ. [رواه البخاري].

د راوي پېژندنه

دا راوي په اوه دېرشم لوست کې معرفي شوی دی.

د کلمو معنا

١ـ بُنِيَ: بنا شوی دی.

٢ـ خمس: پنځه.

٣ـ إقَامِ الصَّلاَةِ: د لمانځه اداء کول.

٤- إِيتَاءِ الزَّكَاةِ: زکات ورکول.

د حديث شريف معنا

حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما وايي: چې پیغمبر صلی الله علیه وسلم وفرمایل: اسلام پر پنځو ستنو ولاړ دی:

١ـ په دې گواهي ورکول چې پرته له الله جل جلاله څخه بل معبود نشته (هیڅوک د عبادت او بندگی وړ نه دی) او حضرت محمد صلی الله علیه وسلم د الله جل جلاله رسول دی.

٢ـ د لمانځه اداء کول.

٣ـ د زکات ورکول.

٤ـ د حج د فریضې اداء کول

٥ ـ د رمضان د مبارکې میاشتې روژه نیول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف حکمت

اسلام د سلم (صلح) او سلامتی له مادې څخه اخیستل شوی او الله تعالیٰ ته د غاړې اېښودلو په معنا دی چې بنده به د الله تعالی ټول امرونه مني او له نواهیو څخه به یې ځان ژغوري. په دې حدیث شریف کې د اسلام مقدس دین له داسې تعمیر سره تشبیه شوی دی چې په پنځو محکمو ستنو ولاړ دی.

دغه پنځه ستنې دا دي:

د شهادت د کلمې لوستل: د اسلام بنسټ د الله تعالیٰ په یووالي ایمان لرل دي چې یواځې همدغه ذات د کایناتو پیدا کوونکی او د عبادت او بندګۍ وړ دی او حضرت محمد ﷺ یې بنده او پیغمبر دی او د هغه پېغامونه یې انسانانو ته رسولي او د ژوند کولو او بندګۍ لارې یې ورته ښودلې دي.

لمونځ: له کلمې وروسته د اسلام مهم رکن لمونځ دی چې د ورځې پنځه وخته پر هر نارینه او ښځه فرض دی. لمونځ مؤمن ته قوت ورکوي، لکه څنګه چې په قرآن عظیم الشان کې ویل شوي دي: (وَاسْتَعِينُواْ بِالصَّبْرِ وَالصَّلاَةِ) ژباړه: ((اې مؤمنانو! په صبر او لمانځه سره مرسته وغواړئ)) [1] د الله تعالیٰ د یاد تر ټولو ستره وسیله لمونځ دی په دې باره کې قرآن عظیم الشان فرمایي: (وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي) [2] ژباړه: ((زما د یاد لپاره لمونځ وکړه)). لمونځ د مؤمن ژوند منظموي، له فحشا او منکراتو څخه یې منع کوي او زړه ته ډاډ ورکوي.

لمونځ یو ټولنیز عبادت دی خلکو ته د الله تعالیٰ د احکامو په وړاندې د ټولو انسانانو د برابرۍ پېغام ورکوي.

زکات: زکات بله هغه ستنه ده چې اسلام ورباندې ولاړ او د پاکۍ او ودې په معنا دی. زکات یواځې مالي مرسته نه ده، بلکې د لمانځه، روژې او حج په څېر یو عبادت دی. د زکات په ورکولو مؤمن د خپل رب امر پر ځای کوي او په پای کې یې د ثواب

---

(۱) د البقره سورت، ۱۵۳ آیت.

(۲) طه سورت، ۱٤ آیت.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مستحق گرځي او همدغه ثواب دی چې د انسان اخروي ژوند جوړوي او که په ښه طریقه ورکړل شي د ټولنې د ټولو افرادو د ژوند سطحه لوړوي.

روژه: روژه هم د اسلام د بنا په حیث انسانان له گناه څخه ژغوري، انسان ته د صبر، شکر او نظم درس ورکوي، د فقیرانو له حال څخه یې خبروي او د جسم د آرامۍ لامل گرځي.

حج: ډېر فردي او ټولنیز حکمتونه لري، د حج په کولو سره د انسان گناه ښنل کېږي او زړه یې پاکېږي، انسان عبادت او بندگۍ ته هڅوي، ایمان قوي کوي، د اسلام تېر برم را یادوي او د اسلام په لار کې د رسول الله ﷺ او یارانو سرښندنې او قهرمانۍ یې را ژوندۍ کوي.

حج په میلیونونو انسانان بې له دې چې د رنگ، ژبې، قومیت، دولت، فرهنگ، مقام او منصب توپیر یې په نظر کې ونیول شي؛ د یو گډ هدف او موخې لپاره په یو ځای را ټولوي او دا څرگندوي چې په مسلمانانو کې د ورور گلوۍ او برابرۍ اړیکې څومره کلکې او غښتلې دي، نو دغه دین یواځینی دین دی چې ټول خلک په یوه محور راټولوي او د دنیا او آخرت د نېکبختۍ په لور یې بیایي.

د حدیث شریف گټې:

١ـ اسلام پر پنځو بناوو ولاړ دی.
٢ـ لمونځ فرض دی.
٣ـ روژه فرض ده.
٤ـ زکات په بډایه او شتمنو مسلمانانو څوک چې د نصاب خاوندان وي؛ فرض دی.
٥ـ حج فرض دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

- زده کوونکي دې په ډله ییز ډول د اسلام د ارکانو په باره کې سره خبرې وکړي.

ارزونه

۱_ اسلام څو بناوې لري؟
۲_ د لمانځه د اهمیت او ارزښت په باره کې مو څه زده دي؟
۳_ د حج ځینې حکمتونه ذکر کړئ.

کورنۍ دنده

د دې لوست حدیث شریف حفظ کړئ او له معنا سره یې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

حیاء

عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ عُقْبَةَ بْنِ عَمْرو (رضی الله عنه) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «إِنَّ مِمَّا أَدْرَكَ النَّاسُ مِنْ كَلَامِ النُّبُوَّةِ الْأُولَى إِذَا لَمْ تَسْتَحِ فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ». [رواه البخاري].

د راوي پېژندنه

نوم يې عقبه، كنيه يې ابو مسعود او په كوفه كې زېږېدلی دی. د هجرت په (٤٠) كال د حضرت علي رضي الله عنه د خلافت په دوركې وفات شوی دی.

د كلمو معنا

١- مِمَّا أَدْرَكَ النَّاسُ: هغه څه چې خلكو له مخكينيو څخه زده كړي دي.

٢- مِنْ كَلَامِ النُّبُوَّةِ الْأُولَى: هغه څه چې د ټولو انبیاوو (علیهم السلام) شريعتونو ورباندې اتفاق كړی دی.

٣- إِذَا لَمْ تَسْتَحِ: كله دې چې حيا نه لرله.

٤- فَاصْنَعْ: نو كوه.

د حديث شريف معنا

له ابو مسعود رضي الله عنه څخه روايت دی، چې پيغمبر صلی الله علیه وسلم وفرمايل: د تېرو شوو پيغمبرانو له ويناوو څخه چې خلكو زده كړې، يوه دا خبره مهمه ده چې كله دې حياء نه لرله، نو څه چې دې خوښ وي؛ كوه يې.

فعاليت

- آيا په زده كړه او ښوونه كې حيا كول ښه دي؟

د حديث شريف حكمت: حيا د هغه انساني كيفيت نوم دی چې سړی له هرې غير مناسبې خبرې او ناوړه كار څخه كركجن كوي، انسان بايد د هر چا څخه زيات له

(c) ketabton.com: The Digital Library

الله تعالی ځخه حیاء ولري. کوم شی چې ټولنه فاسدوي، اخلاقي فساد دی او حیا داسې یو نېک صفت دی چې انسان له ټولو بدیو او ناوړو کارونو څخه منع کوي، ځکه خو اسلام حیا د ایمان ارزښتناکه څانګه بللې ده او سپارښتنه یې کړې ده چې مسلمانان دې دغه خوی په ځان کې پیدا کړي، خپله ټولنه دې له بربنډتوب او بې حیایۍ څخه چې د ډول ډول ناروغیو لامل کېږي؛ وساتي او د خلکو د تشویش مخنیوی دې وکړي.

د حیا ثمره

د حیا پایلې همیشه ګټورې وي، لکه څنګه چې پیغمبر ﷺ فرمایلي دي «اَلحَیَاءُ لَایَاتِي إلَّابِخَیر» حیا یواځې خیر او ښېګڼه زېږوي. په بل حدیث شریف کې فرمایي:

((حیا او ایمان تل ملګري وي. کله چې یو له دوی دواړو څخه نه وي؛ بل به یې هم نه وي)).

فعالیت

- زده کوونکي دې د حیا په باره کې سره خبرې وکړي.

د حدیث شریف ګټې:

۱- حیا د ټولو پیغمبرانو له لارښوونو څخه ده.
۲- د حیا اهمیت: حیا انسان له فحشا، منکراتو او خپل سریو څخه منع کوي.
۳- حیا انسان ته قدر ارزښت او عزت ور په برخه کوي.

ارزونه

۱- حیا تعریف کړئ.
۲- د حیا حکمت بیان کړئ.
۳- انسان تر ټولو زیات باید له چا څخه حیا ولري؟

کورنی دنده

د حیا د ارزښت او ګټو په هکله یوه لنډه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیشه يي توکي

عَنْ اُمِ سَلَمَةَ رضي الله عنها قَالَتْ: (نَهَى رَسُولُ الله ﷺ عَنْ كُلِّ مُسْكِرٍ وَمُفْتِرٍ). [رواه ابو داود]

د راوي پېژندنه

نوم يې حضرت ام سلمة رضي الله عنها د بنو مغيره قبيلې ته منسوبه ده. له لومړنيو مسلمانانو څخه ده، ام سلمة رضي الله عنها د هغو مهاجرينو له جملې څخه ده چې حبشې او مدينې ته يې هجرت کړی دی. هغه د خپل مېړه ابو سلمة له وفات څخه وروسته د هجرت په څلورم کال د شوال په مياشت کې د پيغمبر ﷺ په نکاح کې راغله او د امهات المؤمنين په صف کې داخله شوه له (۳۰۰) څخه زيات احاديث يې له پيغمبر ﷺ څخه روايت کړي دي او بالاخره د هجرت په ديارلسم کال د (۸٤) کالو په عمر وفات شوه.

د کلمو معنا

۱- مُسْكِرٍ: نيشه کوونکی، د عقل له منځه وړونکی.
۲- مُفْتِرٍ: سستوونکی.

د حديث شريف معنا

حضرت ام سلمة رضي الله عنها روايت کړی چې پيغمبر ﷺ د هر هغه څه له استعمال څخه منع کړې ده چې نيشه راولي او عقل خرابوي او يا عقل کمزوری کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف حکمت

د اسلام له مهمو هدفونو څخه یو هم د عقل، ځان او مال ساتنه او د الله تعالیٰ له نعمتونو څخه د ګټې اخیستلو د ښو لارو ښودنه ده، الله تعالیٰ انسان ته د عقل په واسطه له حیواناتو څخه غوره والی ورکړی دی، څرنګه چې انسان د خپل عقل په وسیله ښه له بدو او ګټه له زیان څخه توپیر کولای شي او د خپل عقل په پراختیا کولای شي، د ترقۍ او پرمختګ لارې هوارې کړي.

لدې کبله د اسلام مقدس دین، د عقل د ساتنې لپاره ټول نیشه یي توکي چې په لومړي سر کې یې شراب ځای لري، حرام کړي دي، ځکه چې د دغو توکو استعمال د مختلفو جرمونو، لکه: ځان وژنه، غلا، تېري، بد امنۍ د صحت خرابوالي او داسې نورو لامل ګرځي.

د حدیث شریف ګټې:

۱- ټول مستي راوستونکي او سستوونکي، لکه شراب او د نیشه یي توکو مختلف ډولونه حرام دي.

۲- نیشه کوونکي توکي که لږ وي او که ډېر وي؛ حرام دي.

۳- له نیشه یي توکو څخه هر ډول ګټه اخیستل حرام دي.

٤- د اسلام مقدس دین، انسان د ځان او عقل د ساتنې مسؤول ګڼي.

ارزونه

۱- په اسلام کې د نیشه یي توکو حکم څه دی؟

۲- د شرابو او نیشه یي توکو زیانونه بیان کړئ.

۳- د درس مفهوم په لنډ ډول بیان کړئ.

کورنۍ دنده

د نیشه یي توکو د زیانونو په اړه یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جماعت لمونځ

۱. د جماعت د لمانځه حکم

د جماعت لمونځ مؤکد سنت دی.

۲. څوک د امامت حق لري؟

په امامت کې د لومړیتوب حق په ترتیب سره لاندې کسان لري:

۱- لومړی د امامت حقدار هغه څوک دی چې عالم وي، یعنې په شرعي مسایلو او خاصتاً د لمانځه په احکامو پوهېږي.

۲- که چېرې داسې څوک نه وي بیا هغه څوک دی چې د قرآن کریم قاري او یا چې قرآن ښه تلاوت وکړای شي.

۳- که عالم او قاري هم پیدا نه شي بیا به متقي او پرهېزګار سړی مخکې کېږي.

٤- او که په تقوی کې ټول سره یوشان وي بیا به هغه څوک مخکې کېږي چې په عمر کې تر نورو مشر وي.

۳- د اقتداء احکام

۱. د فرض کوونکي لمونځ په فرض کوونکي پسې په داسې حالت کې روا دی چې دواړه یو فرض له غاړې څخه ساقطوي، یعنې دواړه د ماسپښین فرض کوي، خو که یو د مازدیګر او بل د ماسپښین لمونځ کوي، بیا یو بل پسې نیت کول صحیح نه دی.

۲. تیمم کوونکی د اودس کوونکي امام کېدی شي.

۳. پښې وینځونکی د مسحې کوونکي مقتدي کېدی شي.

٤. په ناست پسې ولاړ دریدی شي.

٥. څوک چې رکوع او سجده کوي په اشاره کوونکي پسې یې اقتداء صحیح نه ده.

٦. د نفل کوونکي اقتداء په فرض کوونکي پسې صحیح ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷. د غير معذور لمونځ په معذور پسې روا نه دی.

۸. په جامه پټ سرې د لوڅ سرې مقتدي کېدای نه شي.

۹ . قاري دې په امي پسې اقتدا نه کوي.

۴. په جماعت سره د فرض لمونځ موندل

کله چې يو څوک پر سنتو، فرضو يا قضايي لمونځ ځانته پيل وکړ، بيا جماعت ودريد، خپل لمونځ دې په ولاړه باندې په سلام گرځولو پرېږدي او په جماعت کې دې شريک شي.

۵. په يو جومات کې د جماعت د تکرار حکم

د کلي په جومات کې په يو آذان او اقامت د جماعت تکرار مکروه دی. مخصوصا چې دغه کار د يوې ډلې له خوا هميشه تکرار شي، ځکه دا د تفرقې لامل گرځي.

د کلي جومات: هغه مسجد دی چې امام او مقتديان يې معلوم وي.

۶. په لاندې ځايونو کې د جماعت تکرارول روا دي

۱. د لارې په جوماتونو کې.

۲. په هغه جوماتونو کې چې ټاکلی امام او مؤذن ونه لري او هر وخت بېل بېل خلک راځي او لمونځ پکې کوي.

ارزونه

ا- د جماعت لمونځ څه حکم لري او په امامت کې د لومړيتوب حق په ترتيب سره بيان کړئ.

ب- د اقتداء ځينې احکام په لنډ ډول بيان کړئ.

ج-په کومو ځايونو کې د جماعت تکرارول روا دي؟

کورنۍ دنده

د پورتنيو پوښتنو ځوابونه په خپلو کتابچو کې وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جُمعې او د اخترونو لمونځونه

د جمعې لمونځ:

۱. د جُمعې د لمانځه حکم

د جُمعې لمونځ فرض عين دی.

۲. د جُمعې لمانځه د وجوب شرطونه

د جمعې د لمانځه د وجوب شرطونه دا دي:

۱. نارينتوب: په ښځو باندې د جُمعې لمونځ فرض نه دی.

۲. مقيم توب: په مسافر باندې د جُمعې لمونځ فرض نه دی.

۳. امنيت: په هغه چا باندې چې امنيت يې تر ګواښ لاندې وي، د جُمعې لمونځ فرض نه دی.

٤. د سترګو روغوالی: په ځای ناست ړوند باندې د جُمعې لمونځ فرض نه دی.

۳. د جمعې د لمانځه د صحت شرطونه

۱. د جُمعې لمونځ په ښار يا په هر هغه ځای کې چې امير او قاضي ولري صحيح دی.

۲. د جُمعې لمانځه امام بايد خپله د سيمې واکمن وي او يا خو د هغه استازی وي.

۳. د جُمعې لمونځ به د ماسپښين په وخت کې اداء کېږي، نو له ماسپښين څخه مخکې او وروسته د جمعې لمونځ نه صحيح کېږي.

٤. جومات ته به هر څوک ننوتلای شي او هېڅوک به ترې نه منع کېږي.

٥. په جماعت به ادا کېږي او پرته له جماعت څخه يوازې نه کېږي او د جماعت کمه اندازه درې تنه دي او د دوی لپاره خطبې ته حاضرېدل شرط نه دي. ځينې وايي که درې تنه د امام په شمول حاضر شي د جُمعې لمونځ ورسره کېږي.

٦. خُطبه له عربۍ څخه پرته په بله ژبه هم جواز لري.

۷. بايد خطبه د لمانځه څخه مخکې وويل شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

- یو زده کوونکی دې، عملاً د جُمعې لمونځ د خپلو ملګرو په وړاندې په لنډه توګه تمثیل کړي.

د اخترونو لمونځونه

د اخترونو د لمانځه حکم

په ټولو هغو خلکو چې د جُمعې لمونځ پرې فرض دی، د اختر لمونځ ورباندې واجب دی.

د اخترونو د لمانځه د وجوب شرطونه

د اخترونو د لمانځه د وجوب شرطونه، کټ مټ د جُمعې د لمانځه د وجوب شرطونه دي.

د اخترونو د لمانځه د صحت شرطونه

د اخترونو د لمانځه د صحت شرطونه، کټ مټ د جُمعې د لمانځه د صحت شرطونه دي، خو د جُمعې په خلاف د اخترونو په لمانځه کې خطبه له لمانځه څخه وروسته سنت ده.

۴. د اخترونو د لمانځه لپاره سنتونه

۱. په اخترونو کې غسل سنت دی د ټولو مسلمانانو لپاره که لمانځه ته ځي او یا نه ځي.
۲. خوشبويي لګول، غوره او پاکې جامې اغوستل،
۳. له چا سره د مبارکۍ په وخت کې ځان خوشحاله ښودل،
٤. د اخترونو په ورځ زيات خيرات او صدقه کول، همدا راز د سرسايې ورکول پر چا چې واجب وي.
۵. د لارې بدلول، یعنې تګ په یوه لار او راتګ په بله لار،
٦. د اخترونو له لمانځه څخه مخکې او وروسته نفل نه کول.

۵. د اخترونو د لمانځه ادا کولو کیفیت

۱. امام او مقتدي به په شریکه د اختر د لمانځه نیت په ژبه باندې په داسې حال کې کوي چې امام به د امامت او مقتدي به د اقتداء لفظ ورسره زیاتوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. امام او مقتدي دواړه به ثناء (سبحانك اللهم....) په پټه وايي.
۳. له ثناء څخه وروسته به امام او مقتدي درې تکبيره په داسې حال کې وايي چې لاسونه به تر غوږو پورې پورته کوي او ترمنځ به يې لږ چوپ پاتې کېږي.
٤. بيا به امام (اعوذ بالله او بسم الله) په پټه او ورپسې فاتحه د سورت په ملتيا په جهر وايي.
٥. بيا به رکوع ته د ښکته کېدو تکبير وايي او رکوع به کوي.
٦. له قومې او سجدو څخه وروسته به دوهم رکعت ته د پورته کېدو لپاره تکبير وايي.
۷. کله چې دوهم رکعت ته پورته شو (بسم الله الرحمن الرحيم) به په پټه وايي.
۸. له (بسم الله) څخه وروسته به فاتحه له سورت سره يوځاى وايي.
۹. له سورت څخه وروسته او له رکوع څخه وړاندې به بيا درې تکبيره په داسې حال کې وايي چې لاسونه به غوږونو ته پورته کوي.
۱۰. بيا به وروسته په څلورم تکبير رکوع ته ښکته کېږي. رکوع او سجده به کوي.
۱۱. له تشهد، درود او دعاء څخه وروسته به سلام اړوي.
۱۲. له سلام څخه وروسته به امام پورته کېږي او دوه خطبې به وايي، که چېرې کوچنى اختر وي په لومړۍ خطبه کې به د سرساېې او که لوى اختر وي د قربانۍ او د تشريق د تکبيراتو احکام بيانوي.
۱۳. د دواړو خطبو ترمنځ به لږ ساعت کښېني او بيا به دويمې خطبې ته پورته کېږي.

۶. د تشريق تکبيرونه

اَللهُ اَکْبَرُ- اَللهُ اَکْبَرُ لَا إله إلاالله و اَللهُ اَکْبَرُ اَللهُ اَکْبَرُ و لِلهِ الْحَمْدُ.

۷. د تشريق د تکبيرونو حکم

د تشريق تکبيرونه په هر بالغ مسلمان واجب دي.

۸. د تشريق د تکبيرونو وخت

د عرفې د سهار له لمانځه څخه وروسته پيل او د تشريق د ورځو په اخرې مازديګر پاى ته رسېږي (د اختر په څلورمه ورځ د مازديګر له لمانځه وروسته د تکبيرونو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ویلو سره پای مومي).

فعالیت

- له شاګردانو څخه دې یو کس د اختر لمونځ په عملي بڼه تمثیل کړي.

ارزونه

۱- لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایئ:

أ- د تشریق ورځې څو دي په لنډ ډول يې بیان کړئ؟

ب- د جمعې او اخترونو لمونځونه څه حکم لري؟

ج- د جمعې د لمانځه د صحت او و جوب شرطونه څو او کوم دي؟

د- د اختر د لمانځه له پاره د لمونځ کوونکي سنتونه په لنډ ډول بیان کړئ؟

۲- لاندې صحیحو جملو ته (ص) او غلطو جملو ته (غ) نښه کېږدئ:

أ- د تشریق تکبیرونه په هر بالغ او نابالغ مسلمان واجب دي. (   )

ب- د اختر د لمانځه د صحت شرطونه کټ مټ د جمعې د لمانځه د صحت شرطونه دي. (   )

ج- د تشریق تکبیرونه د عرفې د سهار له لمانځه څخه وروسته پیل او د ذی الحجې په دیارلسم پای مومي. (   )

کورنۍ دنده

- د اختر د لمانځه د اداء کولو طریقه په ترتیب سره په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کسوف، خسوف او استسقا لمونځونه

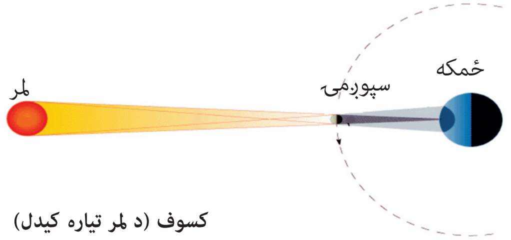

کسوف (د لمر تیاره کیدل)

د کسوف لمونځ

۱. د کسوف معنا

(کسوف) د لمر توروالي او یا یې د روښنایۍ کموالي ته وايي.
کله چې سپوږمۍ د ځمکې او لمر ترمنځ واقع شي او د لمر د وړانګو مخه ونیسي، نو کسوف (یا د لمر تیاره کیدل) منځ ته راځي.

د کسوف د لمانځه حکم

د کسوف لمونځ مؤکد سنت دی.

د کسوف د لمانځه کیفیت

د کسوف لمونځ دوه رکعته دی، په داسې شکل به کېږي لکه څنګه چې نور لمونځونه کېږي. خطبه، اذان او اقامت نه لري. امام به پکې په پټه قرائت لولي او د هغه چا په امامت به ادا کېږي چې کوم د جُمعې امامت کوي، خو که چېرې څوک امامت ته حاضر نه شو؛ بیا به هر سړی په خپل کور کې ځانته دوه یا څلور رکعته لمونځ کوي.

د خسوف لمونځ

د خسوف معنا: د سپوږمۍ د سترګې توروالي او یا یې د روښنایۍ کموالي ته خسوف وايي. کله چې ځمکه د سپوږمۍ او لمر ترمنځ راشي او د ځمکې سیوری د سپوږمۍ پر مخ ولویږي او د لمر د هغو وړانګو چې په سپوږمۍ به لویدلې ممانعت وشي نو خسوف (یا د سپوږمۍ تیاره کیدل) منځ ته راځي.

د خسوف د لمانځه کیفیت

د خسوف لمونځ د تل لپاره کور کې کېږي. همدا راز لمونځونه د زلزلو او د ساري ناروغیو څخه د خلاصون په موخه هم کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. د استسقا لمونځ

استسقاء باران غوښتلو ته وايي. په استسقاء کې دوه رکعته لمونځ کېږي، بيا امام خطبه وايي او دعا کوي.

- **مسايل:**

۱. د استسقاء په لمانځه کې لازمه ده چې الله تعالی ته د خشوع، عذر او زاريو اظهار وشي او حتی څاروي هم له ځان سره صحرا ته يووړل شي.

۲. د ماشومانو او سپين ږيرو ويستل د استسقاء د لمانځه لپاره هم په کار دي، ځکه چې د الله ﷻ رحمت په داسې ضعيفو رانازلېږي.

۳. د استسقاء په لمانځه کې به امام ډېر استغفار وايي.

فعاليت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په انفرادي او يا ګروپي شکل د سوال او ځواب په ميتود سره تکرار کړي.

ارزونه

۱- لاندې پوښتنو ته ځواب وواياست:

أ- خسوف او کسوف څه معنا لري؟ تعريف يې کړئ.

ب- د خسوف لمونځ په کوم ځای کې کېږي؟ او پرته له خسوفه دا لمونځ په نورو کومو ځايونو کې کېږي روښانه يې کړئ؟

ج- استسقاء څه معنا لري لغوي او اصطلاحي تعريف يې وکړئ؟

د- د استسقاء د لمانځه حکم ووايئ.

۲- لاندې صحيحو جملوته (ص) او غلطو جملو ته (غ) نښه کېږدئ:

أ- د کسوف او استسقاء لمونځونه مؤکد سنت دي. (   )

ب- د کسوف د لمانځه امام به د جمعې امام وي. (   )

کورنۍ دنده

د پورتنيو سوالونو ځوابونه په خپلو کتابچو کې په ساده ژبه وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جنازې احکام

د جنازې تعریف

کله چې مړی ښخولو ته برابر شي او د لمانځه او دفن لپاره وړل کېږي؛ نو دې ته جنازه وايي.

د ځنکدن د وخت آداب او سنتونه

د ځنکدن په حالت کې لاندې شیان سنت دي:

۱ـ د ځنکدن په وخت کې د شهادت کلمه ویل.

۲ـ د ناروغ د څو تنوخپلوانو اویا دوستانو حاضریدل د ناروغ د ځنکدن په وخت کې مستحب دي، په دې خاطر چې که څه وصیت کوي، نو هغوی دې واوري او د شهادت کلمه ورته ورياده او تلقین کړي (البته ناروغ باندې باید امر ونه شي چې کلمه ووایه ځکه چې ناروغ په ځان نه پوهيږي اوکیدای شي منفي عکس العمل وښيي)

۳ـ کله چې روح له بدن څخه جدا شي، نو بیا لازمه ده چې د مړي بدن په داسې توګه لکه چې ویده وي، په ښکلي هیئت سره برابر شي، سترګې یې پټې، زنه یې راټوله، پښې او دواړه لاسونه یې اوار کړل شي او که کوم څادر وي؛ نو هغه دې پرې واچول شي.

۳. د میت حقوق

هغه معلوم قرضونه چې پر میت باندې دي، د هغو خلاصول او یا یې پر غاړه اخیستل،

۱ـ غسل ورکول،

۲ـ د جنازې لمونځ وړباندې اداء کول،

۳ـ په هدیره کې ښخول.

د حقیقي شهید احکام

۱ـ خپلې جامې یې کفن دی او بل نوی کفن ورته نه ورکول کېږي.

۲ـ هر هغه شی به ترې لرې کوي چې له کفن څخه زیات وي، لکه: چپن، ساعت او داسې نور...

۳ـ غسل ورته نه ورکول کېږي.

۴ـ د جنازې لمونځ به وړباندې کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د متوفیٰ ماشوم حق

۱ـ د نوم ایښودل.
۲ـ غسل ورکول.
۳ـ د جنازې لمونځ وربانديې کول.
۴ـ په هديره کې ښخول.

د میت د تکفین او تجهیز مصارف

د میت د تجهیز، تکفین او ښخولو مصارف به د میت له خپل مال څخه ورکول کېږي. که چېرې کوم میت خپل مال ونه لري بیا به یې هغه خپلوان مصارف ګالي چې په کومو باندې یې نفقه واجبه ده او یا د ده نه میراث وړي. خو که څوك داسې خپلوان هم ونه لري بیا به له بیت المال څخه دا مصارف ورکول کېږي. البته لازمه ده له هغو اضافي او ملاماتوونکو مصارفوڅخه چې يواځې د تظاهر، ریا او د سیالۍ لپاره کېږي ډډه وشي، ځکه ډېر کله داسې کېږي چې د متوفی د کورنۍ د دوه چنده اذیت او تکلیف لامل ګرځي.[۱]

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په انفرادي او یا ګروپي شکل د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي.

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایئ:

۱. جنازه څه ته وایي؟
۲. د ځنکدن آداب او سنتونه کوم دي؟
۳. د میت حقونه کوم دي؟ په لنډ ډول یې بیان کړئ.
٤. د حقیقي شهید احکام په لنډ ډول ولیکئ.
٥. د میت د تجهیز او تکفین مصارف له کوم ځای څخه ورکول کېږي؟

کورنۍ دنده

د پورتنیو سوالونو ځوابونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

---

(۱) پورتني معلومات اضافي دي او په امتحان کې شامل نه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د میت لمبول او وراندې د جنازې لمونځ کول

لومړی: د مړي د لمبولو طریقه:

۱. په یو مناسب او مستورځای کې به جامې ترې نه وکاږي او عورت به يې پټ کړي.

۲. د مړي حرمت دې وساتل شي او د عورت ځایونه دې په داسې شکل پریمنځل شي چې غسل ورکوونکی دې په خپلو لاسونو کې څه ونیسي تر څو لاسونه یې د مړي پر بدن ونه لګیږي او نه ولیدل شي.

۳. اودس دې ورکړل شي، خو خوله او پوزه دې ورته نه پرېمینځي، بلکې خوله او پوزه به يې په یوه لمده ټوټه مسح کړي.

٤. بیا دې سر ورته پریمنځي.

٥. بیا دې په ټول بدن باندې اوبه ورواچوي، که صابون پرې ووهل شي بهتره ده.

٦. بیا دې ښي اړخ ورته پریمنځي او بیا دې چپ اړخ ورته پریمنځي ترڅو چې ټول بدن يې ومینځل شي.

څوک د میت د لمبولو لپاره مناسب او غوره دي؟

دا بهتره ده چې میت د ده نږدې خپلوان کوم چې په لمبولو پوهېږي ولمبوي، خو که داسې نه وي، نو بیا دې داسې پرهیزګاره سړی ورته غسل ورکړي چې په لمبولو پوهېږي.

البته مړه ښځه به ښځه لمبوي، خو ښځه کولای شي خپل میړه ومینځي.

۲ـ میت ته کفن ورکول

* **د کفن ورکولو حکم**: مړي ته کفن ورکول فرض کفایي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

* د کفن ډولونه:

کفن په درې ډوله دی:مسنونه کفن، کفايي او د ضرورت کفن.

مسنونه کفن: په لاندې ډول دی:

قميص: له ورمیږ څخه ترقدمونو پورې دمړي ټول ځان ورباندې پټېږي.

ازار: د مړي سر او ټول بدن پټوي د قميص له پاسه وراغوستل کېږي.

لفافه: دا هم له سر څخه تر قدمونو پورې ده، خو له ازار څخه يې اندازه زياته ده او له سر او پښو سره ترل کېږي.

البته د ښځې په کفن کې دوه ټوټې نورې هم اضافه کېږي: (خمار او خرقه)

خمار: ټکری د سر او د مخ لپاره

خرقه: يوه ټوټه د صدر (سينې) نه تر زنګونونو پورې

خمار او خرقه له لفافې نه مخکې وراغوستل کېږي.

کفن الکفاية: عبارت له ازار او لفافې څخه دی او قميص پکې نشته، خو ښځې لپاره به يو ځادر (ټيکری) زياتېږي.

کفن الضرورة: هغه ټوټه چې د کفن د کفايت له اندازې څخه کمه وي او ميت د ضرورت لپاره پکې تکفين شي. [1]

په مړي باندې د جنازې لمونځ

۱ـ د جنازې د لمانځه حکم: دجنازې لمونځ، لکه: د مړي تجهيز، تکفين اوخښول په مسلمانانو باندې فرض کفايي دی.

۲ـ د جنازې د لمانځه ارکان: د جنازې لمونځ دوه رکنه لري:

۱. څلور تکبيره،

۲. ودريدل.

- نيت يعني قصد او اراده د جنازې د لمانځه لپاره شرط دی.
- له څلورم تکبير څخه وروسته دواړو لوروته سلام ګرځول واجب دي.

---

(۱) د دې درس پورتنی برخه اضافي معلومات دي او په امتحان کې شامل نه دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جنازې د لمانځه سنتونه

۱ـ له لومړي تکبير نه وروسته د حمد او ثنا ويل: (سُبحَانَكَ اَللّٰهُمَّ وَ بِحَمدِكَ وَ تَبَارَكَ اسمُكَ وَ تَعَالَى جَدُّكَ وَ جَلَّ ثَنَائُكَ وَ لَا إِلَهَ غَيرُكَ).

۲ـ له دويم تکبير نه وروسته د درود ويل: (اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيتَ وَ سَلَّمتَ وَ بَارَكتَ وَ رَحِمتَ عَلَى اِبرَاهِيمَ وَ عَلَى آلِ اِبرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ).

۳ـ له دريم تکبير څخه وروسته، مړي ته دعا کول او هغه ته مغفرت غوښتل، په هر عبارت چې وي، خو بهتره دا ده چې په مأثوره الفاظو باندې دعا وشي، لکه:

- د بالغ مړي لپاره نارينه وي او که ښځينه: (اَللّٰهُمَّ اغفِر لِحَيِّنَا وَ مَيِّتِنَا وَشَاهِدِنَا وَغَائِبِنَا وَ صَغِيرِنَا وَ كَبِيرِنَا وَ ذَكَرِنَا وَ أُنثَانَا، اَللّٰهَمَّ مَن احيَيْـته مِنَّا فَاَحيِيهِ عَلَى الاسلام و مَن تَوَفَّيتَـهُ مِنَّا فَتَوَفَّـهُ عَلَى الايمَانِ).
- او که مړی ماشوم وي؛ نو دا دعا به لولي: (اَللّٰهُمَّ اجعَلهُ لَنَا فَرَطاً وَ اجعَلهُ لَنَا أَجـــراً وَ ذُخراً وَ اجعَلهُ لَنَا شَافِعاً وَ مُشَفَّـعاً).
- او که مړی ماشومه وي؛ نو دا دعا به لولي: (اَللّٰهُمَّ اجعَلهَا لَنَا فَرَطاً وَ اجعَلهَا لَنَا أَجراً وَ ذُخراً وَ اجعَلهَا لَنَا شَافِعَةً وَ مُشَفَّـعَةً).

د جنازې د لمانځه ادا کولو طريقه

پس له دې چې جنازه د لمانځه لپاره کېښودل شوه، امام د مړي د سينې په مقابل کې دريږي او د صفونو له ترتيبولو او د ميت له تعيينولو (چې ماشوم دی او که لوی) وروسته لومړی تکبير وايي.

له لومړي تکبير سره د جنازې لمونځ کوونکي لاسونه تر غوږو پورته کوي، تکبير وايي او بيا (سُبحَانَكَ اَللّٰهُمَّ....) وايي.

بيا امام دويم تکبير وايي او وروسته (اَللّٰهُمَّ صَلِّ...) وايي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا دریم تکبیر وایي او وروسته دعا کوي، څنګه چې مخکې په تفصیل سره بیان شوې، لکه: (اَللّٰهُمَّ اغفِر لِحَیِّنَا وَ مَیِّتِنَا...)

له دعا څخه وروسته به څلورم تکبیر وایي او وروسته به سم د لاس ښي او کیڼ لورته سلام اړوي.

فعالیت

- یو زده کوونکی دې د خپلو ټولګیوالو په وړاندې عملاً د لویانو د جنازې لمونځ په جهر سره تمثیل کړي.

بل زده کوونکی دې د ماشوم د جنازې لمونځ په جهر سره تمثیل کړي.

او بل زده کوونکی دې د ماشومې د جنازې لمونځ په جهر سره تمثیل کړي.

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

۱. د جنازې د لمانځه دعاګانې ووایئ.

۲. کفن په څو ډوله دی؟

۳. د نارینه او ښځینه کفن څه توپیر لري؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د جنازې لمونځ په یادو زده کړي او د جنازې کیفیت دې په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زکات

د زکات تعریف

زکات په لغت کې: پاکوالي، زیاتوالي او برکت ته وایي.

په اصطلاح کې: مستحقینو ته د هغه مال د ټاکلې برخې ورکول دي چې نصاب ته رسیدلی وي.

د زکات حکم

زکات د اسلام له ارکانو څخه یو رکن دی او ورکول یې په هغه چا فرض دی چې د ورکولو شرطونه په کې وي.

د زکات د فرضیت دلایل

زکات په قرآن کریم، احادیثو او اجماع باندې ثابت دی:

۱. قرآن کریم: (وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ)[۱]

ژباړه: تاسې لمونځونه قایم کړئ او زکات ورکړئ.

۲. حدیث: رسول اکرم ﷺ فرمایي: اسلام پنځه بناوې لري لومړۍ بنا یې د شهادت کلمه، دویمه بنا یې لمونځ، دریمه بنا یې زکات ورکول، څلورمه بنا یې د روژې نیول او پنځمه بنا یې د حج کول دي.

۳. اجماع: د ټول امت علماوو اجماع کړې چې زکات د اسلام له ارکانو څخه یو رکن دی.

د زکات د فرضیت کال: زکات د هجرت په دویم کال د روژې له فرضیت څخه مخکې فرض شوی دی.

---

۱ (د البقرې سورت، ۴۳ آیت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زکات د وجوب شرطونه

زکات ځانګړي شرطونه لري چې ځينې په مالك او نور يې په مال پورې اړه لري:

لومړی د مکلف يا مالک شرطونه:

۱. اسلام.

۲. عقل.

۳. بلوغ.

٤. اصيلوالی. يعني (مريي) نه وي.

٥. د نصاب مالك کيدل چې د کال په پيل او پای کې د نصاب خاوند وي.

د زکات نصاب په نقدينو کې دوه سوه درهمه سپين زر او يا شل مثقاله سره زر دي. چې په اوسنيو ګرامونو باندې د سرو زرو نصاب ۸۵ ګرامه او د سپينو زرو نصاب ٥۹٥ ګرامه کېږي[۲]

دويم: په مال پورې تړلي شرطونه

۱. مال بايد د مالك په لاس کې وي، نو په ورک شوي مال باندې زکات نشته.

۲. د مال په خاوند باندې داسې پور نه وي چې ټول مال ورلاندې شي او يا دومره ترې پاتې شي چې نصاب نه کم وي.

۳. نصاب بايد د اصلي حاجتونو څخه اضافه وي، لکه: کور، دکور اسباب او داسې نور.

٤. نصاب بايد له هغو مالونو څخه پوره شوی وي چې شرعا د زکات قابليت لري.

٥. يو کال بايد پرې تير شوی وي، يعنې پس له دې چې نصاب ته رسيدلای وي له مالك سره يو کال پرې تير شوی وی.

(خو د فصلونو او مېوو په زکات کې د کال تېرېدل شرط نه دی، بلکې د فصل او مېوې د راټولېدو سره سم پکې زکات واجبېږي).

(۲) المکيال و الميزان فتاویٰ الازهرالشريف ۲۰۲/۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵. د زکات د صحت شرطونه

فقهاوو کرامو د زکات د صحت لپاره لاندې شرطونه ښودلي دي:

۱. نیت، ځکه چې زکات ورکول عبادت دی او پرته له نیت څخه عبادت نه صحیح کېږي.

۲. اسلام، ځکه چې له کافر څخه د نیت تصور نه شو کولی.

۳. زکات به مستحق کس ته ورکول کېږي، د مستحقینو بیان وروسته راځي.

٤. د مستحق له لوري د زکات قبضول.

۵. زکات له حلال مال څخه ورکول.

۶. هغه مالونه چې زکات ورکول پکې واجبېږي

۱. څاروي.

۲. تجارتي توکي.

۳. مېوې او فصلونه.

٤. سره او سپین زر.

۵. معدنونه او ښخ شوي مالونه.

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په انفرادي او یا ګروپي شکل د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي.

ارزونه

- لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱. زکات په لغت او اصطلاح کې تعریف کړئ.

۲. د زکات د فرضیت دلیل له قرآن کریم څخه ووایاست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳. د زکات د صحت شرطونه په لنډه ډول بیان کړئ.

٤. د مال د خاوند شرطونه په لنډه ډول ولیکئ.

- لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:

۱. هغه مالونه چې زکات پکې واجبېږي عبارت دي له..............................

۲. په د مال پورې تړلي شرطونه عبارت دی له..................................

- لاندې صحیح جملو ته (ص) او غلطو جملو ته (غ) نښه کېږدئ:

أ- د زکات د وجوب شرطونه اسلام، عقل او بلوغ دي. (   )

ب- د فصلونو او مېوو په زکات کې هم د کال تېرېدل شرط دی. (   )

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د لوست مهم مطالب په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ځارويو زكات

له ځارويو څخه زموږ مطلب اوښه، اوښ، غوا، غوايان، مېښې، سنډاګان، پسونه، مېږې، وز او وزې دي، بناءً په وحشي ځارويو کې زكات نشته.

۱. د اوښانو زكات

د اوښانو د زكات ترتيب په لاندې ډول دی:

- په پنځو اوښانو کې يو پسه دی.
- په لسو اوښانو کې دوه پسونه دي.
- په پنځلس اوښانو کې درې پسونه دي.
- له شلو اوښانو څخه تر څلور ويشتو پورې، پکې څلور پسونه دي.
- له ۲۵ اوښانو څخه تر ۳۵ اوښانو پورې، يوه کلنه جونګۍ ده، هغه چې په دويم کال کې يې قدم ايښی وي.
- له ۳٦ څخه تر ٤٥ اوښانو پورې، پکې يوه دوه کلنه جونګۍ چې دريم کال کې يې قدم ايښی وي.
- له ٤٦ څخه تر ٦٠ اوښانو پورې، پکې يوه حقه ده يعنی درې کلنه جونګۍ چې څلورم کال کې يې قدم ايښی وي.
- له ٦١ څخه تر ٧٥ اوښانو پورې، جذعه ده څلور کلنه جونګۍ چې په پنځم کال کې يې قدم ايښی وي.
- له ٧٦ څخه تر ٩٠ اوښانو پورې، دوه يو کلنې جونګۍ چې دويم کال کې يې قدم ايښی وي واجبيږي.
- له ٩١ څخه تر ١٢٠ اوښانو پورې، دوه درې کلنې جونګۍ چې څلورم کال کې يې قدم ايښی وي واجبيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اوښانو تعداد	د زکات مقدار	د اوښانو تعداد	د زکات مقدار
۵ اوښانو کې	۱ پسه	۳٦ اوښانو کې	۱ دوه کلنه جونګې
۱۰ اوښانو کې	۲ پسونه	٤٦ اوښانو کې	۱ درې کلنه جونګې
۱۵ اوښانو کې	۳ پسونه	٦۱ اوښانو کې	۱ څلورکلنه اوښه چې په پنځم کال يې قدم ايښی وي
۲۰ اوښانو کې	۴ پسونه	۷٦ اوښانو کې	۲ يو کلني جونګې
۲۵ اوښانو کې	۱ يوه کلنه جونګې	۹۱ اوښانو کې	۲ درې کلني جونګې

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په انفرادي او يا ګروپي شکل د سوال او ځواب په ميتود سره تکرار کړي.

۲. د غواګانو او غوايانو زکات

د غواګانو او غوايانو نصاب ديرش غواګانې او غوايان دي.

د غوايانو او غواګانو د زکات اندازه:

✓ کله چې د غواګانو يا غوايانو شمېر ديرشو ته ورسېږي په هغو کې يوه کلنه خوسې چې په دويم کال کې يې قدم ايښي وي واجبيږي.

✓ کله چې يې شمېر څلوېښتو ته ورسېږي بيا پکې يوه دوه کلنه خوسۍ چې دريم کال کې يې قدم ايښی وي، واجبېږي.

✓ کله چې د غواګانو او يا غوايانو شمېر شپيتو ته ورسېږي بيا پکې دوه يو کلني خوسکۍ چې په دويم کال کې يې پښه ايښی وي، واجبېږي.

✓ کله چې يې شمېر اوياوو ته ورسيږي بيا په کې يوه يوکلنه او بله دوه کلنه خوسی ورکول کېږي.

✓ کله چې د غوايانو او غواګانو شمېر اتياوته ورسيږي بيا په کې دوه دوه کلني خوسکۍ ورکول کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د میښو او سنډاګانو زکات د غواګانو او غوایانو د زکات په شان دی.

فعالیت

- د غواګانو د زکات د اندازې لپاره یو جدول جوړ کړئ لکه څنګه چې اوښانو ته جوړ شوی دی.

۳. د میږو او وزو زکات

د میږو او وزو د زکات نصاب: د میږو، پسونو او وزو د زکات نصاب څلویښت میږې یا وزې دي بناءً په نهه دېرشو پسونو او وزو کې زکات نشته.

د میږو او وزو د زکات اندازه:

۱ـ کله چې د میږو یا وزو شمېر څلویښتو ته ورسېږي یو پسه به په زکات کې ورکوي.

۲ـ کله چې د میږو یا وزو شمېر ۱۲۱ ته ورسېږي بیا به دوه پسونه په زکات کې ورکوي.

۳ـ کله چې یې شمېر ۲۰۱ ته ورسېږي دری پسونه به زکات کې ورکوي.

۴ـ کله چې څلورسوو ته ورسیږي څلور پسونه به زکات کې ورکوي کله چې له څلورو سوو څخه د میږو او وزو شمېر زیات شي بیا په هرو سلو کې یو پسه یا وزه د زکات لپاره وباسي.

مسأله: د میږو او وزو په زکات کې به یو کلن مال چې په دویم کال کې یې قدم ایښی وي ورکوي یعنې له کال نه د لږ عمر مال په زکات کې نه ورکول کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په انفرادي او یا ګروپي شکل د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي.

ارزونه

- لاندې صحیح جملو ته (✓) او غلطو ته د (×) نښه کېږدئ:

۱. په هرو پنځو اوښانو کې څلور پسونه لازمېږي. (   )

۲. کله چې د غواګانو شمېر شپېتو ته ورسېږي دوه یو کلنې خوسی به زکات کې ورکوي. (   )

۳. د مېږو نصاب څلوېښت مېږې دي او له دې څخه په کمو کې زکات نشته. (   )

٤. د غواګانو نصاب څلوېښت غواګانې دي. (   )

کورنۍ دنده

د زکات د ګټې په اړه یو مطلب چې پنځه کرښې وي ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د فصلونو او میوو زکات

د میوو او فصلونو زکات ته (عشر) ویل کېږي.

د میوو او فصلونو د زکات د وجوب دلایل

د مېوو او فصلونو زکات په قرآن کریم، احادیثو او اجماع ثابت دی.

۱- قرآن کریم: الله جَلَّ جَلَالُهُ په خپل مبارك کتاب قرآن کریم کې فرمایي: ﴿وَآتُوا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ﴾[۱]

ژباړه: تاسې د فصلونو زکات د لو په ورځ ورکړئ.

۲- حدیث: نبي اکرم ﷺ په یو مبارك حدیث کې د عبدالله بن عمر رضی الله عنهما په روایت فرمایي: ((هره هغه ځمکه چې د باران او سیلاب په اوبو خړوبېږي، لسم من به په زکات کې ورکوي او هغه چې په تکلیف او مشقت سره خړوبېږي شلم من به ترې په زکات کې اخیستل کېږي)).

۳- اجماع: ټول امت په دې اجماع کړې چې په میوو او فصلونو کې عشر واجب دی.

د عشر د وجوب شرطونه:

۱- ځمکه به خراجي نه وي، ځکه عشر او خراج په یوه ځمکه باندې یو ځای کېدای نشي.

۲- د حاصلاتو له اخیستلو څخه به موخه د ګټو ترلاسه کول وي، بناءً په لرګیو کې زکات نشته، معنا دا چې په نلونو، درمو او د لرګیو په ډېرونو کې زکات نشته.

۳- ځمکه به د باران، ویالې او سیند په اوبو خړوبېږي، خو که چېرې په تکلیف او مشقت سره خړوبېده، بیا پکې عشر نشته، بلکې شلم من زکات دی.

۱- (الانعام/۱٤۱)

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه څه چې د میوو او فصلونو په زکات کې شرط نه دي

۱- د کال تېرېدل ورته شرط نه دی.

۲- ټاکلی نصاب نه لري څومره میوه او حاصلات چې ونه او ځمکه وکړي، لسمه برخه به پکې ورکوي.

۳- عقل او بلوغ ورته شرط نه دی، د لېوني او ماشوم په ځمکه کې هم عشر واجب دی.

٤- د ځمکې ملکیت هم ورته شرط نه دی، په دهقان او اجاره دار باندې هم عشر شته.

۵- د قرض (دین) او پور ورکول هم ورته شرط نه دی.

٦- پاتې کېدل او نه خرابېدل هم ورته شرط نه دی، بلکې په سبزیجاتو او مېوو کې هم عشر واجب دی.

فعالیت

- د خپل چاپېریال له هغو فصلونو څخه پنځه پنځه مثاله ورکړئ چې عشر په کې واجبېږي او دوه هغو ته ورکړئ چې شلم من په کې واجبېږي.

د سرو او سپینو نصاب

د سرو زرو نصاب شل مثقاله دی یعنې ۸۵ گرامه او د سپینو زرو نصاب دوه سوه درهمه چې د ۵۹۵ گرامو سره مساوي کېږي.

په سرو اوسپینو کې د زکات اندازه

په سرو او سپینو زرو کې دوه نیم فیصده هغه وخت په زکات کې ورکول کېږي چې کله نصاب ته ورسېږي او کال وربانديې تېر شي، همدا راز څومره چې زیاتېږي بیا په هرو څلوېښتو روپوکې یوه روپۍ زکات دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بانک نوټونو زکات

په اوسنيو مروجو بانکي نوټونو کې زکات ورکول هغه وخت واجب دی چې نصاب ته ورسيږي او ددې د ارزښت ټاکل د سپينو او سرو زرو له لارې کيږي، معنا دا چې په څومره بانکي نوټونو باندې ۵۹۵ گرامه سپين زر او یا ۸۵ گرامه سره زر ترلاسه کيږي همدومره اندازه يې نصاب دی او دوه نيم فيصده به په زکات کې ورکوي. بيا که چيرې له دې څخه ډيريدل، په هرو څلوېښتو روپو کې به يوه روپۍ ورکوي، ځکه اوسنيو مروجو بانکي نوټونو د سرو او سپينو زرو ځای نيولی او همدې بانکي نوټونو دا دواړه له چلند څخه غورځولي دي.

چاته به زکات ورکول کيږي؟

هغه افراد چې زکات ورکول کيږي، اته ډلې دي، مالکُ کولای شي چې ټولو ډلو ته د خپل زکات برخې ورکړي او دا هم واک لري چې ټول زکات يوې ډلې يا يو تن ته ورکړي، دده غاړه خلاصيږي. علماوو له اتو ډلو څخه چې صحابه کرامو (رضوان الله عليهم اجمعين) پرې اجماع کړې وه يوه ډله چې (مولفة القلوب) ورته وايي د زکات د ورکړې څخه ويستلې ده، اوس دوی ته زکات ورکول روا نه دي پاتې لاندې اوو ډلو ته زکات ورکول کيږي:

۱- فقير: هغه چاته ويل کيږي چې لږ مال لري خو نه د ده بسيا پرې کيږي او نه نصاب ته رسيږي.

۲- مسکين: هغه څوک چې هيڅ نه لري او يا له فقير څخه کم مال ولري، مسکين دی

۳- هغه مامورين چې د بيت المال له لورې د زکات ټولولو لپاره ټاکل شوي وي.

٤- غلامان: هغه چې مالک ورته ټاکلی مال شودلی او له ورکولو څخه وروسته آزاديږي.

۵- في سبيل الله: هغه حقيقي مجاهدين چې د جهاد اراده لري، خود جهاد امکانات و نه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦- قرضداران: هغه قرضدار چې د خپل پور خلاصولو توان نه لري.
٧- مسافر: هغه چې د خپلې کورنۍ او مال څخه لرې وي. له زکات څخه به ده ته دومره څه ورکول کېږي چې خپل کور ته پرې ورسېږي.

مسأله: د جومات او لارې جوړولو لپاره د زکات ورکول روا نه دي.

فعالیت

• زده کوونکي دې پورتني مطالب په انفرادي او یا ګروپي شکل د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي.

ارزونه

لاندنیو پوښتنو ته ځواب ووایاست:
١- د مېوو او فصلونو زکات ته فقهاء کوم نوم اخلي؟ د وجوب د دلایلو بیان يې وکړئ.
٢- د سرو او سپینو زرو د زکات نصاب څومره دی او څومره زکات پکې واجبېږي؟
٣- څو ډلو ته زکات ورکول کېږي په تفصیل سره يې بیان کړئ؟

لاندې صحیحو جملو ته (✓) او غلطوته د (×) نښنه کېږدئ:
١- د سرو زرو نصاب شل درهمه دی او د سپینو زرو نصاب دوه سوه مثقاله دی. (   )
٢- هغه څوک چې هیڅ نه لري او یا د فقیر څخه کم مال ولري، مسکین دی. (   )

کورنۍ دنده

د پورتنیو پوښتنو ځوابونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

حج

د حج تعريف

حج په لغت کې: قصد ته وايي.

او په اصطلاح کې: د يو خاص ځاى زيارت کول، په خاص وخت او خاصو کړنو سره، حج بلل کېږي.

د حج حکم

د اسلام مبارک دين پنځم رکن حج دى، په هغه چا باندې چې استطاعت او قدرت د حج ولري فرض عين دى.

د حج د فرضيت دلائل

د حج فرضيت په قرآن کريم، احاديثو او دامت په اجماع ثابت دى.

۱- قرآن کريم: الله جل جلاله فرمايي: (وَلِلّٰهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلاً)[۱]

د الله جل جلاله د رضا پخاطر په هغو مسلمانانو باندې د حج کول فرض دي چې د لارې توښه ولري.

۲- حديث: په احاديثو کې د اسلام مبارک دين پنځم رکن حج بنودل شوى.

۳- اجماع: د اسلامي امت ټول مجتهدين د حج په فرضيت متفق دي.

۱- (ال عمران/ ۹۷)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حج د وجوب شرطونه

فقهاء کرامو رحمهم الله تعالی د حج د وجوب لپاره، لاندې شرطونه ښودلي دي:

١- اسلام: په کافر باندې حج نشته.

٢- عقل او بلوغ، نو په لېوني او ماشوم حج نشته.

٣- قدرت او استطاعت، قدرت او استطاعت په لاندې شیانو تحقق مومي:

الف: د بدن روغوالی (صحت)، یعنې داسې ناروغتیا ونه لري چې د سفر مانع گرځي.

ب: د لارې د تگ راتگ او خوراك مصارف باید ولري.

ج: د کور نه تر حج پورې لاره به په امن وي (امنیت).

د: که چېرې کومې ښځې د حج نیت کړی وي باید یو مسلمان محرم ورسره وي.

هـ: د حج کولو په وخت کې باید د حج مصارف په لاس کې ولري.

د حج د صحت شرطونه

١. اسلام.

٢. تمییز او عقل.

٣. احرام.

٤. په مخصوصو ځایونو کې د ښودل شویو عبادتونو اداکول، یعنې په عرفات کې د عرفې په ورځ درېدل او د کعبې شریفې نه د زیارت طواف کول، داسې نه چې د یو پر ځای بل وکړي.

٥. په خپل وخت کې د ښودل شویو عبادتونو کول.

فعالیت

• زده کوونکي دې پورتني مطالب په انفرادي او یا گروپي شکل د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه

ا ـ لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱. د حج د وجوب شرطونه څو دي؟ په لنډ ډول يې بيان کړئ.

۲. استطاعت په څه شي تحقق مومي؟ په لنډ ډول يې ولیکئ.

۳. حج څه حکم لري؟ دليل سره يې ووایاست.

ب ـ لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:

۱. حج په لغت کې....... او د فقهاوو په اصطلاح کې.................

۲. د حج د صحت شرطونه عبارت دي له..............،..............،............

کورنۍ دنده

پورتنيو پوښتنو ته په خپلو کتابچو کې ځوابونه ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو پنځوسم لوست

د حج فرايض او واجبات

بيت الله الحرام

د عرفات ميدان (جبل الرحمة)

د حج فرايض دري دي:

۱- احرام،

۲- د زيارت طواف،

۳- د عرفې په ورځ عرفات كې دريدل.

د حج واجبات:

۱- له ميقات نه د احرام تړل،

۲- په عرفات كې د لمر تر پريوتلو پورې تم كيدل،

۳- په مزدلفه كې د رښتيني سبا له راختلو د لمر تر راختلو پورې تم كيدل،

٤- دجمراتو ويشتل،

٥- ذبح (د قارن او متمتع حاجي لپاره)،

٦- د سر د ويښتانو حلق او يا تقصير په خپل وخت كې،

۷- د جمراتو د ويشتلو تقديم په حلق باندې،

۸- د اختر د ورځو نه د فرضي طواف نه تاخيرول،

۹- د صفا او مروه ترمنځ سعې كول،

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰- د سعې شروع له صفا نه،
۱۱- طواف وداع کول،
۱۲- د حجر اسود نه د طواف شروع کول،
۱۳- ښي خوا ته طواف کول،
۱٤- په اوداسه طواف کول،
۱۵- د عورت پټول،
۱٦- په احرام کې له ممنوعه کارونو څخه ځان ساتل، لکه: د ګنډل شویو جامو اغوستل، د سر پټول (د نارینه لپاره)، د نوکانو غوڅول او د ویښتانو تراشل او کمول.

۳- په سعې کې باید لاندې کارونه مراعات شي

۱- سعې (تګ) به له صفا څخه پیلوي.
۲- صفا او مروه ته به پورته کېږي.
۳- د هرې سعې په پیل کې به لاسونه پورته کوي مخ به قبلې ته کوي اوتکبیر به وایي.
٤- د سعې پر مهال به دعاګانې، تکبیرات، تسبیحات او تهلیلات وایي.
۵- سعې به له طواف څخه وروسته کوي.
٦- په اوداسه سره سعې کول سنت دي.

۴- په مزدلفې کې باید لاندې کارونه په پام کې ونیول شي:

۱- د اختر شپه تېرول په مزدلفه کې سنت دي.
۲- د ماښام او ماخوستن لمونځونه یوځای کول په یو آذان او اقامت سره په مزدلفه کې سنت دي.
۳- له مزدلفې څخه د لوبیا په اندازه کاڼي او ګټې راټولول، سنت دي.
٤- زیات تکبیر، تسبیح، تهلیل، استغفار او په نبي اکرم صلی الله علیه وسلم درود ویل،
۵- په آرام سره د مزدلفې نه منیٰ ته تلل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جمرو ويشتل

ټولې جمرې درې دي:

۱- کبرئ يا د عقبې جمره،

۲- وسطئ جمره،

۳- صغرئ جمره.

د عقبې جمره ويشتل

د عقبې د جمرې موقعيت: د عقبی جمره له منئ څخه مکې لور ته دريمه جمره ده، اوجمرة الکبری هم بلل کېږي.

د عقبې جمرې د ويشتلو وخت: د عقبې جمرې د ويشتلو وخت د لوی اختر ورځې د سهار راختلو څخه پيل او د يوولسمې ورځې د سپيده داغه پورې دوام مومي، که چېرې کوم حاجي له دې وخت څخه تاخير وکړ دم؛ ورباندې لازمېږي.

غوره وخت يې د لمر ختلو نه تر زواله پورې دی.

۲- د درې واړو جمرو ويشتل د ذي الحجې په ۱۱- ۱۲- ۱۳ورځو کې:

د ويشتلو وخت: په يوولسمه او دولسمه ورځ باندې د لمر له زوال څخه تر غروبه پورې يې ويشتل سنت دي او له غروب څخه تر سهار ختلو پورې هم جواز لري مګرد کراهيت سره.

د اختر په څلورمه ورځ دجمراتو ويشتل اختياري دي او وخت يې د سبا له ختلو څخه تر لمر پريوتلو پورې خو د زوال نه مخکې يې ويشتل مکروه دي.

مسأله: په هر حاجي لازمه ده چې د اختر په دويمه او دريمه، درې واړه جمرات (صغرئ، وسطئ او کبرئ) وولي.

د جمرو ويشتلو د صحت شرطونه:

۱- جمرې به په هغه شي باندې ولي چې د ځمکې له جنس څخه وي لکه کاڼی، لوټه.

۲- هره جمره به په بيلو بيلو اوو کاڼو ولي.

۳- کله چې درې واړه جمرې ولي؛ نو بايد په ويشتلو کې يې ترتيب مراعت کړي، يعنې لومړی به صغرئ بيا به وسطئ او په پای کې به کبرئ جمره ولي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په انفرادي او یا ګروپي شکل د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي.

ارزونه

۱- لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست.

الف: د حج واجبات څو دي؟ په لنډ ډول یې بیان کړئ.

ب: په سعې کې کوم امور باید مراعات شي؟

ج: په مزدلفې باندې د دریدلو سنتونه بیان کړئ.

د: د جمرو ویشتل څه وخت پیلیږي؟ او څه وخت پای مومي؟ لنډه اشاره ورته وکړئ.

هـ: د یو پرځای د بلې جمرې ویشتل څه حکم لري؟

۲- لاندې صحیحو جملو ته (ص) او غلطو ته د (×) علامه کېږدئ.

الف: حاجي به د صفا او مروه ترمنځ سعې د طواف څخه وړاندې کوي. (   )

ب: ټولې جمرې درې دي. (   )

کورنۍ دنده

پورتنیو پوښتنو ته په خپلو کتابچو کې ځوابونه ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حج ډولونه

۱- حج په درې ډوله دی:

۱- قـِـران.

۲- تمتع.

۳- افراد.

کوم يو پدې کې غوره دی؟

تر ټولو غوره قِـران، وروسته تمتع او بيا افراد دی.

لومړی: د قِـران حج

د قران معنا: قران په لغت کې: د دوه شيانو نږدې کولو ته وايي.

او په اصطلاح کې: (د حج او عمرې يو ځای نيت کول او ادا کولو ته) د قِـران حج وايي.

د قِران حج طريقه

کله چې قارن مکې شريفې ته ننوت، خپله عمره سرته رسوي، خو له احرام څخه ځان نه اوباسي بلکې په احرام کې پاتې کيږي، کله چې د حج مراسم د ذي الحجې په اتمه شروع شي؛ نو بيا به په همدې احرام کې منیٰ ته روان شي او د فرضي حج مناسک به شروع کړي.

د قارن تکليف نسبتا متمتع او مفرد ته زيات وي، ځکه له کومې ورځې نه چې عمره يې کړې ده تر اختر پورې بايد په احرام کې پاتې شي.

په قارن باندې د شکر دم واجب دی، يعنې قارن به د الله جل جلاله د شکر په خاطر يو څاروی حلالوي.

دويم- د تمتع حج

دحج په سفر کې د حج او عمرې ادا کولو ته چې په بيلا بيلو احرامونو باندې وي د تمتع حج وايي.

د قران او تمتع حج فرق

متمتع لومړی احرام صرف د عمرې لپاره تړي، کله يې چې عمره خلاصه کړه نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل احرام لرې کوي او په عادي توګه خپل وخت تيروي، کله چې د حج وخت ورسيږي بيا د دويم ځل لپاره خپل احرام تړي.
خو قارن د عمرې او حج لپاره يو ځل احرام تړي، تر څو يې چې حج خلاص کړی نه وي تر هغه وخته پورې په احرام کې پاتې وي که مکې ته د حج د وخت نه يوه مياشت مخکې هم داخل شوی وي بيا هم د حج تر وخته پورې بايد په احرام کې پاتې شي.
په متمتع باندې هم د شکر دم لازميږي.

دريم: د افراد حج

افراد په لغت کې: يواځې کولو ته وايي.
او په اصطلاح کې: هغه حج دی چې په هغه کې يواځې دحج کولو احرام وتړل شي او عمره ونه کړي.
په مفرد باندې د شکر دم نشته.

فعاليت

- زده کوونکي دې دحج د اقسامو تفاوتونه په انفرادي او يا ګروپي توګه بيان کړي.

ارزونه

الف ـ لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست.
۱- حج په څو ډوله دی؟
۲- قِران څه معنا لري؟ طريقه يې بيان کړئ.
۳- تمتع څه معنا لري؟ طريقه يې بيان کړئ.
ب ـ لاندې صحيحو جملو ته د (ص) او غلطو ته د (غ) نښه کېږدئ.
۱- د شکر دم يواځې په متمتع حاجي واجب دی. (   )
۲- قارن د عمرې او حج لپاره يو ځل احرام تړي (   )

کورنی دنده

پورتنيو پوښتنو ته ځوابونه په خپلو کتابچو کې په ساده ژبه ووایاست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حج متفرقه مسایل

د حلق معنا

د وېښتانو خریل یا کلول (حلق) بلل کېږي (یوا‌ځې د نارینه لپاره)

د تقصیر معنا

د سرنه د وېښتانو کمول (تقصیر) بلل کېږي.

طواف الوداع

دا هغه طواف دی چې حاجیان یې له مکې نه د وتلو په وخت کې د وداع (رخصتی) په نیت سره کوي.

دې ته طواف (صدر) هم وایي، دا طواف په هغه حاجي واجب دی چې له میقاتو څخه بهر اوسیږي او د مکې په اوسیدونکي باندې نشته.

د طواف الوداع سقوط

طواف الوداع له معذورو ښځو څخه ساقطېږي.

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په انفرادي او یا ګروپي شکل د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایئ:

۱. حلق او تقصیر څه معنا لري؟ تعریف یې کړئ.

۲. د طواف الوداع بل نوم څه دی، په چا واجب او کله ساقطیږي؟

کورنۍ دنده

پورتنیو پوښتنو ته په خپلو کتابچو کې ځوابونه ولیکئ.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library